

จดหมายข่าวรายเดือนของขบวนการป่าฝนโลก (WRM)

ฉบับที่ 229 - กุมภาพันธ์ / มีนาคม 2560

เรื่อง : จดหมายข่าว WRM เดือนกุมภาพันธ์ / มีนาคม 2560 - เอเชียตะวันออกเฉียงใต้ :
เชื่อมประสานประชาชนที่ต่อต้านโครงการลงทุนขนาดใหญ่และความริเริ่มด้านการอนุรักษ์

สมัครเป็นสมาชิกจดหมายข่าว WRM ได้ที่

<http://wrm.us9.list-manage1.com/subscribe?u=f91b651f7fecdf835b57dc11d&id=ca171adcc2>

มุมมองของเรา

เอเชียตะวันออกเฉียงใต้ : เสริมสร้างการต้านทานข้ามพรมแดน 3

เอเชียตะวันออกเฉียงใต้ : เชื่อมประสานประชาชนผู้ต่อต้าน โครงการลงทุนขนาดใหญ่และความริเริ่มด้านการอนุรักษ์

โครงการลงทุนขนาดใหญ่และความริเริ่มด้านการอนุรักษ์สภาพภูมิอากาศ
ทำลายป่าและดินแดนของประชาชน 6

ป่าไม้ที่ดินในประเทศไทย: ความขัดแย้งระหว่างรัฐกับประชาชน 11

เมียนมา : นโยบายใหม่ที่ส่งเสริมสิทธิชนพื้นเมืองกำลังถูกคุกคาม 16

ป่าไม้ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือของอินเดีย 23

World Rainforest Movement

อินโดนีเซีย : ร่างกฎหมายจะรื้อฟื้นอำนาจควบคุม ของบรรษัทธุรกิจเหนือความหลากหลายทางการเกษตร	29
การต่อสู้กับคำสาปแห่งของสัมปทานในกัมพูชา	33
มาเลเซีย : กลุ่มชนพื้นเมืองจากทั่วโลก ออกปฏิญญาต่อต้านเขื่อน	38

ปฏิบัติการภาคประชาชน

ฮอนดูรัส : ประเทศที่อันตรายต่อชีวิตที่สุดในโลก สำหรับนักเคลื่อนไหวด้านสิ่งแวดล้อม	42
เฟรนช์เกียนา : รัฐบาลฝรั่งเศสกำลังส่งเสริมการพัฒนาอุตสาหกรรมเหมืองแร่ทองคำในดินแดนของตน	42
อินเดีย : การสืบข่าวของสำนักข่าวบีบีซีเผยให้เห็นจำนวนเหยื่อจากนโยบายยิงให้ตายในเขตสงวนเสือโคร่ง	43
มาเลเซีย : หยุดเรียกการทำไร่สวนขนาดใหญ่ว่า ป่า องค์การอาหารและเกษตรสหประชาชาติได้รับการบอกกล่าว	44
อินโดนีเซีย : การประท้วงบนเกาะชวา ต่อต้านการทำลายป่าของอุตสาหกรรมซีเมนต์ที่กำลังขยายตัว	44

ขอแนะนำ

รายงานการประชุม : กำลังเกิดอะไรขึ้นกับป่าของเรา?	45
วิดีโอของกลุ่ม “รักษาแม่น้ำของเรา รักษาชีวิตของเรา” เกี่ยวกับการทำเหมืองทองคำในแม่น้ำตินิกนินทาร์ยีในเมียนมา	45
รายงาน : ทำไมจึงทำการเกษตรนิเวศ และทำอย่างไร?	46
รายงาน : การปลูกหายณะ : ธุรกิจติดอันดับฟอร์จูน 500 หันไปทำฟาร์ม	46
บทสัมภาษณ์ : ไม่มีน้ำมันปาล์มที่ยั่งยืนจากการผลิตปาล์มน้ำมันเชิงอุตสาหกรรม	47
รายงาน : ลงนามส่งมอบอธิปไตย :	
ข้อตกลงด้านการลงทุนต่างคุณความกฎระเบียบของกระทรวงอุตสาหกรรมในฟิลิปปินส์	47

มุมมองของเรา

เอเชียตะวันออกเฉียงใต้ : เสริมสร้างการต่อต้านข้ามพรมแดน

จดหมายข่าวระดับภูมิภาคฉบับนี้เป็นฉบับที่สามของขบวนการป่าฝนโลกในช่วง 10 เดือน ฉบับแรก (WRM Bulletin 224) เจาะดูว่าอะไรเป็นปัจจัยขับเคลื่อนการแย่งยึดที่ดินในลุ่มน้ำคองโกในแอฟริกา ฉบับที่สอง (ฉบับที่ 226) รายงานเรื่องราวของประชาชนที่ต้านทานอดีตของการเป็นอาณานิคม ที่ยังคงยืนหยัดผ่านการครอบงำและความรุนแรงทั่วภูมิภาคอเมริกากลาง ส่วนฉบับนี้เน้นที่ภูมิภาคที่เรียกกันทั่วไปว่าเอเชียตะวันออกเฉียงใต้

ในการจัดทำจดหมายข่าวฉบับนี้

ขบวนการป่าฝนโลกต้องการจะดึงความสนใจไปที่การต่อสู้ด้านทานในพื้นที่ที่ได้รับผลกระทบจากการทำลายป่า ป่าประสงคมีชีพเพียงพอเพื่อฉายให้เห็นสถานการณ์และการต่อสู้ของชุมชนเท่านั้น แต่เพื่อสนับสนุนกระบวนการสร้างเครือข่ายและสร้างขบวนการที่ค่อนข้างท้าทายพวกเขา กลุ่มองค์กรของชุมชน กลุ่มนักเคลื่อนไหว และขบวนการสังคมในประเทศต่างๆ ภายในภูมิภาคและข้ามภูมิภาค

การจัดทำจดหมายข่าวระดับภูมิภาคที่ผ่านมาเป็นการเรียนรู้ที่ดีสำหรับเรา ตัวอย่างเช่น เราได้สังเกตเห็นว่าเส้นแบ่งพรมแดนทางภูมิศาสตร์ที่กำหนดเขตของรัฐชาติต่างๆ ในภูมิภาคที่เรากล่าวถึง มักจะแบ่งแยกและทำให้การต่อสู้ของชุมชนต้องโดดเดี่ยว ทั้งๆ

ที่เป็นการต่อสู้เพื่อปกป้องวิถีการทำมาหากินและปกป้องป่าเหมือนกัน ภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ก็เช่นเดียวกัน ดินแดนที่ปัจจุบันระบุว่าเป็นประเทศกัมพูชา อินโดนีเซีย ติมอร์เลสเต ลาว มาเลเซีย บรูไน พม่า (เมียนมา) ฟิลิปปินส์ สิงคโปร์ ไทย และเวียดนาม ถือว่ารวมอยู่ในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ แต่ปาปัวนิวกินี มณฑลยูนนาน หรือรัฐมณีปุระในอินเดีย ไม่ได้นำมารวมอยู่ในภูมิภาคนี้

การแยกดินแดนดังกล่าวออกไปจากภูมิภาคที่เรียกว่าเอเชียตะวันออกเฉียงใต้

เป็นวิถีทางการเมืองมากกว่าเป็นการอ้างอิงภูมิศาสตร์ ความหมายปัจจุบันของชื่อภูมิภาคนี้

World Rainforest Movement

มีแหล่งที่มาจากการกระบวนการแบ่งพื้นที่ครอบครองระหว่างกันของรัฐเจ้าอาณานิคม ที่เกิดขึ้นไม่นานมานี้เอง การยึดครองดังกล่าวยังคงดำเนินมาจนถึงปัจจุบัน แม้จะห่อหุ้มด้วยชื่อระเบียบวาระที่ต่างไป และมีกลุ่มสถาบันต่างๆ จำนวนมากเข้ามาเกี่ยวข้องในการดำเนินการด้วย

ในเดือนพฤศจิกายน 2559

เพื่อนร่วมงานและมิตรสหายจากประเทศส่วนใหญ่ในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ได้มาชุมนุมกันในกรุงเทพฯ ประเทศไทย/สยาม เพื่อแลกเปลี่ยนเรื่องราวและความรู้สึกนึกคิดจากสถานการณ์ท้องถิ่นที่แตกต่างกันไป

การพูดคุยเน้นประเด็นที่มีความห่วงใยร่วมกันว่า “กำลังเกิดอะไรขึ้นกับป่าของเรา”

เมื่ออภิปรายเปรียบเทียบและสานเรื่องราวที่เป็นความทรงจำจากที่ต่างๆ เข้าด้วยกัน ก็พบว่าคำตอบคือ

เอเชียตะวันออกเฉียงใต้เป็นภูมิภาคแห่ง “ป่าที่สูญหายไป”

การรับรู้ถึงสภาพการณ์ดังกล่าวแตกต่างอย่างเห็นได้ชัดจากภาพลักษณ์ของภูมิภาคแห่ง “การเติบโตและการพัฒนา” ที่ชนชั้นนำทางการเมืองและผู้กำหนดนโยบายของสถาบันระหว่างประเทศต่างๆ ได้นำเสนอต่อชาวโลก

ผลจากการสังเคราะห์วิกฤตการณ์ที่ผู้เข้าร่วมได้นำเสนอ แสดงให้เห็นถึงความคล้ายคลึงกัน

และความแตกต่างกันของสถานการณ์ท้องถิ่นในแต่ละประเทศ ส่วนที่เหมือนกันอย่างหนึ่งก็คือ

ประสบการณ์เกี่ยวกับกรอบนโยบายที่เรียกกันว่า “การเติบโตสีเขียว (green growth)” มีเหมือนกันทุกประเทศ

มันเป็นเรื่องของ การนำทฤษฎีเก่าที่เน้นสร้างการเติบโตทางเศรษฐกิจจากการสกัดทรัพยากรมาใช้ แต่คราวนี้ดีดฉลาด

“สีเขียว” เข้าไปด้วย กระบวนการทำลายธรรมชาติที่กลบเกลื่อนด้วยวาทะของความเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมนี้

มีผู้เล่นเกี่ยวข้องหลายกลุ่มทั้งเก่าและใหม่ ซึ่งส่วนใหญ่ไม่ได้อยู่ในท้องถิ่น ในขณะที่ส่งเสริมวาทะกรรมว่าด้วย

“การเติบโตสีเขียว” รัฐบาลในภูมิภาคนี้ก็เริ่มพึ่งพิงการสกัดทรัพยากรธรรมชาติมากขึ้นเรื่อยๆ

เพื่อที่จะอยู่รอดทางการเมืองต่อไปได้ ขณะเดียวกัน

ประชาชนในท้องถิ่นก็ยังคงถูกกล่าวโทษว่าเป็นผู้ทำลายสิ่งแวดล้อมต่อไป

และการที่ประชาชนพึ่งพาผืนป่าในการดำรงชีวิตระดับพื้นฐานมาหลายรุ่นบรรพบุรุษ

ก็ถูกกล่าวอ้างว่าเป็นสาเหตุที่ทำให้พวกเขายากจน

การใช้ความรุนแรงในการปราบปรามประชาชนเหล่านี้กำลังเพิ่มขึ้น

ในขณะเดียวกันชุมชนก็เริ่มมีบทบาทในการต่อต้านและผลักดันเพิ่มขึ้น

เพื่อที่จะเปิดโปงและได้กลับยุทธศาสตร์กล่าวโทษดังกล่าว

ข้อคิดที่สะดุดใจมากที่สุดจากการแลกเปลี่ยนที่กรุงเทพฯ ก็คือ ชะตากรรมของป่าตลอดยุคสมัยของ “ความก้าวหน้า”

ที่มีแต่ความผันผวนและบ่อนทำลาย เป็นสิ่งที่ผูกโยงเรื่องราวจากอนุภูมิภาคที่ตั้งอยู่บนแผ่นดินใหญ่

ซึ่งรวมถึงภาคตะวันออกเฉียงเหนือของอินเดียและลุ่มน้ำโขง เข้ากับอนุภูมิภาคที่เป็นหมู่เกาะของมาเลเซีย

อินโดนีเซีย และฟิลิปปินส์ ตัวการในภาครัฐและภาคเอกชนที่รับผิดชอบดำเนินการบ่อนทำลาย

ซึ่งเป็นบุคลิกลักษณะของ “การพัฒนา” ที่ผ่านมาในภูมิภาคนี้

ต้องคอยประดิษฐ์เรื่องราวมากลบบกลืนการทำลายดังกล่าว ว่าเป็น “ความก้าวหน้า”

World Rainforest Movement

และป่ายี่สิบให้การทำกรเกษตรนิเวศที่ชาญฉลาด กับความผูกพันทางสังคมของชุมชนที่พึ่งพิงป่า ว่าถ้าหลัง ย้อนยุค และไม่เป็นมรรคเป็นผลทางการผลิต ความเป็นจริงนั้นห่างไกลยิ่งนักจากข้อกล่าวหาเหล่านี้

ผลจากการกดดันอย่างต่อเนื่อง ทำให้ความเป็นเอกภาพทางสังคมและนิเวศวิทยาภายใน และระหว่างชุมชน เริ่มจะแตกสลายลงในบางพื้นที่ ในขณะที่ความหลากหลายของรูปแบบ สถาบัน และกลไกของความสมานฉันท์ของมนุษย์ด้วยกัน ถูกใช้เป็นอาวุธในการแบ่งแยกเพื่อปกครอง สุดท้ายที่สำคัญไม่น้อยกว่ากันคือ มาตรการและการปล้นสะดมถูกปิดบังอำพรางด้วยการแปลงโฉมและชื่อเสียใหม่ ตัวอย่างเช่น ในฟิลิปปินส์ วิสามัญฆาตกรรมกลับกลายเป็น “มาตรการเข้มงวดในการรักษากฎหมายและความสงบเรียบร้อย” (1) ในกัมพูชา การสืบสวนคดีการยิงเหยื่อที่ดำเนินไปอย่างเชื่องช้า ถูกอ้างว่าเป็นเพราะครอบครัวของผู้เสียหายไม่ได้ยื่นคำร้องเป็นทางการต่อตำรวจ (2) ในอินโดนีเซีย การสนับสนุนเงินกู้สำหรับการขยายพื้นที่ปลูกปาล์มน้ำมัน ใช้คำหลักต่างๆ มาอธิบายว่าเป็น “การสร้างหลักประกันสิทธิในที่ดินของชุมชนท้องถิ่น โดยการปฏิสัมพันธ์กับภาคการทำไร่สวนขนาดใหญ่” หรือ “สนับสนุนความพยายามที่จะปกป้องมูลค่าที่สูงทางการอนุรักษ์ / ป่าที่เก็บกักคาร์บอนจำนวนมาก ในเขตสัมปทานปลูกปาล์มน้ำมัน” (3)

วิธีหนึ่งที่จะทำให้เรื่องราวของการทำลายป่าและผลลัพธ์ที่ชุมชนต้องแบกรับ รวมทั้งการต่อต้านของชุมชนในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ตกอยู่ในความเงิบและไม่ปรากฏให้เห็น คือการที่ผู้กระทำการเปรียบเทียบความเสียหายที่เกิดขึ้นว่า นี่แหละคือสิ่งที่เรียกว่า “แผนการพัฒนา” ตัวอย่างเช่น แผนปฏิบัติการป่าไม้เขตร้อน ปี พ.ศ. 2529 ของธนาคารโลก เรียกการทำลายป่าเสียใหม่ว่าเป็น “การพัฒนาอุตสาหกรรมบนฐานของป่าไม้” โดยเพิ่มการใช้การขยายพื้นที่อนุรักษ์เป็นเครื่องมือในการจำกัดการทำลาย อีกสามทศวรรษต่อมา การชุมนุมที่กรุงเทพฯ ตั้งข้อสังเกตว่า ถึงแม้แผนปฏิบัติการดังกล่าวจะพักไว้ไปนานแล้ว แต่แนวคิดของมันในการจับคู่เข้าด้วยกันระหว่างการปกป้องป่ากับการทำลายป่า ยังคงดำรงอยู่ในปัจจุบันภายใต้ชื่อใหม่ๆ อันได้แก่ นโยบาย โครงการ หรือกรอบความคิดว่าด้วย “การเติบโตสีเขียว” “สถานการณ์ที่มีแต่ได้กับได้ (win-win)” สำหรับ “สิ่งแวดล้อมกับการพัฒนา” หรือ เพื่อ “การอนุรักษ์และการลดความยากจน” หรือ เครดิทคาร์บอน หรือ “การชดเชย” คาร์บอน พร้อมไปกับการยอมรับสิทธิ หรือเรียกว่า “ระเบียบความหลากหลายทางชีวภาพ” หรือ “การชดเชยความหลากหลายทางชีวภาพ” เพื่อ “การทำเหมืองที่มีผลกระทบต่อความหลากหลายทางชีวภาพ” เป็นต้น ไม่ว่าจะตั้งชื่อใหม่เป็นอะไรก็ตาม ผลที่เกิดขึ้นตามมากับชุมชนผู้พึ่งพิงป่า ก็ยังคงเหมือนกับที่เกิดขึ้นจากแผนปฏิบัติการป่าไม้เขตร้อนของธนาคารโลกนั่นเอง ซึ่งได้แก่ การจำกัดสิทธิของชุมชนในการใช้ที่ดินตามแบบแผนที่ปฏิบัติมาแต่ดั้งเดิม หรือแม้แต่การสูญเสียที่ดินให้แก่การแย่งยึดที่ดินแบบใหม่ที่เน้นการอนุรักษ์ธรรมชาติ

World Rainforest Movement

ขณะที่การรุกคืบทำลายป่าไม้ไยดีกับขอบเขตโต การพบปะกันด้วยใจที่กรุงเทพฯ แสดงให้เห็นว่า การลงแรงด้านทานและกำลังใจที่ได้คืนมาบ้าง เป็นพลังที่จะยึดโยงชุมชนและประชาชนเข้าด้วยกันข้ามพรมแดน ทั้งภายในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้และทั่วโลก

การออกจดหมายข่าวเป็นวิธีหนึ่งที่จะสนับสนุนและเผยแพร่สารนี้ เพื่อเป็นการสนับสนุนกระบวนการดังกล่าว จดหมายข่าวฉบับนี้ ซึ่งมีเนื้อหาครอบคลุมภาคตะวันออกเฉียงเหนือของอินเดีย ไทย เมียนมา มาเลเซีย อินโดนีเซีย และกัมพูชา รวมทั้งภาพรวมของภูมิภาค จะมีการแปลเป็นภาษาที่ใช้ในภูมิภาคบางภาษา

เราหวังว่าผู้อ่านจะพึงพอใจกับจดหมายข่าวฉบับนี้

- (1) ประธานาธิบดีคูเตรเตของฟิลิปปินส์เทียบได้กับฮิตเลอร์ ในการทำสงครามต่อต้านยาเสพติด สำนักข่าวเอเอฟพี 30 กันยายน 2559 และ <https://www.youtube.com/watch?v=MU5W5CJAPH4>
- (2) ตำรวจกล่าวโทษครอบครัวว่าทำให้การสืบสวนเด็กที่หายไประงังงั้น หนังสือพิมพ์กัมพูชารายวัน 2 กันยายน 2558 <https://www.cambodiadaily.com/news/police-blame-family-for-stalled-probe-into-lost-boy-93151/>
- (3) แนวร่วมสภาพภูมิอากาศและการใช้ที่ดิน ความริเริ่มในอินโดนีเซีย รายการเงินทุนให้เปล่าและสัญญาว่าจ้าง http://www.climateandlandusealliance.org/wp-content/uploads/2017/01/Indonesia-Grants-List_2017-Q1.pdf

เอเชียตะวันออกเฉียงใต้ : เชื่อมโยงประชาชนที่ด้านทาน การลงทุนรายใหญ่และความริเริ่มด้านการอนุรักษ์

โครงการลงทุนขนาดใหญ่และความริเริ่มด้านการอนุรักษ์สภาพภูมิอากาศ ทำลายป่าและดินแดนของประชาชน

World Rainforest Movement

การเติบโตทางเศรษฐกิจและการพัฒนาอุตสาหกรรมอย่างรวดเร็วของภูมิภาคเอเชีย มีราคาสูงยิ่งต่อชุมชนท้องถิ่น ต่อสิ่งแวดล้อมและเศรษฐกิจของพวกเขาทั่วทั้งภูมิภาค 'การพัฒนา' ที่ว่านี้

มีบุคลิกลักษณะเป็นการลงทุนในโครงการขนาดใหญ่ ที่ในที่สุดแล้วเป็นการควบคุมและแสวงประโยชน์จากที่ดิน ป่าไม้ น้ำ ธรรมชาติ แร่ธาตุ และแรงงาน รัฐบาลต่างๆ ในเอเชีย

กำลังเสาะหาเงินลงทุนจากภาคเอกชนในทุกภาคส่วนของเศรษฐกิจ ตั้งแต่พลังงาน น้ำมัน แร่ธาตุ

การเกษตรและการแปรรูปอาหาร จนถึงการศึกษา สาธารณสุข การท่องเที่ยว หัตถอุตสาหกรรม ยา การขนส่ง และโครงสร้างพื้นฐานในเมือง แหล่งเงินทุนมีอยู่หลากหลาย

โดยทั่วไปจะได้รับการเอื้ออำนวยผ่านข้อตกลงด้านความช่วยเหลือและด้านเศรษฐกิจ ที่จัดทำขึ้นแบบทวิภาคี พหุภาคี และระดับภูมิภาค และมักจะรองรับด้วยเงินทุนที่ไหลเวียนอยู่ในระดับโลก ซึ่งยากต่อการตรวจสอบ (1)

ที่ดิน ป่า และน้ำ กำลังถูกยึดไปใช้ประโยชน์หลายด้าน ได้แก่ การเกษตรเชิงอุตสาหกรรม การปลูกต้นไม้

การผลิตไฟฟ้าพลังน้ำ อุตสาหกรรมสกัด การท่องเที่ยว โครงสร้างพื้นฐาน การพัฒนาอสังหาริมทรัพย์

เขตเศรษฐกิจพิเศษ ระเบียบเศรษฐกิจ และเพียงเพื่อการทำการกำไรจากการก่อสร้างตลาดใหม่ๆ ภายในเวลาไม่กี่เดือน

ภูมิทัศน์และระบบนิเวศที่มีความหลากหลายทางชีวภาพถูกเปลี่ยนแปลงไปเป็นส่วนวาง สวนป่าล้มน้ำมัน

หรือไร่มันสำปะหลัง เป็นเมืองย่อยที่มีรั้วล้อมรอบ หรืออ่างเก็บน้ำเหนือเขื่อน ท่ามกลางสิ่งเหล่านี้คือ

ผืนป่าหรือพื้นที่ชุ่มน้ำที่อาจจะกำหนดให้เป็นเขตอนุรักษ์ที่ใช้ผลิตรายได้ "สีเขียว"

ประชาชนในท้องถิ่นยากที่จะได้ประโยชน์จากการเปลี่ยนแปลงเช่นนี้ และจากตลาดที่เปิดใหม่

ส่วนใหญ่พวกเขาจะสูญเสียวิถีการดำรงชีวิต บ้านเรือน วัฒนธรรม

อัตลักษณ์และความสามารถที่จะเข้าถึงอาหารที่มีอยู่ตามธรรมชาติ พวกเขาจะถูกขับไล่ออกจากที่ดิน

ถูกโยกย้ายถิ่นฐาน และถูกผลักดันไปเป็นแรงงานค่าแรงต่ำที่รายได้ไม่แน่นอน (1)

ในปัจจุบัน การกระจุกตัวของที่ดินในมือคนส่วนน้อยมีอัตราสูงขึ้นอย่างไม่เคยมีมาก่อน

โดยเฉพาะในประเทศที่เจ้าของที่ดินรายใหญ่มักมีความสัมพันธ์กับนักการเมือง อย่างเช่น ฟิลิปปินส์ กัมพูชา

สปป.ลาว มาเลเซีย ปากีสถาน อินเดีย และอินโดนีเซีย ในช่วง 10 ถึง 15 ปีที่ผ่านมา รัฐบาลต่างๆ

ในเอเชียได้แก้กฎหมายกันเป็นแพ เพื่อยกเลิกการคุ้มครองที่ดินที่เกษตรกรรายย่อย ชาวประมงพื้นบ้าน ชนพื้นเมือง

และผู้ที่อยู่อาศัยในป่าเคยได้รับมาแต่ดั้งเดิม

ทำให้พวกเขาตกอยู่ในภาวะเสี่ยงที่จะถูกยึดครองที่ดินโดยรัฐและบรรษัทธุรกิจ

เพื่อนำไปทำการเกษตรเชิงอุตสาหกรรม อุตสาหกรรมสกัด หรือก่อสร้างโครงสร้างพื้นฐาน และ 'ระเบียบเศรษฐกิจ' (2)

การเปลี่ยนแปลงกฎหมายเหล่านี้แตกต่างไปตามแต่ละประเทศ แต่ล้วนเป็นไปเพื่ออำนวยความสะดวกให้บริษัทต่างๆ

สามารถเข้าถึงที่ดินขนาดใหญ่ที่ชุมชนท้องถิ่นใช้ประโยชน์อยู่ เพื่อที่จะสกัดทรัพยากรไม้ แร่ธาตุ น้ำ

และความมั่งคั่งตามธรรมชาติอื่นๆ ได้ง่ายขึ้น โดยไม่มีข้อจำกัดด้านกฎระเบียบมากนัก

ผู้วางนโยบายมักจะตกแกลงว่า รัฐมีความจำเป็นที่จะต้องเวนคืนที่ดินมาเป็นของรัฐ

เพื่อให้เกิดการพัฒนาและให้เศรษฐกิจเติบโต อินโดนีเซีย และอินเดีย

กำลังออกกฎหมายอนุญาตให้รัฐเวนคืนที่ดินสำหรับดำเนินโครงการขนาดใหญ่ โดยให้เหตุผลว่า

World Rainforest Movement

เพื่อบรรลุเป้าหมายการพัฒนาชาติและประโยชน์ของส่วนรวม ในประเทศไทย
แผนแม่บทแก้ไขปัญหาการทำลายทรัพยากรป่าไม้ เป็นความพยายามล่าสุด
หลังจากมีความพยายามต่อเนื่องมาเป็นเวลานานที่จะขยายการปลูกไม้เชิงเดี่ยวในแปลงขนาดใหญ่
แผนแม่บทฉบับนี้ประกาศออกมาในเดือนมิถุนายน 2557 โดยกองอำนาจการรักษามันคงในราชอาณาจักร
(กอ.รมน.) และกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ในแผนนี้
มีการอนุญาตให้สัมปทานแก่บริษัทเอกชนทำการปลูกไม้ในพื้นที่ป่า ซึ่งเท่ากับว่า
การทำมาหากินและการดำรงชีวิตของชุมชนที่อาศัยป่าจะเสี่ยงต่อการถูกขับไล่ให้ไปอยู่ที่อื่น (3)
ส่วนรัฐบาลกัมพูชาได้แปลงเปลี่ยนที่ดินสาธารณะให้เป็นที่ดินเอกชนของรัฐ และกล่าวอ้างว่าป่าชุมชนที่มีอยู่ถือเป็น
“ป่าเสื่อมโทรม” ที่พร้อมจะจัดสรรเป็นที่ดินสัมปทานทางเศรษฐกิจระยะยาวให้แก่บริษัทธุรกิจ

การปลูกไม้เชิงเดี่ยวในแปลงขนาดใหญ่จะยิ่งขยายตัวเพิ่มมากยิ่งขึ้น ด้วยมีกองทุนใหม่ๆ
ออกมาส่งเสริมการลงทุนของเอกชนในการดำเนินธุรกิจที่เรียกว่า การเกษตรแบบ ‘ไร้การทำลายป่า’ (zero-
deforestation) ล่าสุดมีการประกาศเรื่องนี้ในเวทีเศรษฐกิจโลก เมื่อเดือนมกราคม 2560
กองทุนเหล่านี้มีเงินทุนเกือบ 400 ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ ที่รัฐบาลนอร์เวย์เสนอให้
ร่วมสมทบทุนโดยบรรษัทระดับโลกต่างๆ เช่น คาร์ฟูร์ มาร์คส์แอนด์สเปนเซอร์ มาร์ส เมโทร เนสเล่ เทสโก
และยูนิลีเวอร์ องค์กรที่สัญญาจะสนับสนุนเงินดังกล่าวอ้างว่า
กองทุนนี้จะกระตุ้นให้เกิดการลงทุนขนาดใหญ่โดยภาคเอกชน
ในการใช้ที่ดินเชิงพาณิชย์ในทางที่ปกป้องและฟื้นฟูป่าไม้และป่าพรุไปพร้อมกันด้วย (4)

อย่างไรก็ตาม เมื่อดูจากประสบการณ์ของโครงการที่คล้ายคลึงกัน ที่ได้ดำเนินการไปในประเทศต่างๆ เช่น เวียดนาม
อินโดนีเซีย ฟิลิปปินส์ เมียนมา และกัมพูชา จะเห็นได้ว่าเงินทุนเหล่านี้ถึงแม้จะกระตุ้นการทำเกษตรพันธสัญญา
ที่ผูกมัดเกษตรกรรายย่อยให้ใช้ที่ดินของตนเพื่อขยายการเพาะปลูกเป็นแปลงใหญ่ โครงการเกษตรลักษณะนี้
มีแนวโน้มที่จะผลกระทบความเสี่ยงทั้งหมดให้แก่เกษตรกรรายย่อย
ในขณะที่บรรษัทเอกชนจะมีอำนาจควบคุมการใช้ที่ดินของชาวไร่ชาวนาในทางปฏิบัติ นอกจากนี้
ยังจะเอื้อให้อุตสาหกรรมอาหารระดับโลกสามารถอ้างอำนาจควบคุมที่ดินเพื่อการเกษตรภายใต้โครงการ
‘ความรับผิดชอบต่อสังคม’

บ่อยครั้งรัฐบาลจะสร้างสินเชื่อบริหารสำหรับเกษตรกรที่เข้าร่วมการเกษตรพันธสัญญาเหล่านี้
โดยอำนวยความสะดวกในการกู้ยืมเงินเพื่อซื้อเมล็ดพันธุ์ ปุ๋ย ฯลฯ
ซึ่งเท่ากับเป็นการอุดหนุนความริเริ่มของบรรษัทที่ต้องการจะแก้หน้า
จากการถูกวิพากษ์วิจารณ์ว่าขาดความพยายามที่จะแก้ไขผลกระทบทางลบจากการเกษตรเชิงอุตสาหกรรม
ที่มีต่อการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ หลักฐานที่รวบรวมได้จากพื้นที่แสดงให้เห็นว่า
การลงทุนของภาคเอกชนดังกล่าวมีผลน้อยมากในการหยุดยั้งการทำลายป่า หรือลดการใช้ปุ๋ยไนโตรเจน
ซึ่งเป็นแหล่งปล่อยก๊าซเรือนกระจกที่ใหญ่ที่สุดในภาคการเพาะปลูกพืชผล ตัวอย่างเช่น
ในหลายโครงการที่พบในเวียดนามตอนกลาง เกษตรกรได้รับคำแนะนำและได้รับปุ๋ยไนโตรเจนจากบริษัทยารา

World Rainforest Movement

(Yara) ของนอร์เวย์ ซึ่งเป็นบริษัทหนึ่งที่อยู่เบื้องหลังวิสัยทัศน์ใหม่สำหรับการเกษตรในเวทีเศรษฐกิจโลก ที่กล่าวถึงข้างต้น และเป็นบริษัทนำของแนวร่วมเพื่อการเกษตรที่ชาวนาฉลาดด้านสภาพภูมิอากาศ (5)

ในเวลาเดียวกัน การเกษตรแบบดั้งเดิมที่ชาวไร่ชาวนาและเกษตรกรรายย่อยนำมา ก็กำลังเผชิญความท้าทายมากมาย ตัวอย่างเช่น ในสปป.ลาว การทำเกษตรแบบหมุนเวียนถูกมองว่าเป็นสาเหตุของการทำลายป่า ในช่วงทศวรรษ 2530 รัฐบาลลาวเริ่มดำเนินโครงการจัดสรรที่ดินและป่าที่ประกาศห้ามไม่ให้ทำการเพาะปลูกแบบหมุนเวียน และส่งเสริมวิธีการจัดการที่ดินตามประเภทที่ดินที่แตกต่างกัน รายงานการศึกษาแสดงให้เห็นว่า ผลลัพธ์ของโครงการเป็นไปในทางตรงกันข้ามกับความคาดหวัง คือเกิดความไม่มั่นคงในที่ดิน ความยากจน และการย้ายถิ่นเพราะความขาดแคลนเพิ่มมากขึ้น และการทำลายป่าก็มิได้ถูกหยุดยั้ง

เนื่องจากชุมชนท้องถิ่นไม่ใช่ต้นตอของการทำลายป่า (6) มาไม่นานนี้ รัฐบาลลาวได้ออกกฎระเบียบว่าด้วย 'ระเบียบอนุรักษ์ความหลากหลายทางชีวภาพ' ในระดับจังหวัด

เพื่อวางรากฐานทางกฎหมายสำหรับการจัดการสิ่งที่เกี่ยวข้องว่า 'ระเบียบความหลากหลายทางชีวภาพ' ด้วยเงินทุน 12.8 ล้านดอลลาร์สหรัฐ ที่ได้รับจากธนาคารพัฒนาเอเชีย (เอดีบี) โครงการของเอดีบีนี้มุ่งนำร่อง 'การจัดการป่าอย่างยั่งยืน' และเตรียมการให้ประเทศต่างๆ

สมัครขอรับเงินทุนภายใต้โครงการลดการปล่อยก๊าซจากการทำลายป่าและการเสื่อมโทรมของป่า (เรดด์) การวางแผนการใช้ที่ดินได้ดำเนินไปใน 67 หมู่บ้าน รวมที่ดินป่า 350,000 เฮกตาร์

ที่ชุมชนถูกห้ามไม่ให้ใช้ทำไร่หมุนเวียน (7)

ข้อตกลงการค้าและการลงทุนเสรี มีบทบาทสำคัญในการกำหนดกรอบกฎหมายและนโยบาย

ที่อำนวยความสะดวกให้แก่การยึดที่ดินและน้ำ เพื่อการลงทุนขนาดใหญ่ การทำลายป่า

และความเสื่อมโทรมของระบบนิเวศ ผลกระทบมีทั้งทางตรงและทางอ้อม

ด้วยการส่งเสริมการผลิตสินค้าโภคภัณฑ์เพื่อการส่งออก ที่มีลักษณะเฉพาะและเป็นการผลิตแบบครบวงจร

ส่งผลกระทบต่อให้เกิดการขยายการปลูกพืชเชิงเดี่ยวในแปลงขนาดใหญ่ และการทำเหมืองแร่

ส่วนผลกระทบทางตรงคือ การที่รัฐมีพันธกรณีที่จะต้องจัดอุปสรรคที่กีดขวางการลงทุนของต่างชาติออกไป (8)

ตัวอย่างเช่น ในเดือนมกราคม 2559 สมาคมประชาชาติเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (อาเซียน)

ได้เปิดตัวประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน (เออีซี)

ที่มุ่งหมายจะรวมตลาดของสมาชิกประเทศเข้าด้วยกันเป็นตลาดเดียวกัน

และรวมฐานการผลิตเป็นฐานเดียวกันในระดับภูมิภาค เพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันในระบบเศรษฐกิจโลก

(9) เพื่อที่จะอำนวยความสะดวกให้แก่ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน

รัฐบาลสมาชิกอาเซียนได้ลงนามในข้อตกลงหลายฉบับที่ช่วยให้นักลงทุนรายใหญ่สามารถเข้าถึงที่ดิน

ทรัพยากรธรรมชาติ วัตถุดิบและแรงงานได้ง่ายขึ้น

และจัดให้ความคุ้มครองทางกฎหมายแก่สิทธิของนักลงทุนที่จะดำเนินธุรกิจเพื่อทำกำไร

การคุ้มครองดังกล่าวไม่ได้ครอบคลุมประชากรในท้องถิ่นผู้ที่สูญเสียที่ดิน ป่าไม้ แหล่งน้ำ

และวิถีการดำรงชีวิตให้แก่การก่อสร้างโครงสร้างพื้นฐาน และโครงการลงทุนอื่นๆ ที่ชูป้ายว่าเป็นการพัฒนา

World Rainforest Movement

ในภูมิภาคแม็กซิโก โครงการความร่วมมือทางเศรษฐกิจในอนุภูมิภาคแม็กซิโก (จีเอ็มเอส) ที่นำโดยเอตีปี มุ่งหมายที่จะแปลงเปลี่ยนทุนมนุษย์และทุนธรรมชาติที่มีอยู่อย่างมั่งคั่งในภูมิภาคแม็กซิโก ให้เป็นเขตการค้าและการลงทุนเสรีของนักลงทุน

ผ่านโครงการลงทุนที่หลากหลายและทะเยอทะยานด้านการคมนาคมขนส่ง (ทางถนน ทางรถไฟ ทางอากาศ และทางน้ำ) พลังงาน การขยายเมือง ไทโรคมนาคม การท่องเที่ยว การค้า และการเกษตร

ศูนย์กลางของกรอบยุทธศาสตร์จีเอ็มเอสคือ การพัฒนาระเบียงเศรษฐกิจ ซึ่งเป็นหย่อมของการลงทุนด้านโครงสร้างพื้นฐานอย่างเข้มข้น บางหย่อมจะมีการพัฒนา 'ระเบียงอนุรักษ์ความหลากหลายทางชีวภาพ' ควบคู่กัน เช่น ในลาว กัมพูชา และเวียดนาม

ระเบียงอนุรักษ์ความหลากหลายทางชีวภาพเหล่านี้ครอบคลุมพื้นที่ป่าและที่ดินที่ไม่ใช่ป่า เป็นจำนวนรวม 2 ล้านเฮกตาร์ และถูกกำหนดให้เป็นองค์ประกอบ 'สีเขียว' ของการลงทุนในโครงสร้างพื้นฐาน

ยุทธศาสตร์ด้านการเกษตรของจีเอ็มเอส

เน้นที่การหลอมรวมเกษตรกรรมระดับยังชีพเข้าเป็นส่วนหนึ่งของห่วงโซ่คุณค่าระดับภูมิภาค/โลก ซึ่งควบคุมโดยบรรษัทธุรกิจการเกษตร

และเบนทิศทางการผลิตในภาคเกษตรจากการผลิตเพื่อยังชีพไปเป็นการผลิตป้อนตลาดในระดับภูมิภาคและระดับโลก

ถึงแม้จำนวนอาหารที่ใช้ จะเป็นเรื่องของการลดความยากจนและการพัฒนาที่ยั่งยืน แต่ทว่ารูปแบบการพัฒนาที่ส่งเสริมและสนับสนุนโดยรัฐบาล แหล่งทุน และสถาบันการเงินระหว่างประเทศนี้ กำลังมีลักษณะเป็นการสกัดทรัพยากรยิ่งขึ้นทุกที และจะสร้างความเหลื่อมล้ำและความอยุติธรรมเพิ่มขึ้นทุกขณะ

การพัฒนารูปแบบนี้ เป็นการริบเอาองค์ประกอบของธรรมชาติ

เอาศักยภาพของมนุษย์และวัตถุดิบไปให้บรรษัททำการค้ากำไร พร้อมกับทำลายระบบนิเวศ ทำลายชุมชนและความเป็นไปได้ที่จะมีชีวิตที่ดีกว่า

ความรุนแรงที่กระทำต่อประชาชนและธรรมชาติเป็นส่วนหนึ่งและส่วนหลักของรูปแบบนี้

จึงไม่น่าแปลกใจที่ทั่วทวีปเอเชีย ประชากรในท้องถิ่นกำลังต่อต้านการพัฒนาดังกล่าว

พวกเขาต้องเผชิญกับภัยเสียมหาศาลด้านการเมืองและความมั่นคง ในปฏิบัติการปกป้องที่ดิน น้ำ ป่า และระบบนิเวศ จากเงื้อมมือของทุนที่เป็นตัวนำ และตัวกระพือลัทธิสกัดทรัพยากร

ชาลมาลี กูตตาล ผู้อำนวยการโครงการศึกษาและปฏิบัติการงานพัฒนา (ไฟกัส)

คาร์ทีนี ซามอน องค์กรเกรน (GRAIN)

(1) Shalmali Guttal บทนำ : การนิยามการอภิบาลใหม่ การทำลายระบบตลาด ในรายงานชื่อ การเก็บที่ดินไว้เป็นของท้องถิ่น : การเรียกคืนการอภิบาลจากระบบตลาด ตุลาคม 2557
<http://focusweb.org/landstruggles>

World Rainforest Movement

- (2) GRAIN การปฏิรูปเกษตรกรรมที่ถอยหลังในเอเชีย : กฎหมายกำลังยึดที่ดินไปจากมือประชาชน เมษายน 2558 <https://www.grain.org/article/entries/5195-asia-s-agrarian-reform-in-reverse-laws-taking-land-out-of-small-farmers-hands>
- (3) WRM แผนแม่บทด้านป่าไม้ฉบับใหม่ของประเทศไทย : ยุทธศาสตร์ใหม่ๆ ที่เอามาสวมเสื้อผ้าชุดใหม่ จดหมายข่าวของ WRM ฉบับที่ 208 พฤศจิกายน 2557 <http://wrm.org.uy/bulletins/issue-208/>
- (4) World Economic Forum กองทุน 400 ล้านดอลลาร์ เปิดตัวขึ้นที่ดาวอส เพื่อหยุดการทำลายป่าและหนุนาการเกษตร มกราคม 2560 <http://wrm.org.uy/bulletins/issue-208/>
- (5) GRAIN การเพาะปลูกหายนะ : ธุรกิจติดอันดับฟอร์จูน 500 หันไปทำฟาร์ม ธันวาคม 2559 <https://www.grain.org/article/entries/5622-grow-ing-disaster-the-fortune-500-goes-farming>
- (6) หากต้องการข้อมูลเพิ่มเติม ดูรายงาน ของ Shalmali Guttal 'ที่ดินของใคร ทรัพยากรของใคร?' ในวารสาร Development 2011, 54 (1), (91-97) 2011 Society for International Development 1011-6370/11 www.sidint.net/development/
- (7) Asian Development Bank ความช่วยเหลือทางการเงินของเอดีบีสำหรับการจัดการความหลากหลายทางชีวภาพอย่างยั่งยืน ตุลาคม 2559 <https://www.adb.org/news/adb-grant-assistance-support-sustainable-biodiversity-management>
- (8) Lorenzo Cotula การจัดการกับมติดการแย่งยึดที่ดินในกฎหมายการค้า สถาบันระหว่างประเทศเพื่อสิ่งแวดล้อมและการพัฒนา 14 พฤศจิกายน 2556 <http://www.iied.org/tackling-trade-law-dimension-land-grabbing>
- (9) <http://investasean.asean.org/index.php/page/view/asean-economic-community/view/670/newsid/755/about-aec.html>

ป่าไม้ที่ดินในประเทศไทย: ความขัดแย้งระหว่างรัฐกับประชาชน

การเมืองเรื่องของป่าไม้ของไทยได้ผ่านช่วงเวลาของการจัดการป่าไม้ในรูปแบบต่างๆ มาหลายยุคหลายสมัย ตั้งแต่บริษัทบริติชเริ่มทำการตัดไม้สักในป่าในศตวรรษที่ 19 ตามด้วยกลุ่มนักค้าไม้อื่นๆ ที่เข้ามาครองธุรกิจนี้ในศตวรรษที่ 20 ในขณะเดียวกัน

World Rainforest Movement

รัฐบาลก็พยายามจะป้องกันมิให้ที่ป่าตกอยู่ในครอบครองของขบวนการการเมืองที่เป็นปฏิปักษ์ต่อรัฐ โดยการดำเนินมาตรการส่งเสริมการขยายพื้นที่ทำการเกษตรเชิงพาณิชย์ การสร้างเขื่อนผลิตไฟฟ้าพลังน้ำ รวมทั้งการทำไม้ในป่า จนเมื่อป่าไม้ทั้งประเทศหดหายไปแทบจะสิ้น จึงออกประกาศห้ามตัดไม้อย่างเป็นทางการในปี 2532

ในยุคถัดมา รัฐบาลหันมาเน้น “การอนุรักษ์ป่าไม้” และ “การปลูกป่า” เพิ่มขึ้น แต่ทว่าป่าไม้ยังคงเสื่อมโทรมลง และความขัดแย้งที่รัฐบาลมีอยู่กับชุมชนท้องถิ่นที่อาศัยอยู่ในเขตป่า ก็ได้ลดน้อยถอยลง แต่กลับยึดถือและโยนโยนไปยังปัญหาที่ดินเพื่อที่อยู่อาศัย และปัญหาการขาดแคลนที่ดินทำการเกษตรของประชาชน

ต้นตอของความขัดแย้งส่วนหนึ่งคือ

การที่กรมป่าไม้ของรัฐยื่นหัตถ์ที่จะใช้อำนาจควบคุมผืนดินกว้างใหญ่ไพศาลทั่วราชอาณาจักร ทั้งที่ยังมีป่าปกคลุมและไม่มีป่าเหลือแล้ว ชุมชนกว่า 11,000 แห่งทั่วประเทศ ได้ตั้งถิ่นฐานอยู่ในที่ดินสาธารณะ ซึ่งตามกฎหมายเป็นที่ดินของรัฐ รวมแล้วเท่ากับร้อยละ 57 ของพื้นที่ประเทศ นอกจากนี้ แม้ว่ากรมที่ดินจะได้ออกเอกสารสิทธิประเภทต่างๆ ให้แก่บุคคลในการครอบครองที่ดินไปทั้งหมด 20 ล้านเฮกตาร์ จากที่ดินของประเทศรวมทั้งหมด 51 ล้านเฮกตาร์ ซึ่งที่ดินที่ได้รับเอกสารสิทธิไปแล้วนี้ส่วนหนึ่งก็เป็นป่าของรัฐรวมอยู่ด้วย แต่ปรากฏว่าร้อยละ 90 ของเอกสารสิทธิเหล่านี้ตกอยู่ในมือของประชากรเพียงร้อยละ 10 ของประเทศเท่านั้น อย่างน้อยร้อยละ 38 ของที่ดินที่เอกชนถือครองเหล่านี้ถูกทิ้งให้รกร้างว่างเปล่า จำนวนที่แท้จริงอาจมากกว่านี้อีก ในสถานการณ์เช่นนี้ ความขัดแย้งเป็นสิ่งที่หลีกเลี่ยงไม่ได้ นอกจากครอบครัวเกษตรกร 1.5

ล้านครอบครัวจะต้องเช่าที่ดินเพื่อทำการเกษตรแล้ว แต่กว่า 800,000 ครอบครัวไม่มีที่ดินเป็นของตนเองเลย

ในเวลาเดียวกัน พระราชบัญญัติสวนป่า พ.ศ. 2535

ได้ให้ความชอบธรรมแก่การยึดที่ดินของรัฐเป็นจำนวนมากที่ชุมชนใช้ประโยชน์ทำการเกษตรอยู่ เพื่อที่จะทำการปลูกไม้โตเร็วในแปลงขนาดใหญ่ๆ และในปัจจุบัน รัฐก็หาเหตุผลใหม่มาถกแถลงอีก เพื่อที่จะขับไล่ประชาชนออกจากที่ดินที่ตามกฎหมายระบุว่าเป็นพื้นที่ป่า

คือการกล่าวโทษว่าชาวบ้านกำลังทำให้โลกร้อนจากการมาตั้งถิ่นฐานอยู่ในพื้นที่ป่า

บทความนี้อธิบายถึงความขัดแย้งในสองจังหวัดทางภาคเหนือของประเทศไทย คือ เพชรบูรณ์และชัยภูมิ

ซึ่งเป็นสถานการณ์ที่มาตรการอนุรักษ์ของทางการได้รุกเข้าไปในพื้นที่ของชุมชน

เพชรบูรณ์

หมู่บ้านห้วยระหงส์ อำเภอหล่มสัก จังหวัดเพชรบูรณ์ มีประชากรกว่า 1,200 คน ได้มาตั้งถิ่นฐานที่นี่ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2514 ชาวบ้านส่วนใหญ่ในหมู่บ้านนี้

ถูกขับออกมาจากถิ่นฐานเดิมที่อยู่ในพื้นที่ป่าของรัฐที่รัฐบาลประกาศจัดตั้งเป็นอุทยานแห่งชาติน้ำหนาวในปี 2514

หมู่บ้านห้วยกลทาทาที่อยู่ใกล้กันนั้น มีประชากรน้อยกว่ามาก มาตั้งถิ่นฐานเมื่อ พ.ศ. 2506

World Rainforest Movement

เมื่อวันที่ 26 พฤศจิกายน 2542 รัฐบาลได้ออกพระราชกฤษฎีกาจัดตั้งเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าภูผาแดง ซึ่งมีเนื้อที่ครอบคลุมพื้นที่ที่ดินทำกิน ที่อยู่อาศัย และพื้นที่ป่าไม้ที่ประชาชนใช้สอยมาแต่เดิม ทำให้ประชาชนในพื้นที่กลายเป็นผู้บุกรุกเขตป่าสงวนของรัฐในทันที ปฏิบัติการโยกย้ายชาวบ้านออกจากพื้นที่ ทำให้ประชาชนในหมู่บ้านห้วยหวาย 24 หลังคาเรือน ซึ่งมีพื้นที่ติดกับหมู่บ้านห้วยระหงส์และห้วยกลทา ต้องย้ายออกจากที่อยู่อาศัยและที่ดินทำกินโดยไม่มีมาตรการและพื้นที่รองรับ และปราศจากการเยียวยาใดจากรัฐบาล ทั้งที่เจ้าหน้าที่อุทยานแจ้งว่าถ้ายอมออกไปจะได้รับค่าชดเชย คำสัญญาดังกล่าวไม่มีผลทางกฎหมายเนื่องจากชาวบ้านไม่มีโฉนดที่ดิน และเป็นการลงให้ชาวบ้านหลงเชื่อและย้ายออกแต่โดยดี

หมู่บ้านห้วยกลทาทอดอยู่ในภาวะถูกคุกคามตลอดมา ในปี 2548 ชาวบ้านจำนวน 13 คน (ในจำนวนนี้มีเด็กเยาวชนที่ไปรับจ้างช่วยพ่อแม่ 2 คน คนพิการ 1 คน) ไปรับจ้างหักข้าวโพดในแปลงที่ดินทำกินของเพื่อนบ้าน หัวหน้าเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าภูผาแดง ได้แจ้งความดำเนินคดีอาญากับชาวบ้านกลุ่มนี้ในข้อหาบุกรุกแผ้วถางป่าในเขตอนุรักษ์ ศาลชั้นต้นพิพากษายกฟ้อง โดยให้เหตุผลว่าสถานะภาพของพื้นที่เพาะปลูกขนาดเล็ก (9 ไร่) ดังกล่าวไม่มีความชัดเจน แต่ศาลอุทธรณ์พิพากษากลับให้รับโทษจำคุกเป็นเวลา 6 เดือน รอลงอาญา 2 ปี เมื่อชาวบ้านยื่นฎีกา ศาลฎีกาพิพากษายืนตามศาลอุทธรณ์

นอกจากนี้ ชาวบ้านยังถูกกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม โดยกรมอุทยานแห่งชาติ คุ้มครองคดีต่อศาลแพ่ง เนื่องจากกระทำการอันเป็นสาเหตุทำให้โลกร้อน พรบ. สิ่งแวดล้อมปี 2535 ระบุว่า หากใครก่อให้เกิดมลภาวะต้องเป็นผู้จ่าย ซึ่งตามปกติเป็นมาตรการที่ใช้กำกับโรงงานอุตสาหกรรม แต่หน่วยงานของรัฐได้นำเอาหลักการนี้มาเป็นเครื่องมือใช้ปรามประชาชน ที่ทางการถือว่าอยู่ในข่ายเป็นผู้บุกรุกพื้นที่ป่าและทำให้ป่าไม้เสียหาย โดยให้นักวิชาการคิดค้นสูตรสำหรับประเมินค่าเสียหายที่จะดำเนินการเรียกเก็บ ตามสูตรนี้ ชาวบ้านต้องเสียค่าปรับเป็นเงิน 150,000 บาท/ไร่ เพื่อเป็นค่าทำให้คุณภาพสูงขึ้น ทำให้ธาตุอาหารในดินสูญหาย ทำให้เกิดการชะล้างหน้าดิน ดินไม่กักเก็บน้ำ เป็นต้น ซึ่งรวมแล้วอาจเป็นเงินถึง 4 แสนกว่าบาท ล่าสุดในวันที่ 28 ธันวาคม 2559 ศาลพิพากษาให้จำเลยชดเชยค่าเสียหายไร่ละ 20,000 บาท พร้อมดอกเบี้ยร้อยละ 7.5 ต่อปี นับตั้งแต่วันที่ถูกดำเนินคดี นั่นคือตั้งแต่ปี 2548 จนถึงปัจจุบัน

สำหรับประชาชนแล้ว พวกเขายังคงยืนหยัดต่อสู้กับความอยุติธรรม ในการใช้ข้อกฎหมายมาเพิ่มความเดือดร้อนของชาวบ้านที่มีอยู่แล้วให้มากยิ่งขึ้น นอกจากนี้จะยื่นอุทธรณ์ต่อศาลแล้ว ยังได้มีการรวมตัวกันเสนอทางออกที่สร้างสรรค์ต่อรัฐบาล ให้ดำเนินการจัดการที่ดินใหม่ในรูปแบบ “โฉนดชุมชน” เพื่อที่จะยุติและแก้ไขปัญหามาโดยสันติในระยะยาว การให้ชุมชนเป็นเจ้าของที่ดินร่วมกันจะช่วยลดความเสี่ยงที่ดินจะถูกขาย หรือถูกบังคับเปลี่ยนแปลง ดังเช่นที่อาจเกิดกับที่ดินของปัจเจกบุคคล ข้อเสนอนี้ได้วางโครงร่างกระบวนการจัดวางกฎระเบียบ

World Rainforest Movement

และจัดตั้งคณะกรรมการดูแลการใช้ที่ดินของชุมชนเอง นอกจากนี้
รายได้จากการใช้ที่ดินของสมาชิกชุมชนจะนำมาจัดตั้ง “กองทุนที่ดิน” ไว้สนับสนุนสมาชิกเมื่อมีความจำเป็น

ชัชฎุมิ

กรณีพิพาทสวนป่าคอนสารเริ่มต้นขึ้นเมื่อปี 2521 เมื่อกองป่าไม้อนุญาตให้องค์การอุตสาหกรรมป่าไม้ (ออป.)
ทำการปลูกไม้ยูคาลิปตัสในพื้นที่ที่ซ้อนทับกับที่ดินทำกินของชาวบ้าน

ออป. เป็นรัฐวิสาหกิจภายใต้กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ที่ตั้งขึ้นในปี พ.ศ. 2490
หลังจากสัมปทานตัดไม้ของบริษัททำไม้ต่างประเทศหมดอายุลง ภารกิจในประวัติศาสตร์ขององค์การนี้คือการทำไม้
และปฏิบัติตามเงื่อนไขที่ระบุว่าต้องปลูกสวนป่าทดแทนคืนให้ในพื้นที่ที่ตัดไม้ไปแล้ว

ภารกิจนี้ประสบปัญหาในจังหวัดชัชฎุมิ เพราะว่าในช่วงทศวรรษ 2510 พื้นที่ป่าบนเขาที่ตัดไม้แล้วนั้น
อยู่ในเขตที่มั่นของพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทย ออป. จึงหลีกเลี่ยงเขตภูเขา
และเลือกที่จะเข้ามาปลูกสร้างสวนป่าในพื้นที่ต่ำลงมาแทน รวมถึงในเขตป่าสงวนแห่งชาติภูซำผักหนาม
ที่รัฐบาลจัดตั้งขึ้นในปี 2516 ส่วนหนึ่งของป่าสงวนนี้ต่อมาได้ประกาศเป็นเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าในปี 2543

ออป. ดำเนินการปลูกสวนป่ายูคาลิปตัสนับตั้งแต่ปี 2521 โดยเดิมมีแผนการปลูกในเนื้อที่ทั้งสิ้น 20,000 ไร่
แต่ท้ายที่สุด ปลูกได้จริงเพียง 4,401 ไร่ เนื่องจากถูกชาวบ้านที่อยู่อาศัยและทำกินในพื้นที่มาก่อนคัดค้าน
อย่างไรก็ตาม ในช่วงแรกจนถึง ปี 2529 เจ้าหน้าที่ได้ดำเนินการทุกรูปแบบที่จะผลักดันชาวบ้านออกจากพื้นที่
โดยใช้ทั้งมาตรการทางกฎหมายและอิทธิพลในท้องถิ่น แต่ชาวบ้านยังคงยืนยันจะอยู่อาศัยต่อไป
อีกยุทธศาสตร์หนึ่งที่ใช้ คือการจัดตั้ง “หมู่บ้านป่าไม้”
โดยสัญญาว่าจะมีการจัดสรรที่อยู่อาศัยให้กับชาวบ้านที่ประสงค์เข้าร่วมโครงการรายละ 1 ไร่ และที่ทำกินรายละ 5
ไร่ แต่ทว่าในกลุ่มราษฎรที่เคยถือครองทำประโยชน์ในพื้นที่พิพาท ทั้งสิ้น 102 ครัวเรือน
ผู้ที่เข้าร่วมโครงการหมู่บ้านป่าไม้เพียง 40 ครัวเรือนเท่านั้น

ในปี 2547 ผู้ได้รับความเดือดร้อน 277 ครอบครัวยุติรวมตัวกันเป็นเครือข่ายองค์กรชาวบ้านอนุรักษ์
และชุมนุมเรียกร้องให้รัฐบาลยกเลิกการปลูกสวนป่ายูคาลิปตัส เพื่อนำที่ดินมาจัดสรรให้ราษฎรแทน
โดยเสนอให้ออกเอกสารสิทธิสำหรับชุมชน และให้สิทธิชุมชนในการจัดการป่าชุมชนเอง
ข้อเสนอรวมถึงการจัดสรรที่ดินให้แต่ละครัวเรือนเป็นที่อยู่อาศัยและที่ทำกิน
และจัดที่ดินแปลงรวมของชุมชนสำหรับการเกษตรและใช้ประโยชน์ร่วมกันด้วย
แต่ทว่าการต่อสู้ก็ยังไม่บรรลุความสำเร็จ เพราะยังไม่มี การตอบสนองจากรัฐบาลจนถึงบัดนี้

ในปี 2552 ชาวบ้านได้เข้าไปยึดคืนที่ดิน ซึ่งเป็นแปลงปลูกยูคาลิปตัสปี 2547 ของ ออป. รวม 96 ไร่
และร่วมกันจัดแบ่งพื้นที่ออกเป็นสี่ประเภทในรูปแบบโฉนดชุมชน ได้แก่ ที่อยู่อาศัยและที่ทำกิน ที่แปลงรวม
พื้นที่ป่าชุมชน และพื้นที่สาธารณะต่างๆ เช่น ถนน ทาง ออป. ได้กลับด้วยการฟ้องคดีแพ่งขับไล่ชาวบ้านจำนวน 31

World Rainforest Movement

รายชื่อจากพื้นที่ดังกล่าว ศาลชั้นต้นพิพากษาให้จำเลยและบริวารออกจากพื้นที่ แต่ชาวบ้านก็ยังคงปักหลักสู้ต่อไปในพื้นที่เดิม

เมื่อคณะรักษาความสงบแห่งชาติ (คสช.) ยึดอำนาจและขึ้นเป็นรัฐบาลในปี 2557 รัฐบาลชุดนี้มีนโยบายที่เรียกว่า “นโยบายทวงคืนผืนป่า” ซึ่งมีจุดมุ่งหมายเพิ่มพื้นที่ป่าให้ได้ร้อยละ 40 ของพื้นที่ประเทศ จังหวัดชัยภูมิฉวยโอกาสนี้ออกคำสั่งทางปกครอง ให้ชาวบ้านบ่อแก้วออกจากพื้นที่พร้อมรื้ออาสนภายใน 30 วัน ประชาชนจึงไปยื่นหนังสือถึงหน่วยงานทหาร จังหวัดและกระทรวง โดยยืนยันว่า ในคำสั่งคสช.ที่ 66/2557 ข้อที่ 2.1 การดำเนินการดังกล่าวต้องไม่กระทบกับชาวบ้านผู้ยากจน เหตุการณ์จึงยืดเยื้อ และชาวบ้านยังคงอยู่ในพื้นที่ต่อไปในระหว่างนี้

เมื่อวันที่ 16 เมษายน 2559 เด่น คำแห่ แกนนำการเรียกร้องสิทธิในที่ดินกรณีสวนป่าคอนสาร หายตัวไปขณะที่ไปเก็บหาอาหารในป่าใกล้บ้านที่เขาใช้มาตลอดชีวิต ไม่มีผู้ใดพบเห็นเขาอีกแต่นั้นมา เด่นเคยประกาศไว้ในที่ชุมนุมประท้วงว่า “พวกเราพี่น้องที่ทุกข์ยาก ไม่อยากถูกดำเนินคดีอีก และไม่อยากกลายเป็นผู้ที่อยู่อาศัย เป็นคนตกขอบของแผ่นดิน...” แม้ว่าจะพบหลักฐานการเผา และเศษกระดูก ในพื้นที่รอยต่อระหว่างป่าที่ชาวบ้านใช้สอยกับเขตป่าอนุรักษ์ของรัฐ แต่การสืบสวนข้อเท็จจริงในเรื่องการหายตัวไปนี้ ก็ยังไม่มีควมคืบหน้า

訴ขอาคค

ภายใต้รัฐบาลชุดปัจจุบัน ประชาชนมีเหตุผลที่จะพรั่นพรึงยิ่งขึ้นว่า ที่ดินและป่าไม้ที่พวกเขาพึ่งพิงมาตลอดอาจจะถูกยึดไป เพื่อนำไปแจกจ่ายให้แก่บริษัทธุรกิจขนาดใหญ่ และกลุ่มอื่นๆ ที่พร้อมจะแบ่งปันผลกำไรกับฝ่ายทหาร

อย่างไรก็ตาม เครือข่ายภาคประชาสังคม

ที่รวมถึงชุมชนทั่วประเทศที่กำลังเผชิญปัญหาที่คล้ายคลึงกับชาวบ้านในจังหวัดเพชรบูรณ์และชัยภูมิ ก็ประสบความคืบหน้าอยู่บ้างในการรณรงค์ร่วมกันเพื่อผลักดันให้เกิดกฎหมาย 4 ฉบับ ซึ่งได้แก่ พรบ.โฉนดชุมชน (สิทธิชุมชน) พรบ.กองทุนธนาคารที่ดิน พรบ.กองทุนยุติธรรม และ พรบ.ภาษีอัตราก้าวหน้า ที่จะเรียกเก็บภาษีจากเจ้าของที่ดินที่ปล่อยทิ้งร้างและไม่ใช้ทำประโยชน์ ในอัตราที่สูงกว่าภาษีที่ดินทั่วไป

กฎหมายทั้ง 4 ฉบับนี้ หากผ่านออกมาได้ จะเป็นเครื่องมือช่วยแก้ไขปัญหาคกรณีพิพาทเรื่องที่ดิน และลดความเหลื่อมล้ำในการถือครองที่ดินในประเทศไทย ในการรณรงค์ที่ผ่านมา

ข้อเสนอเหล่านี้ส่วนใหญ่ได้รับการขานรับด้วยดีจากหน่วยงานของรัฐ

มีเพียงพรบ.โฉนดชุมชนเท่านั้นที่รัฐบาลไม่ส่งเสริม และเลือกที่จะใช้แนวทางของคณะกรรมการ

นโยบายที่ดินแห่งชาติ นั่นคือการบริหารจัดการที่ดินในรูปแบบของสหกรณ์ แนวทางนี้มีข้อจำกัดอันสำคัญคือ

ไม่สามารถนำไปใช้กับพื้นที่ป่าอนุรักษ์ เช่นอุทยานแห่งชาติ หรือเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า ได้

อรนุช ผลภิญโญ [lumnampasak5748\(at\)gmail.com](mailto:lumnampasak5748(at)gmail.com)

World Rainforest Movement

เครือข่ายปฏิรูปที่ดินภาคอีสาน ประเทศไทย

แหล่งข้อมูลเพิ่มเติม :

- (1) มูลนิธิสถาบันที่ดินแห่งประเทศไทย
- (2) ศูนย์ข้อมูลและข่าวสืบสวนเพื่อสิทธิพลเมือง
- (3) ประชาไท : <http://prachatai.com/journal/2013/05/46764>

เมียนมา : นโยบายใหม่ที่ส่งเสริมสิทธิของชนพื้นเมืองกำลังถูกคุกคาม

2 ปีที่ผ่านมา เป็นช่วงที่มีการเปลี่ยนแปลงที่สำคัญในเมียนมา (พม่า) ที่สำคัญที่สุดคือ การที่พรรคสันนิบาตแห่งชาติเพื่อประชาธิปไตย (เอ็นแอลดี) (1) ได้ชัยชนะในการเลือกตั้งเดือนพฤศจิกายน 2558 ที่สำคัญพอๆกัน แต่ไม่ได้มีการรายงานข่าวออกไปนอกประเทศ คือ การมีนโยบายแห่งชาติว่าด้วยการใช้ที่ดินฉบับใหม่ออกมาในเดือนมกราคม 2559 นโยบายนี้เป็นส่วนหนึ่งของชุดความริเริ่มด้านนโยบายชุดสุดท้าย ที่รัฐบาลประกาศออกมาก่อนที่จะถ่ายโอนอำนาจบริหารประเทศให้แก่รัฐบาลพรรคเอ็นแอลดีในเดือนเมษายน 2559 นโยบายแห่งชาติว่าด้วยการใช้ที่ดินนี้ เป็นผลลัพธ์จากกระบวนการปรึกษาหารือและทบทวนที่ใช้เวลาถึง 1 ปี ซึ่งไม่เคยปรากฏมาก่อน ส่วนใหญ่ดำเนินการโดยกระทรวงสิ่งแวดล้อม การอนุรักษ์และป่าไม้ ภายใต้อุปถัมภ์ของคณะกรรมการจากหลายกระทรวง ที่แต่งตั้งโดยรองประธานาธิบดี กระบวนการพัฒนานโยบายนี้มีบันทึกไว้ว่า ประกอบด้วยการทำประชาพิจารณ์รวมทั้งสิ้น 91 ครั้ง ซึ่งรวมถึง 17 ครั้งที่ฝ่ายรัฐบาลเป็นผู้จัด และอย่างน้อย 74 ครั้งที่องค์กรภาคประชาสังคมเป็นผู้นำจัดในพื้นที่ที่ครอบคลุม 40 เมือง และการประชุมปฏิบัติการระดับชาติอีก 4 ครั้ง (2) นโยบายนี้มีวิสัยทัศน์ที่จะใช้เป็นแนวทางในการร่างกฎหมายที่ดินแห่งชาติ และในการปฏิรูปกฎหมายเก่าโบราณที่มีอยู่ เช่น กฎหมายการครอบครองที่ดิน พ.ศ. 2417 และกฎหมายหลักที่อำนวยความสะดวกในการจัดสรรที่ดินตามประเพณีให้แก่กลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆ อันได้แก่ กฎหมายว่าด้วยการจัดการที่ดินว่างเปล่า ที่ดินที่พักการเพาะปลูกชั่วคราว และที่ดินบริสุทธิ พ.ศ. 2555

เอกสารที่เป็นผลลัพธ์จากกระบวนการนี้ ส่วนใหญ่เป็นการประนีประนอม มีเนื้อหาแบ่งเป็น 13 ส่วน ที่ประกอบด้วยเค้าโครงนโยบายสำหรับแต่ละหัวเรื่อง คือ เรื่องทั่วไป เช่น การอภิบาล การวางแผนการใช้ที่ดิน

World Rainforest Movement

จนถึงเรื่องเน้นเฉพาะถึงการให้สัมปทานที่ดินที่รัฐเป็นเจ้าของ ขั้นตอนวิธีที่เกี่ยวกับการได้มาซึ่งที่ดิน การขุดเซยในการย้ายถิ่นไปที่ใหม่ การเก็บภาษี การติดตามและประเมินผล รวมทั้งเรื่องที่สำคัญคือ สิทธิในการใช้ที่ดินของกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆ และความเสมอภาคของสิทธิชายและหญิง

นักเคลื่อนไหวบางกลุ่มวิพากษ์วิจารณ์ว่า นโยบายนี้ก้าวหน้าไม่พอที่จะหยุดยั้งการให้สัมปทานที่ดินและการลงทุนที่เกี่ยวกับที่ดินต่างๆ อย่างไรก็ตาม นโยบายนี้ควรได้รับความสนใจในแง่ที่นำเสนอการปฏิรูปครั้งสำคัญด้านการอภิบาลที่ดิน ที่พยายามกำกับดูแลและเสนอแนะทางแก้ไขปัญหาความขัดแย้งที่มีอยู่ในปัจจุบัน รวมถึง การแย่งยึดที่ดิน การถูกแปลกแยกจากที่ดินโดยสัมปทาน และการทำสัญญาเช่าโดยรัฐบาลบนที่ดินตามประเพณีของกลุ่มชาติพันธุ์ต่าง ๆ ที่จริงแล้วพูดได้ว่า นโยบายนี้เป็น การปรับเปลี่ยนที่มีนัยสำคัญจากกรอบการอภิบาลที่ดินแบบสั่งการจากเบื้องบนที่ดำเนินอยู่ในอดีต โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การยอมรับสิทธิถือครองตามประเพณีอย่างแท้จริง หากตราเป็นกฎหมายออกมา ก็จะทำให้เมียนมาแตกต่างไปจากประเทศเพื่อนบ้านที่รัฐบาลมีลักษณะอำนาจนิยมมากกว่า เช่น เวียดนาม กัมพูชา และลาว

ที่น่าสนใจคือ นโยบายนี้มีหลักการพื้นฐานดังนี้

“เพื่อให้จะให้การยอมรับทางกฎหมายและคุ้มครองสิทธิในการถือครองที่ดินของประชาชน ดั้งที่ชุมชนท้องถิ่นยอมรับกันอยู่ โดยใส่ใจกับกลุ่มที่เปราะบาง เช่น เกษตรกรรายย่อย คนยากจน กลุ่มชาติพันธุ์ และผู้หญิง” ที่ควรสังเกตมากที่สุดคือ

นโยบายแห่งชาติฉบับนี้มีนัยสำคัญในฐานะที่เป็นครั้งแรกที่มุ่งหมายรับรองและคุ้มครองสิทธิตามประเพณี รวมทั้งสิทธิของชุมชนในการถือครองที่ดินร่วมกัน ส่วนที่ 8

ของนโยบายที่เกี่ยวกับสิทธิในการใช้ประโยชน์จากที่ดินสำหรับกลุ่มชาติพันธุ์ เป็นส่วนที่สำคัญที่สุด ที่อุทิศให้แก่การรับรองและคุ้มครองการถือครองที่ดินตามประเพณีของกลุ่มชาติพันธุ์ในเมียนมา มาตรา 64 ระบุว่า “ระบบการถือครองใช้ประโยชน์ที่ดินตามประเพณี จะได้รับการรับรองในกฎหมายแห่งชาติว่าด้วยที่ดิน เพื่อที่จะสร้างหลักประกันด้านความตระหนักรู้

การปฏิบัติตามและการนำไปใช้ซึ่งวิถีปฏิบัติในการใช้ที่ดินของกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆ การยอมรับอย่างเป็นทางการในสิทธิการใช้ที่ดินตามประเพณี การคุ้มครองสิทธิดังกล่าว และการนำกลไกที่เป็นกลางในการระงับข้อพิพาทที่มีอยู่พร้อมใช้ไปปฏิบัติ”

บทที่ว่าด้วยสิทธิในที่ดินของกลุ่มชาติพันธุ์ขยายความต่อไปในลักษณะนี้ รวมเป็น 11 มาตรา โดยระบุการยอมรับวิถีปฏิบัติตามประเพณีในการจัดการที่ดิน การคุ้มครองที่ดินของกลุ่มชาติพันธุ์ จากการจัดสรรสัมปทานที่ดิน การยอมรับและคุ้มครองระบบการเพาะปลูกแบบหมุนเวียน การตระหนักถึงความจำเป็นที่กลุ่มชาติพันธุ์ต้องมีส่วนร่วมในการตัดสินใจเกี่ยวกับที่ดินของเขา การตระหนักถึงความสำคัญของขั้นตอนวิธีการในการระงับข้อพิพาทตามประเพณี และวางหลักการพื้นฐานในการแก้ไขความขัดแย้งด้านที่ดินและปัญหาการพลัดถิ่นที่มีมาในประวัติศาสตร์

World Rainforest Movement

หากตราเป็นกฎหมาย การเปลี่ยนแปลงข้างต้นจะเป็นการหันเหทิศทางครั้งประวัติศาสตร์
จากระบบอภิบาลที่ดินดั้งเดิมแบบบนลงล่างที่ดำเนินมาจนถึงปัจจุบันในเมียนมา

ที่สำคัญคือ ส่วนที่ 9 ของนโยบายแห่งชาตินี้บรรจุบทหนึ่งที่มีงู้นั้นโดยเฉพาะที่สิทธิที่เท่าเทียมกันระหว่างหญิงชาย
ซึ่งเป็นผลมาจากการวิงวอนรณรงค์โดยกลุ่มประชาสังคมท้องถิ่น ที่ทำงานด้านเพศภาวะ
และได้ผ่านการอภิปรายโต้เถียงอย่างเข้มข้นกว่าที่จะได้ข้อสรุป
ผู้หญิงเมียนมามีสถานะที่เสียเปรียบอย่างมีนัยสำคัญ
โดยเฉพาะอย่างยิ่งในด้านเกี่ยวกับที่ดินซึ่งถือว่าเป็นเรื่องของผู้ชาย
และมักเป็นเรื่องปกติที่ผู้หญิงมักจะไม่ค่อยมีชื่ออยู่ในเอกสารการจดทะเบียนที่ดิน (3) ส่วนที่ 9
ของนโยบายแห่งชาตินี้มีอยู่เพียง 2 มาตรา แต่มาตรา 75 ระบุชัดเจนถึงสิทธิถือครองที่ดิน 8 ประเภท
ที่ควรจะมีให้กับผู้หญิง ซึ่งรวมถึงสิทธิที่จะเป็นเจ้าของอสังหาริมทรัพย์ในฐานะปัจเจกบุคคล หรือในฐานะเจ้าของร่วม
สิทธิในที่ดินเมื่อสามีเสียชีวิต หรือเมื่อมีการแบ่งอสังหาริมทรัพย์ในกรณีหย่าร้าง
และสิทธิที่จะเข้าร่วมเป็นตัวแทนของชุมชนในการตัดสินใจที่เกี่ยวข้องกับที่ดิน

นโยบายแห่งชาติ พ.ศ. 2559 นี้ ดูเหมือนจะเป็นการเปลี่ยนทิศทางของประเทศอย่างมีนัยสำคัญ
ไปสู่ระบบการอภิบาลที่ดินที่เป็นประชาธิปไตยและมีส่วนร่วมมากขึ้น
และที่เคารพสิทธิของชุมชนชาติพันธุ์และชุมชนชนบท
ผู้ที่ได้รับรู้เรื่องการแย่งยึดที่ดินที่สนับสนุนโดยรัฐมาเป็นเวลานาน อย่างไรก็ตาม ในวันที่ 11 พฤศจิกายน 2559
เพียง 10 เดือนหลังจากที่รัฐบาลประกาศนโยบายนี้ออกมา
คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติคณะหนึ่งซึ่งไม่เป็นที่รู้จักแต่ทรงอิทธิพลยิ่ง ชื่อว่า
คณะกรรมการพิเศษเพื่อการวิเคราะห์ประเด็นทางกฎหมายและประเด็นพิเศษ
(ต่อจากนี้จะเรียกว่าคณะกรรมการพิเศษ) ได้ยื่นบันทึกต่อรัฐสภา ในบันทึกนี้ มีการอ้างถึงมาตรา 37
ในรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2551 ซึ่งร่างโดยฝ่ายทหาร ที่ประกาศว่ารัฐเป็นเจ้าของเดิมของทรัพยากรธรรมชาติทั้งหมด
ทั้งเหนือและใต้พื้นดิน และระบุว่านโยบายแห่งชาติว่าด้วยการใช้ที่ดินฉบับใหม่ มีข้อเท็จจริง 6 ประการที่ไม่เหมาะสม
และไม่สอดคล้องเกี่ยวข้อง สมควรจะต้องตัดออกไป และเสนอข้อความ 6 รายการที่ “ควรจะต้องเพิ่มเติมเข้าไป”

ด้วยลักษณะการทำงานที่ลับขงคณะกรรมการพิเศษชุดนี้ (4) บันทึกนี้จึงไม่เปิดเผยต่อสาธารณะทั้งๆ
ที่เป็นการนำเสนอต่อรัฐสภาแห่งชาติ
ชุมชนที่รณรงค์เรื่องการปฏิรูปที่ดินในวงกว้างได้ทราบเรื่องก็ต่อเมื่อมีการกล่าวถึงบันทึกนี้อย่างสั้นๆ
ในหนังสือพิมพ์ภาษาอังกฤษเมียนมาร์ไทมส์ หลายสัปดาห์ต่อมา
ซึ่งทำให้องค์กรแหล่งทุนต่างพยายามตรวจสอบข้อมูล เอกสารนี้ลงนามโดย อู ซเว มานน์
ประธานคณะกรรมการพิเศษ ซึ่งเป็นผู้ทรงอิทธิพลทางการเมืองในรัฐบาล เขาเคยเป็นนายพลในกองทัพ
และเป็นประธานของพรรคสหสามัคคีและการพัฒนา (ยูเอสดีพี) ที่เป็นพรรครัฐบาลก่อนหน้านี้
และเคยเป็นประธานของสภาล่างในรัฐสภาแห่งชาติในสมัยนั้นด้วย อู ซเว มานน์
และครอบครัวของเขามีผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจเกี่ยวข้องอยู่ทั่วประเทศ รวมทั้งการลงทุนในธุรกิจการเกษตร (5)

World Rainforest Movement

ที่สำคัญคือ เป็นที่รู้กันทั่วไปว่าเขาเป็นพันธมิตรใกล้ชิดกับผู้นำพรรคเอ็นแอลดี และที่ปรึกษาแห่งรัฐ ดอร์ ออง ซาน ซูจี ซึ่งจะเห็นได้จากรายงานข่าวในหน้าหนังสือพิมพ์ว่า อู ซเว มานน์ ถูกขับออกจากพรรคยูเอสดีพี เพราะใกล้ชิดกับผู้นำพรรคเอ็นแอลดีมากเกินไป ขณะที่เขาสูญเสียที่นั่งในสภาไปแล้ว เพราะแพ้เลือกตั้ง อู ซเว มานน์ ได้รับการแต่งตั้งโดยที่ปรึกษาแห่งรัฐเป็นกรรมการในคณะกรรมการพิเศษชุดนี้

เหมือนกับเป็นรางวัลตอบแทนที่ได้ให้การสนับสนุนเธอในความพยายามที่จะปฏิรูปรัฐธรรมนูญในรัฐสภาชุดที่แล้ว (6)

เมื่อพิจารณา 6 รายการที่เสนอว่าเป็น “ข้อเท็จจริงที่ไม่เหมาะสมและไม่สอดคล้องที่สมควรตัดออกไป” รายการแรกและรายการสุดท้ายดูจะเป็นเรื่องที่มีการโต้แย้งกันน้อยที่สุด คือเรื่องการจัดตั้งหน่วยงานบริหารจัดการข้อมูลที่ดิน และการตัดการอ้างอิงถึงการทบทวนเอกสารนโยบายทุก 5 ปี

รายการแรกคือ มาตรา 18 ในเอกสารนโยบายแห่งชาติที่เสนอแนะให้มีหน่วยงานที่ “อุทิศ” ให้แก่การบริหารจัดการข้อมูลที่ดินทั่วประเทศ

คณะกรรมการพิเศษดูเหมือนจะไม่ได้ตระหนักว่าหน่วยงานดังกล่าวนั้นมีอยู่แล้ว ในรูปของโครงการ “เมียนมาหนึ่งแผนที่” ที่มุ่งรวบรวมข้อมูลพื้นที่ที่ดินจากทุกกระทรวงมาประกอบกันเป็นฐานข้อมูลเดียว (7)

ส่วนรายการสุดท้าย คณะกรรมการพิเศษอ้างว่าการทบทวนนโยบายเป็นระยะๆ จะทำให้ต้องทบทวนกฎหมายเป็นระยะๆ ด้วย ซึ่งจะไม่สามารถดำเนินการได้ในทางปฏิบัติ โดยไม่ได้ให้เหตุผลว่าทำไมจึงมีความเห็นเช่นนั้น ในเมื่อนโยบายเกี่ยวกับที่ดินมีความสำคัญมาก และสถานการณ์ในเมียนมาก็เปลี่ยนแปลงไปอย่างต่อเนื่อง

ก็น่าจะเป็นเหตุผลเพียงพอให้ทำการทบทวนทั้งนโยบายและกฎหมายทุก 5 ปี

รายการที่ 2 ที่คณะกรรมการพิเศษเสนอให้ตัดออกคือ

การจัดตั้งศาลพิเศษและกระบวนการอนุญาตโตตุลาการที่มีลักษณะไตรภาคี สำหรับแก้ไขปัญหาข้อพิพาทเกี่ยวกับที่ดิน ระบบการร้องเรียนที่เป็นอิสระเช่นที่ระบุไว้ในมาตรา 42 ของนโยบายแห่งชาตินี้

มีที่มาจาก การที่กรอบทางกฎหมายในปัจจุบันได้รับการพิสูจน์แล้วว่าไม่พอเพียงที่จะหาข้อยุติให้แก่กรณีพิพาทที่เกิดขึ้นจำนวนมาก เพราะยังไม่มีกรอบยอมรับสถานภาพที่ดินที่เป็นสมบัติส่วนรวมของชุมชน

การเป็นเจ้าของที่ดินตามประเพณี หรือการเพาะปลูกแบบหมุนเวียน และในความเป็นจริงกฎหมายปี 2555 ที่มีอยู่ อนุญาตให้รัฐให้สัมปทานที่ดินดั้งเดิมของชุมชนและที่ดินที่พักการเพาะปลูกชั่วคราวแก่นักลงทุนเอกชนได้

การเสนอตัดคณะอนุญาโตตุลาการที่เป็นอิสระ (ซึ่งยังมีได้จัดตั้ง) ออกไป

เท่ากับว่าคณะกรรมการพิเศษชุดนี้กำลังส่งสัญญาณที่ชัดเจนว่าต้องการให้ดำรงสภาพเดิมของการครอบงำการจัดการที่ดินโดยรัฐ

รายการที่ 3 ที่คณะกรรมการพิเศษเสนอให้ตัดออก ดูจะเป็นเรื่องที่น่ากังวลมากที่สุด คือ การตัดส่วนที่ 8 ออกไปทั้งหมด ดังที่ได้อธิบายแล้ว ส่วนที่ 8 เป็นบทหลักของนโยบายแห่งชาติฉบับนี้

ที่ให้แนวทางที่ชัดเจนในการสร้างหลักประกันสิทธิคือครองที่มั่นคงสำหรับระบบการเป็นเจ้าของที่ไม่เป็นทางการ และการถือครองร่วมกันโดยชุมชนตามธรรมเนียมดั้งเดิม

World Rainforest Movement

รวมทั้งระบบการจัดการทรัพยากรธรรมชาติร่วมกันของชุมชน

เหล่านี้เป็นระบบที่ชุมชนชาติพันธุ์ใช้อยู่ปัจจุบันในการอภิบาลที่ดินในเมียนมา โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเขตภูเขา ที่น่าประหลาดใจอย่างยิ่งคือการที่คณะกรรมการพิเศษให้เหตุผลว่า

ที่สมควรตัดออกก็เพราะว่ากฎหมายที่มีอยู่ในปัจจุบัน (โดยเฉพาะกฎหมายที่ดินและรายได้

กฎหมายเมืองและหมู่บ้าน กฎหมายการจัดการที่ดินว่างเปล่า ที่ดินพักการเพาะปลูกชั่วคราว และที่ดินบริสุทธิ์

กฎหมายที่ดินทำฟาร์ม และกฎหมายป่าไม้) ให้ความเคารพต่อสิทธิตามประเพณีอยู่แล้ว และกระทรวงต่างๆ

ก็ได้ดำเนินการจัดการไปตามนั้น ความเป็นจริงก็คือ คำว่า “ตามประเพณี” “ธรรมเนียมดั้งเดิม” ไม่ได้ปรากฏที่ใดเลย

แม้แต่ในกฎหมายป่าไม้ (2535) กฎหมายที่ดินทำฟาร์ม (2555) หรือกฎหมายการจัดการที่ดินว่างเปล่าฯ (2555)

นอกจากนั้น กลุ่มชาติพันธุ์หลายกลุ่มได้วิพากษ์กฎหมายการจัดการที่ดินว่างเปล่าฯ

ว่าเป็นวิธีการหลักอย่างหนึ่งที่รัฐใช้

ในการอำนวยความสะดวกให้แก่การถ่ายโอนที่ดินและทรัพยากรธรรมชาติดั้งเดิมของชุมชนชาติพันธุ์

ไปให้แก่กลุ่มทุนเอกชนเพื่อจัดทำโครงการพัฒนาต่างๆ

ซึ่งเป็นต้นตอที่สำคัญของความขัดแย้งระหว่างรัฐบาลสหภาพเมียนมากับกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆ นอกจากนี้ บทที่ 8

ยังเป็นส่วนเดียวของเอกสารนโยบายที่เรียกร้องให้มีการออกกฎหมายที่ดินใหม่ที่รับรองสิทธิถือครองตามประเพณี

และให้เครื่องมือวิธีการที่จะจดทะเบียนการถือครองที่ดินในปัจจุบันอย่างเป็นทางการ การตัดส่วนที่ 8

ออกไปจะบั่นทอนระบบการถือครองที่ดินตามธรรมเนียมดั้งเดิมของประชาชนชาติพันธุ์

เนื่องจากไม่ได้พิจารณาถึงวิถีการดำรงชีวิตและระบบการอภิบาลที่ดินของพวกเขาประกอบด้วย

การให้การยอมรับและคุ้มครองการเพาะปลูกแบบหมุนเวียน

ก็เป็นอีกเป้าหมายที่คณะกรรมการพิเศษต้องการขจัดออกไปด้วย

โดยอ้างว่าระบบการเกษตรแบบดั้งเดิมที่ปฏิบัติกันของกลุ่มชาติพันธุ์ในที่สูง “ทำให้สิ่งแวดล้อมธรรมชาติเสื่อมโทรม”

คณะกรรมการเสนอให้นำ “วิธีปฏิบัติทางการเกษตรที่ก้าวหน้ามาใช้แทน เช่น ฟาร์มที่สูง ฟาร์มขั้นบันได

และวนเกษตร” การเรียกร้องให้ตัดการอ้างอิงถึงการคุ้มครองระบบวนเกษตรแบบดั้งเดิม

แสดงให้เห็นถึงการขาดความเข้าใจในความซับซ้อนของระบบการจัดการที่ดินในชนบทของประเทศ

การเสนอตัดเรื่องนี้ดูเหมือนจะบ่งชี้ว่า ต้องการยื่นนโยบายจัดการเพาะปลูกหมุนเวียนที่มีอยู่เดิม

ซึ่งเป็นนโยบายที่ล้มเหลวทั้งในเมียนมาและที่อื่นทั่วภูมิภาค วิธีการทำมาหากินของชนชาติพันธุ์ต่างๆ

โดยเฉพาะที่อาศัยอยู่บนที่สูงของเมียนมา ปัจจุบันมีความเปราะบางอย่างมาก

เนื่องจากสถานการณ์ไม่มั่นคงอย่างมากทางด้านสิทธิในที่ดินทำกินในเขตนั้น

และจากการที่ระบบการจัดการทรัพยากรธรรมชาติของพวกเขาไม่ได้รับการยอมรับและคุ้มครองทางกฎหมาย บทที่

8 ของนโยบายแห่งชาติฉบับใหม่ เป็นการกำหนดทิศทางโดยรวมสำหรับการพัฒนากรอบการอภิบาลที่ดินในอนาคต

ในบริบทของชนชาติพันธุ์ที่อาศัยอยู่บนที่สูงโดยเฉพาะ และสิทธิของผู้ถือครองที่ดินตามประเพณีทั่วไปด้วย

การเรียกร้องให้ตัดเรื่องการคุ้มครองและการยอมรับระบบการเพาะปลูกหมุนเวียน

และเรื่องสิทธิในที่ดินของชนชาติพันธุ์ออกไป

ย่อมจะถูกมองว่าเป็นการทรยศครั้งสำคัญต่อกระบวนการหารือแบบมีส่วนร่วมที่กินเวลาถึง 1 ปี นอกจากนี้

นักสังเกตการณ์เมียนมาที่ให้สัมภาษณ์แก่นักวิจัยระดับสนามของขบวนการป่าฝนโลก ยังตั้งข้อสังเกตว่า

World Rainforest Movement

การกระทำครั้งนี้เสี่ยงอย่างมากที่จะก่อความเสียหายต่อความไว้วางใจของตัวแทนองค์กรประชาสังคมชาติพันธุ์ และกลุ่มชาติพันธุ์ติดอาวุธที่กำลังทำงานร่วมกับรัฐบาลเมียนมาเพื่อเจรจายุติความขัดแย้งทั่วประเทศ และหาข้อตกลงสันติภาพสำหรับความขัดแย้งที่เกิดขึ้นเป็นระยะๆ ในช่วง 5-6 ทศวรรษที่ผ่านมา ทั้งนี้เพราะในการรณรงค์หาเสียงเลือกตั้ง พรรคเอ็นแอลดีได้ประกาศต่อประชาชนถึงเจตนาที่จะ “แก้ไขปัญหากับกลุ่มชาติพันธุ์ผ่านการสนทนาที่อยู่บนฐานของการเคารพซึ่งกันและกัน” (8)

หากการตัดเรื่องสิทธิในที่ดินของชาติพันธุ์ และการอ้างถึงการคุ้มครองและยอมรับการเพาะปลูกแบบหมุนเวียน ยังดูเลวร้ายไม่พอ เรื่องต่อไปที่คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนเรียกร้องคือ

ให้ตัดการอ้างถึงสิทธิที่เท่าเทียมกันระหว่างหญิงชายทางด้านการถือครองที่ดินออกไป รวมถึงในส่วนที่ 8 (ก) ของหลักการพื้นฐานที่กล่าวถึงข้างต้น และส่วนที่ 9 เรื่อง “สิทธิที่เท่าเทียมกันของหญิงและชาย”

ตามตรรกะที่แปลกประหลาดของคณะกรรมการนั้น การเรียกร้องให้ตัดมาตราดังกล่าวออกไป

อยู่บนฐานของความเกรงกลัวว่าจะก่อผลกระทบต่อเอกภาพของชาติพันธุ์

นี่คงจะมาจากความเชื่อของกลุ่มชาติพันธุ์นั้น

ต้องการจะดำรงการเลือกปฏิบัติต่อผู้หญิงในเรื่องของความเป็นเจ้าของที่ดิน แต่ก็ไม่มีการอ้างหลักฐานใดประกอบ ถ้อยคำที่กล่าวดูเหมือนจะเป็นความคิดเห็นส่วนตัวของสมาชิกคณะกรรมการพิเศษมากกว่า ซึ่งทั้งหมดเป็นผู้ชาย แทนที่จะอิงหลักฐานเชิงประจักษ์ใดๆ ในความเป็นจริง ดังที่ทั่วโลกมีการเฉลิมฉลองวันสตรีสากล 8 มีนาคม สถานการณ์ปัจจุบันของผู้หญิงเกี่ยวกับสิทธิในที่ดิน รวมทั้งในเมียนมา

แสดงให้เห็นว่ายังมีอุปสรรคอย่างมากที่จะต้องสร้างความตระหนักรู้เกี่ยวกับสิทธิของผู้หญิงในการอภิบาลที่ดิน ในหน่วยงานต่างๆ ของรัฐ ทั้งในเมียนมาและที่อื่นด้วย

หลังจากคำแถลงเรื่องการตัดข้อความที่กล่าวมาข้างต้นออก

คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนได้เสนอรายการที่ควรที่จะเพิ่มเติมเข้าไปในนโยบายปัจจุบัน 6 รายการ

บางรายการเป็นเรื่องเกี่ยวกับการทำหน้าที่ของหน่วยงานของรัฐต่างๆ แต่ทว่าโดยรวมแล้ว

จะเห็นได้ว่าแนวคิดเบื้องหลังรายการเพิ่มเติมที่เสนอก็คือ การดำรงผลประโยชน์ของรัฐกิจ

และดำรงความสามารถของรัฐ ที่จะยึดคืนที่ดินทั้งหมดได้เมื่อจำเป็น

คำแถลงของคณะกรรมการสามารถสรุปได้ด้วยเหตุผลที่ปรากฏในข้อที่ 6 ของบันทึก “สำหรับรัฐ

ซึ่งเป็นเจ้าของเดิมของทรัพยากรที่ดินทั้งหมด

หากจำเป็นก็มีสิทธิเต็มที่จะได้มาและจัดการซึ่งที่ดินเพื่อประโยชน์สาธารณะ ซึ่งควรที่จะบรรจุเรื่องนี้ไว้ในนโยบาย

การเปลี่ยนแปลงการใช้ที่ดินจากที่ดินทำฟาร์มไปเป็นอย่างอื่น และการผูกขาดที่ดิน ทำให้ราคาที่ดินสูงขึ้นอย่างมาก

และผลที่ตามมาคือนักลงทุนภายในประเทศและต่างชาติต้องเผชิญกับความท้าทาย ดังนั้น สหภาพ หรือรัฐ

หรือรัฐบาลระดับภูมิภาคจำเป็นต้องเข้าครอบครองที่ดิน โดยการจ่ายเงินชดเชยตามมูลค่าคงที่

เพื่อที่จะนำที่ดินไปใช้ให้เกิดประสิทธิผลองกอง”

ปัจจุบันยังไม่อาจรู้ได้ว่า การทำลายของคณะกรรมการพิเศษต่อความปรารถนาของประชาชนส่วนใหญ่

ในเรื่องของการปฏิรูปที่ดิน ซึ่งได้รื้อถอนนโยบายไว้ในกระบวนการหารือที่กินเวลาหนึ่งปี จะลงเอยอย่างไร

World Rainforest Movement

บันทึกของคณะกรรมการพิเศษนี้ดูเหมือนจะเดินทางไปอย่างช้าๆ ผ่านระบบและกลไกของรัฐบาล คำถามที่เกิดขึ้นก็คือ หากรัฐบาลพยายามที่จะดำเนินการฝ่ายเดียวตามมาตรฐานที่เสนอ จะเกิดผลกระทบอย่างไรต่อความไว้วางใจและไม่ตรีจิตที่มีรายงานว่าได้พัฒนาขึ้น ระหว่างรัฐบาลกับพลเมืองภาคประชาสังคมและกลุ่มชนชาติพันธุ์ ที่ได้เข้าร่วมการปรึกษาหารือมาโดยตลอด นอกจากนี้

การที่รัฐบาลดำเนินมาตรการฝ่ายเดียวจะถูกมองว่าเป็นการสบประมาทความพยายามริเริ่มกระบวนการหารือกับประชาชนทั่วประเทศ ในการวางนโยบายและตรากฎหมาย หรือไม่ หากมองจากภายนอก การโจมตีนโยบายแห่งชาติว่าด้วยการใช้ที่ดินจะเป็นส่วนหนึ่งของการต่อสู้ในวงกว้างที่ดำเนินอยู่ ระหว่างผู้คนที่ปรารถนาแรงกล้าให้มีการปฏิรูปเกษตรกรรม และให้มิตินทำกิน ฝ่ายหนึ่ง กับอีกฝ่ายที่เห็นแต่ผลประโยชน์ทางธุรกิจของพวกเขาเป็นหลัก และต้องการจะดำรงสภาพการณ์เดิมไว้

แต่กระนั้น สิ่งที่น่ากังวลที่สุดในกรณีนี้คือ การที่คณะบุคคลที่ส่วนใหญ่ไม่ได้มาจากการเลือกตั้ง แต่ทรงอิทธิพลอย่างลึกลับ ดูเหมือนจะกำลังใช้อิทธิพลอย่างมีนัยสำคัญเหนือวาระการปฏิรูปที่ดินในเมียนมา รัฐบาลเมียนมาจะยอมให้สถาบันที่ลึกลับนี้มาล้มล้างความปรารถนาของประชาชนเขียวหรือ

บทความนี้รวบรวมจัดทำโดยสำนักเลขาธิการขบวนการป่าฝนโลก จากข้อมูลที่ได้มาจากนักวิจัยในสนาม และจากแหล่งอ้างอิงข้างล่างนี้

- (1) เอ็นแอลดี (NLD) เป็นชื่อย่อของพรรคสันนิบาตแห่งชาติเพื่อประชาธิปไตย พรรคนี้ก่อตั้งในปี พ.ศ. 2531 (1998) ปัจจุบันทำหน้าที่เป็นพรรครัฐบาลบริหารประเทศเมียนมา (พม่า) โดยมี ออง ซาน ซูจี ดำรงตำแหน่งประธานของพรรค และที่ปรึกษาแห่งรัฐของเมียนมา (State Counsellor of Myanmar)
- (2) Forbes, E. (2017) การเข้าร่วมของภาคประชาสังคมในการจัดทำนโยบายที่ดิน : ประสบการณ์ที่เป็นนวัตกรรมของการหารือก่อนหน้ากับสาธารณะว่าด้วยนโยบายแห่งชาติด้านการใช้ที่ดิน โครงการการอภิบาลที่ดินในภูมิภาคแม่โขง เวียดนาม และย่างกุ้ง
- (3) Namati (2016) มิติทางเพศภาวะของสิทธิที่ดินในเมียนมา : หลักฐานจากการทำคดีของผู้ช่วยทนาย น. 5-6
- (4) <http://frontiermyanmar.net/en/law-reform-a-daunting-challenge>
- (5) http://www2.irrawaddy.com/article.php?art_id=14151&page=3
- (6) <http://www.mmtimes.com/index.php/national-news/nay-pyi-taw/18853-thura-u-shwe-mann-appointed-to-head-own-legislative-commission.html>
- (7) <https://cdeweb4.unibe.ch/Pages/News/149/OneMap-Myanmar-New-CDE-project-launched.aspx>
- (8) http://www.burmalibrary.org/docs21/NLD_2015_Election_Manifesto-en.pdf

ป่าในภาคตะวันออกเฉียงเหนือของอินเดีย

เขตที่เรียกกันว่า “ภาคตะวันออกเฉียงเหนือของอินเดีย” หรือบางครั้งก็เพียงแค่ “ตะวันออกเฉียงเหนือ” เชื่อมต่อกับแผ่นดินใหญ่ของอินเดียด้วยช่องทางที่กว้างเพียง 20 กิโลเมตร เขตนี้ล้อมรอบด้วยประเทศเพื่อนบ้าน คือ เนปาล ภูฏาน จีน เมียนมา และบังกลาเทศ มีชุมชนชาติพันธุ์และชนพื้นเมืองอาศัยอยู่ถึง 200 ชุมชน ส่วนใหญ่ของชุมชนเหล่านี้มีพื้นฐานวัฒนธรรม อาหาร เครื่องแต่งกาย เศรษฐกิจ และการเมือง ที่คล้ายคลึงกัน แต่มีพัฒนาการทางกฎหมายและสถาบันต่างๆ ที่เป็นของแต่ละชุมชน

แม้จะมีการพัฒนาเป็นเมืองมากขึ้นทุกขณะ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเมืองหลวงของแต่ละรัฐ แต่วิถีชีวิตของชุมชนที่ขึ้นอยู่กับธรรมชาติก็ยังคงดำเนินต่อไป ภูเขา ป่า และแม่น้ำ เป็นตัวกำหนดวิถีชีวิตของพวกเขา รัฐและบรรษัทก็ยังคงผลักดันวาระ ‘การพัฒนา’ ของตนควบคู่กันไปด้วย และยังออกแรงมากขึ้น เมื่อกระแสทุนโลกและอุตสาหกรรมสกัดธรรมชาติทั้งหลายกำลังรุกเข้าไปในดินแดนที่ห่างไกลยิ่งขึ้นทุกขณะ ในบริบทของการขับเคลื่อนวาระการพัฒนาให้ก้าวหน้าไปนี้ ความหมายของป่าและการใช้ประโยชน์จากป่ากำลังจะถูกจำกัดความเสียใหม่

พื้นที่ป่าในทางสถิติมีมากกว่าร้อยละ 70-80 ของพื้นที่ของรัฐต่างๆ ในเขตนี้ ตะวันออกเฉียงเหนือจึงเป็นภาคหนึ่งในจำนวนน้อยมากที่ยังมีความหลากหลายทางนิเวศที่อุดมสมบูรณ์หลงเหลืออยู่ในโลกนี้ ในป่าเหล่านี้มีชุมชนที่ “เป็นเจ้าของ” และ “ควบคุม” พื้นที่อยู่ รัฐไม่มีอำนาจโดยตรงในพื้นที่ป่าของชุมชน ยกเว้นในเขตป่าสงวนและเขตคุ้มครอง ตัวอย่างเช่น รัฐมานิปูร์ (มณีปุระ) มีป่าปกคลุมร้อยละ 77 ของพื้นที่ทั้งหมด ในจำนวนนี้มีเพียงร้อยละ 7 ที่อยู่ภายใต้การควบคุมของรัฐบาลท้องถิ่น อย่างไรก็ตาม ในรัฐอัสสัม พื้นที่ป่าขนาดใหญ่ๆ ได้ถูกทำลายไปเมื่อเจ้าอาณานิคมชาวบริติชทำการปลูกไร่ชาขนาดใหญ่ ปัจจุบันนี้ไร่ชาขนาดใหญ่ปกคลุมพื้นที่ 312,210 เฮกตาร์ในรัฐอัสสัม ซึ่งมีชื่อเสียงว่าเป็นแหล่งปลูกชาที่ใหญ่ที่สุดในโลก

การปลูกพืชเศรษฐกิจในแปลงขนาดใหญ่ โดยเฉพาะยางพารา ถึงแม้จะไม่ใช่อะไรใหม่ แต่ได้รุกคืบหน้าเข้าไปในป่าตลอดเวลา ไร่ชาและกาแฟกำลังขยายเข้าไปในป่าบนภูเขา ในรัฐตรีปุระ

World Rainforest Movement

การทำลายป่าได้เริ่มขึ้นแล้วเพื่อเปิดพื้นที่เพิ่มอีก 100,000 เฮกตาร์ สำหรับยางพารา
ตรีปุระเป็นรัฐที่ผลิตยางพารามากที่สุดอันดับสองของอินเดียอยู่แล้ว
การขยายสวนยางกำลังเกิดขึ้นในเขตป่าของชนเผ่าโดยองค์กรปกครองท้องถิ่น
และในรัฐอรุณาจัลและนาคาแลนด์ด้วย

การทำไร่อุตสาหกรรมอีกประเภทหนึ่งที่กำลังขยายตัว คือสวนปาล์มน้ำมันในรัฐมิโซรัม
รัฐบาลของรัฐนี้มุ่งหมายที่จะเพิ่มพื้นที่ปลูกปาล์มน้ำมันเป็น 150,000 เฮกตาร์

ในรัฐเมฆาลัย ผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและการทำลายป่าเพื่อทำเหมืองถ่านหินและหินปูน
ได้มีการบันทึกไว้อย่างละเอียด และศาลสูงสุดได้ประกาศห้ามทำเหมืองถ่านหินไปแล้ว (1)
การรุกคืบของไร่สวนพาดิษฐ์ขนาดใหญ่ และเหมืองขนาดใหญ่ เข้าไปในพื้นที่ป่าที่ควบคุมโดยชุมชน
แสดงให้เห็นลักษณะและแรงกดดันต่อสังคมหมู่บ้านที่กำลังเปลี่ยนไป

กฎหมายและสถาบันต่าง ๆ ที่กำกับอภิวาลป่าไม้ในเขตนี้จะไม่แตกต่างกันไป
กฎหมายและสถาบันตามประเพณีของแต่ละชาติพันธุ์ แม้จะไม่เหมือนกัน แต่ก็ล้วนมีชุมชนเป็นศูนย์กลาง โดยทั่วไป
หัวหน้าหรือสภาของหมู่บ้านและ/หรือของเผ่า
จะทำหน้าที่จัดสรรที่ป่าให้แต่ละครอบครัวสำหรับทำการเพาะปลูกหมุนเวียน
ถ้าแปลงใดถูกทิ้งร้างก็จะกลับคืนไปเป็นของชุมชน การขายที่ดินจะกระทำมิได้
และไม่มีการส่งต่อที่ดินเป็นมรดกแก่ทายาทหรือให้แก่ปัจเจกบุคคลใด อย่างไรก็ตาม
การขายและส่งมอบที่ดินให้ปัจเจกบุคคลกำลังมีมากขึ้นในทางปฏิบัติ
อันเป็นผลจากแรงกดดันทั้งภายในและภายนอกชุมชน ทุกวันนี้
ผู้นำเผ่าชนพื้นเมืองมีการแจกที่ดินป่าผ่านสิ่งที่เรียกว่า “ใบรับรองการไม่คัดค้าน (No objection certificate)”
ให้แก่บริษัทธุรกิจที่มีเอกสารแสดงว่าได้ผ่านเกณฑ์ด้านสิ่งแวดล้อมและมาตรการปกป้องต่างๆ แล้ว ในกรณีอื่น
สภาหมู่บ้านมีการยับยั้งใบอนุญาตทำเหมือง ซึ่งเป็นหลักฐานที่ช่วยให้ใจขึ้นขึ้นว่ายังมีการขอความยินยอมจากชุมชน
และบางครั้งชุมชนก็ยังสามารถกำหนดอนาคตตนเองได้อยู่

กฎหมายของอินเดีย ว่าด้วยชนเผ่าที่กำหนดและผู้อยู่อาศัยในป่าอื่นๆ (การรับรองสิทธิในป่า) ปี พ.ศ. 2549 (2006)
เป็นนโยบายระดับชาติที่ก้าวหน้า เป็นความพยายามที่จะทดแทนความยุติธรรมในอดีต
ที่ได้กระทำต่อชนเผ่าและกลุ่มผู้ที่อยู่อาศัยในป่า บางครั้งเรียกว่า กฎหมายสิทธิในผืนป่าหรือสิทธิชนเผ่า
กฎหมายชนเผ่า และกฎหมายที่ดินชนเผ่า (ดูจดหมายข่าวขบวนการป่าฝนโลก ฉบับที่ 205)
กฎหมายฉบับนี้เป็นฉบับแรกที่ยอมรับและมอบสิทธิในผืนป่าและในการครอบครองป่าให้แก่ชนเผ่าที่กำหนดที่อาศัย
อยู่ในป่า และผู้อยู่อาศัยในป่ามาแต่ดั้งเดิมเป็นเวลาหลายชั่วคน แต่ไม่สามารถบันทึกหลักฐานไว้ได้
ยกเว้นรัฐอัสสัมและตรีปุระ อีก 6 รัฐในภาคตะวันออกเฉียงเหนือของอินเดียยังไม่ได้ดำเนินการตามกฎหมายนี้
โดยให้เหตุผลว่าชุมชนเป็นเจ้าของผืนป่าอยู่แล้ว
และเกรงว่ากฎหมายจากภายนอกอาจจะมาหักล้างอำนาจของสภาของชุมชน

World Rainforest Movement

ปัจจัยที่สามารถจะกระทบป่าไม้ในภูมิภาคอย่างลึกซึ้งต่อไปในอนาคต รวมถึงการขยายพื้นที่ที่ทำเหมือง สร้างเขื่อน ถนน และทางรถไฟ การก่อสร้างโครงสร้างพื้นฐาน การขยายการทำไร่พาดิซซ์ขนาดใหญ่ การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศและกิจกรรมที่เกี่ยวข้อง

การทำเหมืองถ่านหินเป็นประเด็นวิกฤตในรัฐอัสสัมและเมฆาลัย

คณะอนุญาโตตุลาการสีเขียวภายใต้ศาลสูงสุดในระดับชาติ ได้ออกประกาศห้ามทำเหมืองถ่านหินในตอนนี้ เนื่องจากได้ก่อผลกระทบอย่างรุนแรงต่อสิ่งแวดล้อม (1)

ปัญหาน้ำมันรั่วไหลในพื้นที่ปฏิบัติการของบริษัทน้ำมันและก๊าซธรรมชาติ ในเขตโวกาของรัฐนาคาแลนด์ ได้ทำลายป่าไม้และฟาร์มเกษตรไปจำนวนมหาศาล (2)

องค์กรในท้องถิ่นได้นำเรื่องฟ้องศาลเรียกร้องค่าเสียหายและให้มีการฟื้นฟูสภาพ

ขณะนี้ยังมีการเสนอโครงการขุดน้ำมันในรัฐมิโซรัม มณีปุระและอรุณาจัลอยู่ด้วย ซึ่งโครงการทั้งหมดนี้จะส่งผลให้ป่าถูกทำลายเพื่อนำที่ดินไปใช้ประโยชน์อย่างอื่น

นอกจากนี้ รัฐบาลยังมีแผนจะก่อสร้างเขื่อนกว่า 150 แห่ง ส่วนใหญ่จะเป็นเขื่อนขนาดใหญ่

เฉพาะในรัฐอรุณาจัลเพียงรัฐเดียว รัฐบาลได้ลงนามในบันทึกข้อตกลงที่จะสร้างเขื่อน 127 แห่ง ในแม่น้ำ 42 สาย กับบริษัทก่อสร้าง 59 บริษัท เป้าหมายคือ การผลิตไฟฟ้า 42,591 เมกะวัตต์

การสร้างเขื่อนทั้งหมดนี้จะทำให้น้ำท่วมป่าไม้ที่แน่นทึบและอุดมสมบูรณ์เป็นจำนวนมากในรัฐมณีปุระ เขื่อนที่สร้างความขัดแย้งชื่อ ติปายมูห์ไฮ แคม ได้ถูก “ยกเลิก” ไป หากสร้างขึ้นมันจะทำให้น้ำท่วมพื้นที่ป่าถึง 22,777 เฮกตาร์ และทำลายการดำรงชีวิตของผู้คนนับไม่ถ้วนที่เชื่อมโยงกับป่า

การส่งเสียงคัดค้านในท้องถิ่นผนวกกับในระดับชาติและนานาชาติ ยังผลให้เขื่อนถูกหยุดยั้งได้ ซึ่งเป็นกรณีที่น่าได้ยาก

รัฐบาลอินเดียให้ความสำคัญแก่ ไฮเวย์ ทางรถไฟ และโครงสร้างพื้นฐานอื่น เป็นอันดับต้น ในแผนการ ‘เปิดล็อก’ ภาคนี้ ทั้งนี้ได้แก่ การ ‘เปิดล็อก’ วัฒนธรรมและ ‘ความงาม’ ของภูมิทัศน์ ให้แก่การท่องเที่ยว ‘เปิดล็อก’

ป่าไม้ให้แก่การสกัดไม้ บริการกักเก็บคาร์บอน สมุนไพร ฯลฯ ‘เปิดล็อก’ ที่ดินให้แก่การสกัดแร่ธาตุ

และเส้นทางเชื่อมโยงอินเดียกับภูมิภาคอาเซียน ที่มีอิทธิพลทางภูมิศาสตร์และทางเศรษฐกิจ

โครงสร้างพื้นฐานสองโครงการใหญ่คือ ไฮเวย์ ทรานส์ เอเชีย และ ทางรถไฟทรานส์ เอเชีย

กำลังดำเนินการก่อสร้างอยู่ในปัจจุบัน

อินเดียมีแผนจะสร้างโครงข่ายน้ำมันและก๊าซเชื่อมต่อเอเชียใต้กับเอเชียตะวันออกเฉียงใต้

ส่วนโครงข่ายไฟฟ้านั้นได้เริ่มดำเนินการไปแล้ว

โครงการทั้งหมดนี้จะมีนัยยะโดยตรงต่อประชาชนที่อาศัยป่าในการดำรงชีวิต และอนาคตของป่าในภาคนี้

การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศกับป่าไม้

World Rainforest Movement

ในขณะที่ชุมชนที่พึ่งพาป่าใช้ชีวิตในทางที่ปล่อยก๊าซเรือนกระจกปริมาณต่ำ ดังที่เห็นได้ทั่วไปในตะวันออกเฉียงเหนือ การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศก็กำลังส่งผลกระทบต่อวิถีชีวิตและการทำมาหากินของพวกเขาอยู่แล้ว ผลกระทบเหล่านี้ยิ่งจะรุนแรงขึ้นจากการดำเนินกิจกรรมสองประเภทเกี่ยวกับป่าไม้ ทั้งที่จริงแล้วออกแบบมาเพื่อบรรเทาภาวะโลกร้อน กิจกรรมแรกคือการฟื้นฟูสภาพป่าที่ “เสื่อมโทรม” หรือ “ปกป้อง” ป่าที่มีอยู่ให้เป็นแหล่งกักเก็บคาร์บอน กิจกรรมประเภทที่สองนี้คือ แปลงการผลิตชีวมวลเชิงอุตสาหกรรมขนาดใหญ่ เพื่อทำเชื้อเพลิงการเกษตร หรือผลิตพลังงาน แปลงขนาดใหญ่ที่สร้างขึ้นเพื่อการนี้ โดยปกติเป็นการปลูกพืชเชิงเดี่ยวในพื้นที่ขนาดใหญ่ มีบริษัทเป็นเจ้าของและผู้ควบคุม ซึ่งไม่น่าจะเรียกได้ว่าเป็นป่า ไม่ว่าจะพยายามสร้างจินตนาการใดมาอ้างอิงก็ตาม

สถาปนิกผู้ออกแบบโครงการเก็บคาร์บอนในป่าเหล่านี้ คือธนาคารโลก การศึกษาภูมิหลังเรื่อง ‘การจัดหาเงินทุนสำหรับคาร์บอนและภาคป่าไม้ในตะวันออกเฉียงเหนือของอินเดีย’ ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา ‘ความเชื่อมโยงระหว่างทรัพยากรธรรมชาติ น้ำ และสิ่งแวดล้อม เพื่อการพัฒนาและการเติบโตในตะวันออกเฉียงเหนือของอินเดีย’ ของธนาคารโลก (3) แสดงการสนับสนุนอย่างชัดเจน และกฤษฎาให้แกการแปลงเปลี่ยนที่ดินการเกษตรและป่าไม้ไปเป็นโครงการป่าคาร์บอนที่จะ “ทำกำไรได้” ดูกว่า รายงานภูมิหลังอีกฉบับหนึ่งของการศึกษาดังกล่าว ชื่อว่า ‘การทบทวนภาคป่าไม้ของอินเดียทางตะวันออกเฉียงเหนือ’ ซึ่งไปถึงโครงการกักเก็บคาร์บอนในเขตนี้ ในเมื่อธนาคารโลกมีความตั้งใจอย่างชัดเจนที่จะเข้าแทรกแซงภาคป่าไม้ในตะวันออกเฉียงเหนือของอินเดีย ก็เป็นไปได้อย่างมากว่าโครงการเกี่ยวกับการทำมาหากินของธนาคารโลกในภาคนี้จะมีเนื้อหาสาระเกี่ยวกับคาร์บอนเป็นหลัก ถ้าธนาคารมีแผนจะทำโครงการนี้กับภาคตะวันออกเฉียงเหนือทั้งหมด และถ้าแหล่งกักเก็บคาร์บอนเป็นส่วนหนึ่งของโครงการในแต่ละเขต ภูมิทัศน์และชุมชนทั้งมวลในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ย่อมจะได้รับผลกระทบทางลบจากทางออกที่จอมปลอมสำหรับวิกฤตสภาพภูมิอากาศนี้

องค์การป่าชุมชนระหว่างประเทศ (ซีเอฟไอ) ซึ่งมีที่ตั้งอยู่ในสหรัฐอเมริกา เริ่มทำโครงการเรดด์+ มาวพลัง เป็นโครงการนำร่องโครงการแรกในภาคนี้ในปี 2554 (4) โครงการนี้ตั้งอยู่ที่ภูเขาคาสีตะวันออกในเขตมาวพลัง รัฐเมฆาลัย บางทีจะเรียกว่า “โครงการเรดด์+ ชุมชนเขาคาสี” ครอบคลุมพื้นที่ 15,271 เฮกตาร์ ซึ่งรวมป่าที่ประมาณ 9,270 เฮกตาร์ และป่าโปร่ง 5,947 เฮกตาร์ในปี 2553 เขตป่านี้นวมพื้นที่ป่าศักดิ์สิทธิ์โบราณอยู่ด้วย องค์การซีเอฟไอระบุว่า มีเอ็นจีโอท้องถิ่นและองค์กรท้องถิ่นอื่นๆ เป็นองค์กรร่วมจัดทำโครงการ ได้แก่ สมาคมเบธานี สภาเขตอิสระเขาคาสี แพลเน็ตแอ็กชัน และมูลนิธิวอเตอร์ลูของสหราชอาณาจักร ส่วนองค์กรท้องถิ่น กาชินจุก ก็ฮิมอาร์เลียง วาห์อูเมียม และสมาคมสวัสดิการมาวพลัง มีชื่อเป็นผู้เสนอโครงการร่วมกับซีเอฟไอ มูลนิธิวอเตอร์ลูสนับสนุนเงินทุน 100,000 ปอนด์ให้แก่โครงการสำหรับปี 2554-55 ตามเอกสารโครงการ สิทธิในคาร์บอนจากป่าที่รวมอยู่ในโครงการเป็นขององค์กร กาชินจุก ก็ฮิมอาร์เลียง วาห์อูเมียม และสมาคมสวัสดิการมาวพลัง โครงการนี้ได้รับการรับรองภายใต้มาตรฐานของแพลน วีโว (เอดินเบรอะ สหราชอาณาจักร) ในเดือนมีนาคม 2556 พอถึงเดือนมิถุนายน 2556

World Rainforest Movement

ก็มีการออกใบรับรองเครดิตคาร์บอนสำหรับการชดเชยการปล่อยก๊าซเรือนกระจก โดยขึ้นทะเบียนมาร์กิต ซึ่งเป็นฐานข้อมูลของภาคเอกชนที่ติดตามการออกใบรับรองเครดิตของเรดด์+ เอกสารโครงการระบุว่าโครงการกำลังจะเข้าสู่ระยะที่ 2 ของการดำเนินงานในปี 2560

ในขณะที่เอกสารออนไลน์มีข้อมูลทั้งหมดที่อ้างถึงข้างต้นบรรจุอยู่ แต่ประชาชนบนผืนดินผู้ที่เป็น 'เจ้าของ' ตัวจริงของพื้นที่ป่า ยังไม่รู้เลยว่าเรดด์+ คืออะไร ชาวบ้านหลายคนเคยเพาะปลูกพืชผลบนเขา แต่เมื่อโครงการเรดด์+ นี้เริ่มขึ้น ก็ต้องไปหาที่อื่นปลูกแทน โครงการนี้มีประโยชน์น้อยมากสำหรับชาวบ้าน

โครงการเรดด์+ ใหม่อีกโครงการหนึ่ง ครอบคลุมพื้นที่ 44,391 เฮกตาร์ ตั้งอยู่ที่เขตไอซาวล์และมามิต ในรัฐมิโซรัม โครงการนี้ดำเนินการโดยสภาการวิจัยและการศึกษาป่าไม้แห่งอินเดีย (ไอซีเอฟอาร์อี) ร่วมกับศูนย์ระหว่างประเทศเพื่อการพัฒนาภูเขาแบบผสมผสาน (ไอซีไอเอ็มไอดี) ของเนปาล และองค์การความร่วมมือระหว่างประเทศแห่งเยอรมนี (จีไอแซด) (5) เช่นเดียวกับโครงการมาวพลัง ชาวบ้านและผู้ดำรงตำแหน่งในสภาหมู่บ้านได้รับข้อมูลน้อยมากหรือไม่ได้เลยเกี่ยวกับโครงการ ว่าทำอย่างไร และมีนัยยะอะไร ในเอกสารโครงการเรดด์+ เหล่านี้ จะให้ภาพว่าเป็นหนทางออกจากการทำไร่หมุนเวียน และกิจกรรมการชดเชยการปล่อยก๊าซคาร์บอนได้ออกไซด์จะสามารถสนองของความจำเป็นด้านเงินทองของหมู่บ้านต่าง ๆ ในสองหมู่บ้านที่ผู้เขียนได้ไปเยี่ยม

ป่าที่มีอยู่ได้รับการอนุรักษ์มาเป็นเวลาหลายปีภายใต้การริเริ่มของหมู่บ้านก่อนหน้าที่โครงการเรดด์+ จะเข้ามา โครงการกักเก็บคาร์บอนทำให้ป่าเหล่านี้กลายเป็นเงินเป็นทอง และ 'ถูกยึดไป' จากชาวบ้าน ผู้ที่ได้ทำงานมาอย่างหนักในการอาสาปกป้องป่าก่อนหน้านี้เป็นเวลานาน นี่เป็นยุคสมัยใหม่ของการสูญเสียอำนาจควบคุมของชุมชนเหนือป่าให้แก่องค์กรจากภายนอก

กิจกรรมประเภทที่สองที่ได้รับการส่งเสริมในนามของการปกป้องสภาพภูมิอากาศ ที่มีผลกระทบต่อป่าไม้และวิถีการดำรงชีวิตของประชาชนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ได้แก่ การปลูกพืชน้ำมันในแปลงขนาดใหญ่ ส่วนใหญ่คือต้นสนูปดำ (จะโพรพา) คณะกรรมาธิการวางแผนของรัฐบาลอินเดียได้แต่งตั้งคณะกรรมการต่างๆ ขึ้นมาส่งเสริมการปลูกพืชน้ำมันเพื่อทำเชื้อเพลิง ได้ลงทุนในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ การศึกษาวิจัยทางวิศวกรรม การแก้ไขกฎหมายให้ผ่อนปรนมากขึ้น การกำหนดรายละเอียดของการทำไร่สวนขนาดใหญ่ การตลาด ฯลฯ ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ บริษัทร่วมทุน ดี1-วิลเลียมสัน เมกอร์ เป็นผู้ส่งเสริมหลักในการปลูกสนูปดำ บริษัท ดี1 ออยล์ เทรดิง จำกัด ของสหราชอาณาจักร เป็นบริษัทแรกๆ ที่เข้ามาซื้อที่ดินเพื่อทำการผลิตพืชน้ำมัน และบริษัทวิลเลียมสัน เมกอร์ เป็นกลุ่มบริษัททำไร่ซาที่ใหญ่ที่สุดในอินเดีย บริษัทมีแผนขยายกิจการใหญ่ ไม่ใช่เฉพาะการปลูกสนูปดำในภาคตะวันออกเฉียงเหนือเท่านั้น แต่ในประเทศต่างๆ ทั่วทวีปเอเชียและแอฟริกา บริษัทได้ประกาศแผนการปลูกสนูปดำถึง 100,000 เฮกตาร์ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เกษตรกรและชาวไร่หมุนเวียน (ชาวบ้านที่ทำการเพาะปลูกแบบหมุนเวียน) ถูกล่อให้เข้าร่วมด้วยการหยิบยื่นเงินกู้และสัญญารับประกันการซื้อผลิตภัณฑ์ เช่นเดียวกับที่อื่นๆ การทดลองปลูกสนูปดำดูเหมือนจะล้มเหลว อย่างไรก็ตาม ภาระต้นทุนตกอยู่กับชาวบ้าน

World Rainforest Movement

ที่ต้องแบกรับค่าใช้จ่ายในขณะที่ไม่มีน้ำมันสบู่อ่าจะขาย และที่ดินก็มีแต่ต้นสบู่ดำที่ไม่ให้ผลผลิตที่ต้องการ
ที่น่าพิศวงที่สุดคือ ทำไมชาวบ้านที่มีส่วนสร้างปัญหาโลกร้อนน้อยที่สุด
กลับต้องถูกเรียกร้องให้มีบทบาทหลักในการลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจกทั้งที่ตัวเองปล่อยอยู่เพียงน้อยนิด
มีข่าวว่าการขยายการปลูกพืชน้ำมันจะเปิดตัวขึ้นใหม่อย่างแข็งขันอีกครั้งหนึ่ง ถ้าแผนการเหล่านี้เป็นจริงขึ้นมาเมื่อไร
ก็จะเป็นข่าวร้ายสำหรับป่าและสำหรับการผลิตอาหารเพื่อยังชีพของคนในท้องถิ่น

ราม วัจนครุฑปาม wangkheilakpa@gmail.com

ผู้อำนวยการบริหารขององค์กรมุมมองของชนพื้นเมือง (Indigenous Perspectives) อิมพาล มณีปุระ

- (1) บทความหนึ่งเกี่ยวกับการตัดสินใจของศาลสูง ห้ามการทำเหมืองถ่านหินในภาคตะวันออกเฉียงเหนือของอินเดีย สามารถหาอ่านได้ที่ <http://www.downtoearth.org.in/news/meghalaya-suspends-rathole-coal-mining-44432>
- (2) <http://kanglaonline.com/2011/09/pil-seeking-rs-1000-crore-compensation-filed-for-oil-spill-in-nagaland/>
- (3) World Bank study 'Natural Resources, Water and the Environment Nexus for Development and Growth in North East India'; background study 'Carbon Finance and Forest Sector in North East India'; and 'Forest Sector Review of North East India'
- (4) รายงานของ Soumitra Ghosh 'REDD+ in India, and India's first REDD+ project: a critical examination' สามารถหาอ่านได้ที่ http://www.redd-monitor.org/wp-content/uploads/2011/11/03_Mausam_Sept-2011.pdf
บทสรุปและข้อคิดเห็นโดย REDD-Monitor อ่านได้ที่ <http://www.redd-monitor.org/2011/11/29/indias-first-redd-project-in-the-east-khasi-hills-when-you-say-that-i-need-permission-to-cut-my-own-tree-i-have-lost-my-right-to-my-land/>
- (5) การคัดเลือกรัฐมิโซรัม เป็นหนึ่งในที่ตั้งโครงการเรดด์+ ดูที่ <http://www.mizoramtourism.org/mizoram-news/mizoram-selected-among-others-for-redd-project> และความริเริ่มของ ICFRE ในการทำโครงการเรดด์+ ซึ่ง 10 สไลด์สุดท้ายอ้างถึงโครงการในมิโซรัม ดูที่ http://www.ignfa.gov.in/photogallery/documents/REDD-plus%20Cell/Modules%20for%20forest%20&%20Climate%20Change2016/Presentations/Resource%20Persons/TPSingh_IGNFA18Oct2016.pdf

อินโดนีเซีย : การเสนอร่างกฎหมายจะกลายเป็น การรื้อฟื้นอำนาจควบคุมของบริษัทเหนือความหลากหลายทางการเกษตร

ในปี พ.ศ. 2555 ศาลรัฐธรรมนูญของสาธารณรัฐอินโดนีเซียตัดสินให้มาตราหลักๆ ของกฎหมายว่าด้วยการเพาะปลูกพืช ปี พ.ศ. 2535 (1992) เป็นโมฆะ มาตราเหล่านี้ได้ห้ามมิให้เกษตรกรทำการคัดเลือกพันธุ์และผสมพันธุ์พืช ทั้งที่เป็นวิถึปฏิบัติแต่ดั้งเดิมที่ได้สร้างสรรค์ความหลากหลายทางการเกษตรที่มีอยู่มาตลอดทุกวันนี้ (1) บัดนี้ กฎหมายที่เสนอใหม่ ว่าด้วยการอนุรักษ์และความหลากหลายทางชีวภาพ และว่าด้วยปาล์มน้ำมัน กำลังคุกคามที่จะรื้อฟื้นอำนาจควบคุมความหลากหลายของพืชเกษตร ที่ศาลรัฐธรรมนูญได้เคยตัดสินว่าผิดรัฐธรรมนูญเมื่อปี 2555 ร่างกฎหมายสองฉบับที่เสนอรวมกันแล้วมีผลกว้างไกลยิ่งกว่าเดิม เพราะจะจำกัดการเข้าถึง การใช้ และการผสมพันธุ์พืชที่อยู่ใต้การคุ้มครองของกฎหมาย หรือพันธุ์พืชที่บริษัทได้จดทะเบียนสิทธิบัตรไว้

ระหว่างปี พ.ศ. 2523-2543 รัฐบาลอินโดนีเซียผลักดันอย่างแข็งขันให้ปรับวิธีการทำเกษตร “ให้ทันสมัย” ซึ่งมีการใช้ปุ๋ยเคมี การใช้เมล็ดพันธุ์ผสม ยาฆ่าแมลง รถแทรกเตอร์และเครื่องจักรกลหนักอื่นๆ เป็นสัญลักษณ์ ส่วนหนึ่งของกระบวนการ ‘ทำให้ทันสมัย’ นี้ คือการออกกฎหมายเลขที่ 12 ในปี 2535 มากำกับระบบการเพาะปลูกพืช กฎหมายที่ผ่านออกมาโดยไม่มี การหารือกับชุมชนหรือสมาคมของชาวไร่ชาวนาก่อนหน้า แม้ว่าจะมีผลกระทบอย่างมากต่อวิถีชีวิตของพวกเขา เพราะจะห้ามมิให้พวกเขาผสมพันธุ์พืชที่ปลูก หรือพืชสมุนไพรรักษาโรค ที่ได้ออกสิทธิบัตรให้แก่บริษัทไปแล้ว ทั้งๆ ที่การคัดเลือกเมล็ดพันธุ์และการผสมพันธุ์พืชเป็นส่วนหนึ่งของระบบการทำไร่ทำนามาแต่ดั้งเดิม และยังเป็นต้นตอของอารยธรรมด้วย

พอถึงปลายปี พ.ศ. 2554 เกษตรกรจำนวนมากที่ยังคงทำการผสมพันธุ์พืชอาหาร ถูกฟ้องดำเนินคดีโดยบริษัทและถูกศาลตัดสินว่ามีความผิด โดยบริษัทอ้างว่าเป็นผู้ทรงสิทธิบัตรสำหรับพืชเหล่านั้น

World Rainforest Movement

(2) คำพิพากษาของศาลรัฐธรรมนูญเลขที่ 99 ปี พ.ศ. 2555 ยกเลิกหลายมาตราในกฎหมายปี พ.ศ. 2535 ที่ให้อำนาจผูกขาดพืชและเมล็ดพันธุ์ที่ใช้ในการเกษตรแก่บรรษัท
ชาวนาชาวไร่จึงได้รับอนุญาตให้ทำการคัดเลือกเมล็ดพันธุ์และผสมพันธุ์พืชได้เองอีกครั้งหนึ่ง
โดยมิต้องเสี่ยงต่อการถูกฟ้องร้อง

ทว่าในปี พ.ศ. 2559 มีการนำเสนอร่างกฎหมายใหม่สองฉบับในอินโดนีเซีย
ฉบับหนึ่งว่าด้วยการอนุรักษ์และความหลากหลายทางชีวภาพ อีกฉบับหนึ่งว่าด้วยปาล์มน้ำมัน
ร่างกฎหมายว่าด้วยการอนุรักษ์และความหลากหลายทางชีวภาพนั้น
รื้อฟื้นการผูกขาดของบรรษัทกลับคืนมาใหม่สำหรับการผสมพันธุ์พืช
ซึ่งคล้ายคลึงกับมาตราที่ปรากฏในกฎหมายเลขที่ 12 ปี พ.ศ. 2535 และที่ได้ถูกยกเลิกไปแล้ว นอกจากนี้
ร่างกฎหมายนี้ยังห้ามมิให้ชุมชนเข้าถึง ใช้ หรือผสมพันธุ์สายพันธุ์พืชที่กำหนดไว้เป็นรายการพืชอนุรักษ์ในภาคผนวก
หรือที่จดทะเบียนสิทธิบัตรไว้โดยบริษัทผลิตยา หรือบริษัทปาล์มน้ำมัน ภายใต้ *อาดัด* (กฎหมายตามประเพณี)
ชุมชนได้รับอนุญาตให้ใช้พันธุ์พืชบางชนิดที่อยู่ในรายการคุ้มครอง ที่เคยใช้มาแต่ดั้งเดิม เช่น สมุนไพรที่ใช้รักษาโรค
หากได้มีการจดทะเบียนสายพันธุ์ดังกล่าวเป็น “ทรัพย์สิน” พันธุ์กรรมเพื่อการใช้ตามธรรมเนียมดั้งเดิม
กับหน่วยงานรัฐผู้มีอำนาจ

การจำกัดควบคุมที่นำเสนอในร่างกฎหมายใหม่ เป็นเสมือนสองด้านของเหรียญเดียวกัน
คือไม่ว่าจะพลิกเอาด้านใดขึ้น ร่างกฎหมายก็จะทำให้กฎหมายตามประเพณีของชุมชนเสียเปรียบทั้งนั้น
ถ้าชุมชนใช้พันธุ์พืชโดยไม่ได้รับอนุญาตจากรัฐบาล ก็จะเผชิญกับการดำเนินคดีทางอาญา
ถ้าชุมชนร้องขอใบอนุญาต
ก็จะเผชิญความเสี่ยงสูงที่สิทธิในทรัพย์สินทางปัญญาดั้งเดิมเหนือคุณสมบัติในการรักษาโรคของพืชใด
อาจจะถูกบริษัทผลิตยาขโมยไปก่อนที่ภูมิปัญญาของชุมชนจะได้รับการยอมรับว่าเป็นไปตามเงื่อนไขข้อกำหนดที่ระบุ
ไว้ในร่างกฎหมาย บรรษัทต่างๆ ล้วนกำลังเสาะหาข้อมูลเช่นนี้เกี่ยวกับสมุนไพรที่ใช้รักษาโรคมานแต่ดั้งเดิม
ซึ่งชุมชนจะต้องระบุใส่ลงในคำขออนุมัติใช้ที่เสนอต่อหน่วยงานของรัฐ
ชุมชนอาจจะได้รับอนุญาตให้ใช้ได้ในช่วงแรก แต่บริษัทธุรกิจก็จะขอจดสิทธิบัตรพืชดังกล่าว
และการใช้และการผสมพันธุ์พืชดังกล่าวต่อไปก็จะถูกห้ามด้วยร่างกฎหมายฉบับนี้ ดังนั้น
ร่างกฎหมายการอนุรักษ์และความหลากหลายทางชีวภาพจึงเป็นภัยคุกคามใหญ่หลวงต่อชุมชน
ในการใช้และผสมพันธุ์พืชที่ชุมชนใช้มาแต่เดิมเพื่อเป็นอาหารและยารักษาโรค

ในประวัติศาสตร์ของอินโดนีเซีย

เคยปรากฏกรณีที่ความรู้ของชาวบ้านเกี่ยวกับสมุนไพรรักษาโรคถูกแย่งยึดไปโดยบริษัทผลิตยามาแล้ว
ความรู้นั้นได้ถูกนำไปใช้แสวงประโยชน์ทางการค้า และจดทะเบียนสิทธิบัตรโดยอุตสาหกรรมยา
โดยมิได้รับความยินยอมจากผู้ใช้และผู้เป็นเจ้าของความรู้แต่ดั้งเดิม
พืชสมุนไพรรักษาโรคหลายชนิดได้ถูกนำไปใช้ในการทำการวิจัยเชิงลึกทางวิชาการ
การทำวิจัยและการนำผลไปขยายเชิงพาณิชย์เช่นนี้ ก็ถือเป็นการขโมยทรัพย์สินทางปัญญาด้วยเช่นกัน

World Rainforest Movement

เพราะการคัดเลือกสมุนไพรเพื่อเจาะจงใช้รักษาโรคบางโรคโดยเฉพาะ รวมทั้งส่วนผสมและวิธีปฏิบัติในการเตรียมและนำไปใช้ ล้วนเป็นผลจากการทำวิจัยอย่างต่อเนื่องโดยสมาชิกของชุมชนและได้ส่งต่อสืบทอดกันมาหลายชั่วคน ความรู้นี้ไม่ได้รับการตระหนักและยอมรับว่าเป็นการทำวิจัยเชิงลึก เพราะไม่ได้เป็นไปตามระเบียบวิธีวิจัยทางวิทยาศาสตร์ปัจจุบัน

เป้าประสงค์ของการเสนอร่างกฎหมายว่าด้วยปาล์มน้ำมัน คือการที่จะระบุนิยามของปาล์มน้ำมันว่าเป็นชนิดพันธุ์ที่มีอยู่ตามธรรมชาติในอินโดนีเซีย แต่ทว่าการทำเช่นนี้บดบังความจริงที่ว่า ชนิดพันธุ์ของปาล์มน้ำมัน ซึ่งมีถิ่นกำเนิดในอัฟริกาตะวันตก และอัฟริกากลาง ที่ซึ่งได้มีการปลูกปาล์มน้ำมันพันธุ์ดั้งเดิมและนำไปใช้ในผลิตภัณฑ์หลากหลาย ได้นำเข้ามาปลูกในอินโดนีเซียโดยอุตสาหกรรมน้ำมันปาล์ม (3) เมื่อได้รับการพิจารณาว่าเป็นพืชที่เกิดโดยธรรมชาติในอินโดนีเซีย บริษัทที่ปลูกปาล์มน้ำมันในสวนขนาดใหญ่สามารถจะขอจดทะเบียนสิทธิบัตรพืชได้ จากนั้นตามมาตรา 15 ของร่างกฎหมายว่าด้วยการอนุรักษ์และความหลากหลายทางชีวภาพ บริษัทก็จะจำกัดการใช้ปาล์มน้ำมันของชุมชน ให้ทำได้เฉพาะการใช้ผลปาล์ม ซึ่งบริษัทสนใจที่จะรับซื้อ แต่การนำส่วนอื่นของต้นปาล์มไปใช้อาจจะถูกห้ามก็ได้ เพราะหากมีการประกาศว่าปาล์มน้ำมันเป็นชนิดพันธุ์พืชที่เกิดขึ้นโดยธรรมชาติในอินโดนีเซีย ก็จะต้องตกอยู่ภายใต้กฎหมายการอนุรักษ์และความหลากหลายทางชีวภาพด้วยการประกาศว่าปาล์มน้ำมันเป็นพืชที่เกิดขึ้นตามธรรมชาติในอินโดนีเซีย จึงเท่ากับเป็นการแย่งยึดที่ดินครั้งที่สอง สำหรับเกษตรกรที่ปลูกปาล์มน้ำมันในที่ของตนและสำหรับชุมชนที่อาศัยอยู่รอบๆ สวนปาล์มของบริษัท เพราะบริษัทอาจจะห้ามไม่ให้ชุมชนใช้ส่วนอื่นของปาล์มน้ำมัน ยกเว้นผลปาล์มที่ตนต้องการจะซื้อ ดังนั้น หากร่างกฎหมายทั้งสองผ่านการอนุมัติออกมา ก็จะทำให้ยากขึ้นที่เกษตรกรจะเรียกคืนที่ดินของตน

เมื่อพิจารณาว่าร่างกฎหมายทั้งสองไปพร้อมกัน ก็จะเห็นได้ชัดว่า เจตนารมณ์ของรัฐบาลนั้นไม่ใช่เพื่อที่จะแก้ปัญหาเร่งด่วนบางประการที่ชุมชนท้องถิ่นเผชิญอยู่ แต่เพื่อที่จะเพิ่มอำนาจควบคุมให้แก่บริษัทเหนือความหลากหลายทางชีวภาพและเหนือที่ดินที่ก่อประโยชน์ให้แก่บริษัท การเปลี่ยนแปลงกฎหมายเหล่านี้ ต้องมองว่าเป็นส่วนหนึ่งของยุทธศาสตร์ของบริษัท โดยมีการวางแผนและการจัดการอย่างดี เพื่อที่จะขยายอำนาจควบคุมของบริษัท ไม่ใช่เพียงเหนือที่ดินของชุมชน แต่รวมถึงการที่ชุมชนจะใช้ประโยชน์จาก 'ความหลากหลายทางชีวภาพ' ด้วย การเสนอร่างกฎหมายทั้งสองพร้อมกัน ย่อมเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการสร้างความชอบธรรมให้แก่การริบแหล่งดำรงชีวิตของประชาชน การอนุมัติกฎหมายทั้งสอง เท่ากับเป็นการให้การคุ้มครองทางกฎหมายให้แก่อาชญากรรมของบริษัท ในการขโมยภูมิปัญญาดั้งเดิมเกี่ยวกับการใช้พืชที่เป็นมรดกตกทอดมาหลายชั่วคน ศาลรัฐธรรมนูญของอินโดนีเซียได้ตัดสินไปแล้วว่าการผูกขาดของบริษัทดังกล่าวเป็นการขัดต่อรัฐธรรมนูญ แต่กระนั้น รัฐบาลยังคงเดินหน้าตามวาระของบริษัท

World Rainforest Movement

โดยการเสนอร่างกฎหมายที่มุ่งจะรื้อฟื้นอำนาจผูกขาดของบริษัทดังกล่าว เห็นความหลากหลายทางการเกษตร เมล็ดพันธุ์ ความหลากหลายทางพันธุกรรมของพันธุ์พืช ที่ศาลรัฐธรรมนูญได้พิพากษาว่าผิดรัฐธรรมนูญ

ภูมิปัญญาดั้งเดิมหรือของชุมชนที่ระบุไว้ใน *อาดัด*

และความหลากหลายอันมหาศาลของพันธุ์พืชที่ชุมชนดั้งเดิมและชาวไร่ชาวนาใช้อยู่ทุกวันนี้

เป็นตัวบ่งชี้ถึงกระบวนการปรับตัวระหว่างธรรมชาติ ความหลากหลายของพืช และชุมชน

ความหลากหลายทางการเกษตรนี้ รวมทั้งชุมชนที่ผลิดมันขึ้นมา ล้วนต้องพึ่งพาการเข้าถึงและการใช้ที่ดินอย่างเสรี ซึ่งที่ดินเป็นที่อยู่อาศัยของพืชที่ชุมชนใช้

การเข้าถึงและการใช้ที่ดินและพืชโดยชุมชนนี้แหละที่กำลังจะถูกคุกคามโดยร่างกฎหมายว่าด้วยการอนุรักษ์และควมหลากหลายทางชีวภาพ และว่าด้วยปาล์มน้ำมัน

อาชญากรรมของบริษัทไม่อาจจะเข้าใจเพียงว่าเป็นการกระทำผิดทางอาญา ในการริบ ลักขโมย

หรือเอาทรัพย์สินของรัฐไปครอบครองเท่านั้น จริงแล้วมีมากกว่านั้น

การที่บริษัทมีอำนาจควบคุมผ่านการคุ้มครองสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญา

และกฎหมายที่ให้อำนาจผูกขาดเหนือพืชและเมล็ดพันธุ์ต่อบริษัท เป็นการริบที่ดินของชุมชน

รวมทั้งริบความรู้ของพวกเขาเกี่ยวกับการใช้ที่ดินเหล่านั้น

อาชญากรรมดังกล่าวผลักดันให้เกิดกระบวนการเปลี่ยนแปลงในระดับรากฐานในชุมชน

จากการเป็นเจ้าของกลายเป็นผู้บริโภค

คือผู้ที่บริโภคพืชและเมล็ดพันธุ์ที่ถูกแปลงเปลี่ยนไปเป็นสินค้าที่บริษัทได้รับสิทธิบัตรเป็นเจ้าของ

ร่างกฎหมายที่เสนอขึ้นทั้งสองฉบับเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการนี้

ที่ทำให้การขโมยความรู้ของชุมชนและการใช้ประโยชน์จาก 'ความหลากหลายทางชีวภาพ' ของชุมชน

กลายเป็นสิ่งที่ชอบด้วยกฎหมาย

เชนซี สุชาติ

องค์กรवालฮี (WALHI) หัวหน้าแผนกวิจัยรณรงค์และกฎหมายสิ่งแวดล้อม

(1) คำตัดสินเลขที่ 99/PP-X/2012 ของศาลรัฐธรรมนูญ ที่ให้มาตรา 5, 6, 9, 12 และ 60 ของกฎหมายเลขที่ 12 ปี 1992 ว่าด้วยการเพาะปลูกพืช เป็นโมฆะ

(2) ดูเพิ่มเติม เรื่องเกษตรกรอินโดนีเซียถูกดำเนินคดีเพราะผสมพันธุ์เมล็ดพืชของตนเอง ที่ http://www.alt.no-patents-on-seeds.org/index.php?option=com_content&task=view&id=59&Itemid=42

(3) สำหรับความหลากหลายของการใช้พันธุ์ปาล์มน้ำมันดั้งเดิมในอัฟริกาตะวันตกและอัฟริกากลาง ดูได้จาก 'อัฟริกา : อีกด้านหนึ่งของปาล์มน้ำมัน ประวัติศาสตร์อันยาวนาน และความหลากหลายทางชีวภาพอันมหาศาล โดย GRAIN ที่ <https://www.grain.org/article/entries/5035-a-long-history-and-vast-biodiversity> และภาพยนตร์

'ผู้หญิงอัฟริกันตะวันตกปกป้องปาล์มน้ำมันดั้งเดิม' ที่ <http://www.farmlandgrab.org/post/view/26141-video-west-african-women-defend-traditional-palm-oil>

การต่อสู้กับคำสาปของสัมปทานในกัมพูชา

กลุ่มเพียปีเม็กซ์ (Pheapimex) เป็นที่รู้จักกันดีในกัมพูชาและในต่างประเทศ ในด้านการทำข้อตกลงในการลงทุนขนาดใหญ่ ที่อนุญาตให้บริษัทสามารถเข้าถึงป่าไม้ ที่ดิน และน้ำได้อย่างไม่จำกัด และในด้านตัวเจ้าของ ซึ่งได้รับฉายาว่าเป็น “คูครองอำนาจ” เพราะอิทธิพลทางการเมืองและการเงินที่เขาสองมี บทความข้างล่างนี้ ซึ่งตีพิมพ์ครั้งแรกในจดหมายข่าวขบวนการป่าฝนโลก ในปี พ.ศ. 2556 บรรยายเรื่อง สัมปทานที่ดินทางเศรษฐกิจของกลุ่มเพียปีเม็กซ์ที่กว้างขวางในจังหวัดโบร์สัต (โพธิสัตว์ในภาษาไทย) และกัมปงชนัง สัมปทานที่ดินนี้มีชื่อเสียงโด่งดังจากขนาดอันมหาศาลของมัน จากการทำลายระบบนิเวศ และความขัดแย้งกับชุมชนท้องถิ่นเกี่ยวกับที่ดินทำการเกษตร เลี้ยงสัตว์ ที่ป่า และแหล่งน้ำ

ในปี พ.ศ. 2559 หลังจากต่อสู้มานาน 16 ปี

ชุมชนที่ได้รับผลกระทบในจังหวัดกัมปงชนังก็ได้ชัยชนะจากการต่อสู้กับกลุ่มเพียปีเม็กซ์ บริษัทตกลงที่จะส่งคืนที่ดิน 170,000 เฮกตาร์ ในเขตสัมปทานให้แก่ผู้อ้างสิทธิที่ชอบธรรม ชาวบ้านในท้องถิ่นเล่าให้ฟังว่า บริษัทนี้ประสบวิกฤตมานานจากการที่ราคามันสำปะหลังตกต่ำ การถูกฮือของคนงานในไร่ และจากความตึงเครียดที่เพิ่มขึ้นระหว่างลูกจ้างของบริษัทกับชุมชนที่ได้รับผลกระทบ คนงานในไร่ไม่ได้รับค่าจ้างอย่างสม่ำเสมอ จึงเริ่มทำการบ่อนทำลายบริษัทโดยการขโมยชิ้นส่วนเครื่องจักร ส่วนใหญ่แล้ว ผู้ว่าการจังหวัดเองนั้นสนับสนุนการอ้างสิทธิเหนือที่ดินและป่าของชุมชนที่ได้รับผลกระทบ

เพียปีเม็กซ์ยังไม่ได้ถอนตัวจากจังหวัดโพธิสัตว์ ถึงแม้ว่าการดำเนินกิจการที่นั่นก็ดูเหมือนจะลดลงอย่างมาก เมื่อเปรียบเทียบกับปีก่อนๆ ตอนนี้มีพื้นที่ปลูกอยู่เพียง 5 จุด และมีคนงานเพียง 20-30 คน โดยไม่มีใครดูแลมันสำปะหลังที่ปลูกไว้ ในปี พ.ศ. 2559 คนงานเริ่มเรียกร้องค่าจ้างย้อนหลังจากบริษัท และรายงานไม่นานมานี้บ่งชี้ว่าการบ่อนทำลายกิจการของบริษัทดูเหมือนจะได้เริ่มขึ้นที่นั่นแล้วเช่นกัน สัมปทานที่ดินทางเศรษฐกิจในโพธิสัตว์มีพื้นที่ 130,000 เฮกตาร์ จากจำนวนนี้ 30,000 เฮกตาร์ ได้มีการแผ้วถางไปแล้ว

ยังไม่ทราบชัดว่าบริษัทจะดำรงพื้นที่สัมปทานไว้ทั้งหมดตลอดระยะเวลาที่ได้รับอนุมัติหรือไม่ หรือว่าจะส่งมอบคืนที่ดินที่มีปัญหาขัดแย้งให้แก่ชุมชนเหมือนที่ได้ตกลงที่จะทำในจังหวัดกัมปงชนัง

World Rainforest Movement

สถานการณ์ด้านที่ดินสัมปทานของเพียปีแม็กซ์ในจังหวัดกัมปงชนัง เป็นชัยชนะอย่างชัดเจนสำหรับชุมชนท้องถิ่น และในจังหวัดโพธิสัตว์ก็อาจเป็นเช่นนี้ด้วย อย่างไรก็ตาม

บริษัทและเจ้าของยังห่างไกลจากความพ่ายแพ้ในประเทศนี้ เพียปีแม็กซ์มีธุรกิจร่วมทุนในจังหวัดมณฑลคีรี กับบริษัท วูชิวาน แอลเอส (Wuzhishan LS) บริษัททำไร่ขนาดใหญ่จากประเทศจีน และกลุ่มพัฒนาการลงทุนระหว่างประเทศ (ซีไอไอดีจี) ซึ่งเป็นบริษัททำเหมืองจากจีน (2) เจ้าของเพียปีแม็กซ์ยังเป็นเจ้าของบริษัทชุกากู (Shukaku Inc.) ซึ่งเป็นบริษัทที่ทำการพัฒนาอสังหาริมทรัพย์บนทะเลสาบบึงกัก (ในพนมเปญ)

และเกี่ยวข้องกับมีนัยสำคัญกับสัมปทานเหมืองแร่ที่บริษัทอาเล็กซ์ คอร์ปอเรชั่นได้รับ ในจังหวัดมณฑลคีรี (3) นอกจากนี้ ยังสัมพันธ์กับบริษัท ซีโนไฮโดร (กัมพูชา) ยูไนเต็ต จำกัด

ซึ่งเป็นบริษัทที่เข้ารับการครองสัญญาสำหรับโครงการไฟฟ้าพลังน้ำในหุบเขาอาเร็ง ในเทือกเขากระวาน

ซึ่งปัจจุบันได้ถูกยกเลิกไปแล้ว สัมปทานเหมืองของซีไอไอดีจี รวมถึงที่ดินดั้งเดิมของชนพื้นเมือง พนอง

ซึ่งได้แสดงความกังวลถึงผลกระทบที่จะเกิดกับป่าศักดิ์สิทธิ์และสุสานของพวกเขา ชาว พนอง

ซึ่งมีประชากรประมาณครึ่งหนึ่งของประชากรจังหวัด ได้เผชิญกับความรุนแรงในเขตสัมปทานของบริษัท วูชิวาน แอลเอส มาแล้ว เมื่อที่ดินดั้งเดิมของพวกเขาถูกทำให้เสื่อมเสียจากกิจกรรมของบริษัท

ด้วยความสนับสนุนของเครือข่ายนักเคลื่อนไหวเรื่องสิทธิของชุมชนที่กำลังขยายใหญ่ขึ้นทุกขณะ

พวกเขากำลังเตรียมการที่จะหยุดยั้งการดำเนินงานของบริษัท

ก่อนที่ดินแดนบรรพบุรุษของพวกเขาจะถูกเร่งความหรือละเมิดไปมากกว่านี้

ในปี พ.ศ. 2560 คำสาปของสัมปทานที่ดินในกัมพูชายังคงดำเนินอยู่อย่างต่อเนื่อง

แต่ประชาชนก็ยังคงต่อสู้อย่างต่อเนื่องเช่นกัน เช่นเดียวกับหน่ออ่อนที่ผุดขึ้นเรื่อยๆ เป็นกอไผ่

ที่ชาวบ้านคนหนึ่งที่กำลังเกี่ยวในจังหวัดกัมปงชนัง

กล่าวเปรียบเทียบการต่อสู้ของชุมชนเพื่อต่อต้านสัมปทานของบริษัทเพียปีแม็กซ์ไว้

ในบทความที่ได้ตีพิมพ์ในจดหมายข่าวขบวนการปาฝนโลก ปี 2556 ซึ่งนำมาตีพิมพ์ใหม่ข้างล่างนี้

การต่อสู้ของชุมชนเพื่อปลดปล่อยคำสาปนี้ เรียกคืนที่ดิน ป่าไม้ และน้ำ และฟื้นฟูระบบนิเวศที่ถูกทำให้เสียหาย

ก็กำลังแข็งแกร่งยิ่งขึ้นเช่นกัน

คำสาปแห่งสัมปทานในกัมพูชา

บทความที่ตีพิมพ์ครั้งแรกในจดหมายข่าวขบวนการปาฝนโลก ฉบับที่ 193 กันยายน 2556

“บริษัทสัญญาว่าจะเพิ่มพื้นที่ป่า แต่กลับปลูกมันสำปะหลัง มันสำปะหลังมันไม่ใช่ต้นไม้” ชาวบ้านจากอินซาร์ จัมบอร์ จังหวัดโพธิสัตว์ กัมพูชา

ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2543 เป็นต้นมา ชาวบ้านในหมู่บ้านกว่า 111 แห่ง

ได้ลุกขึ้นต่อต้านการแจกสัมปทานที่ดินขนาดมหึมาที่ครอบคลุมพื้นที่ 315,028 เฮกตาร์

ทั่วจังหวัดโพธิสัตว์และกัมปงชนังในกัมพูชา ข้อตกลงสัมปทานที่ดินเหล่านี้ อนุญาตให้กลุ่มเพียปีแม็กซ์

World Rainforest Movement

บริษัทของกัมพูชาที่ทรงอิทธิพล สามารถยึดครองที่ไร่ที่นา ป่าไม้ และที่ดินสาธารณะ เพื่อปลูกต้นอะเคเซียและมันสำปะหลังในแปลงขนาดใหญ่ เจ้าของบริษัทนี้คือ เจียง ไสเฟียบ และสามี เล่า เมง คิน วุฒิสมาชิกจากพรรคประชาชนกัมพูชา (ซีพีพี) ซึ่งเป็นพรรครัฐบาล กลุ่มเพียปีเม็กซ์นี้ หลายคนเชื่อว่าแทบไม่มีใครแตะต้องได้ เพราะเจ้าของมีสัมพันธไมตรีใกล้ชิดกับนายกรัฐมนตรี ฮุน เซน ของกัมพูชา และบริษัทได้บริจาคเงินจำนวนมากให้แก่พรรคซีพีพี

ถึงแม้กฎหมายปัจจุบันจะจำกัดขนาดของที่ดินสัมปทานไม่ให้เกิน 10,000 เฮกตาร์ แต่เพียปีเม็กซ์ได้รับสัมปทานในปี พ.ศ. 2530 ก่อนหน้าที่กฎหมายจะออกมาจำกัดการให้สัมปทานที่ดินทางเศรษฐกิจ แผนการเริ่มแรกของบริษัทคือการปลูกต้นยูคาลิปตัสเป็นแปลงขนาดใหญ่ และจัดตั้งโรงงานผลิตเยื่อกระดาษ โดยเข้าหุ้นกับกลุ่มความร่วมมือในการทำฟาร์มจากประเทศจีนและจัดหาเงินลงทุนจากธนาคารเพื่อการส่งออกและนำเข้าของจีน นอกจากนี้บริษัทยังเป็นหุ้นส่วนของบริษัททำไร่สวนขนาดใหญ่ของจีนชื่อ วูชิตาน เมื่อกฎหมายจำกัดการให้สัมปทานที่ดินทางเศรษฐกิจออกมา เพียปีเม็กซ์ก็ร่วมมือกับบริษัทคนกลางและบริษัทอื่นๆ ที่ต่างมาขอสัมปทานที่ดินภายในจำนวนที่กำหนดโดยกฎหมาย แต่แท้จริงเป็นส่วนหนึ่งของกิจการอันมหาศาลของเพียปีเม็กซ์

พอถึงปี พ.ศ. 2545 บริษัทก็เริ่มแผ้วถางป่าและที่ดินการเกษตร สร้างถนน ขุดคลอง และเตรียมเรือนเพาะชำ ในเขตคอมมูนอันซาร์จัมบอร์ อำเภอกะกอร์ จังหวัดโพธิสัตว์ ชาวบ้านประท้วงโดยการปิดถนนและยื่นคำร้องต่อคณะรัฐมนตรีในกรุงพนมเปญ แม้ว่ารัฐบาลแห่งชาติจะไม่ได้ตอบสนองคำร้องในทางที่เกิดประโยชน์อย่างใด แต่การประท้วงในท้องที่ก็สามารถหยุดยั้งการดำเนินงานในอันซาร์จัมบอร์ได้ชั่วคราว อย่างไรก็ตาม บริษัทยังคงอ้างสิทธิที่จะล้อมรั้วและถางที่ต่อไปในเขตอื่น พอถึงปี 2551 เรือนเพาะชำในอันซาร์จัมบอร์ ก็เริ่มดำเนินงานอย่างเต็มที่ และบริษัทก็เริ่มขับไล่ชาวบ้านออกจากที่ดินของพวกเขาในเขตอื่นของพื้นที่สัมปทาน ปิดกั้นไม่ให้ชาวบ้านเข้าถึงป่า ปลูกมันสำปะหลังและต้นอะเคเซีย และสร้างค่ายพักของคนงาน

จากนั้นมา กิจการทำไร่สวนขนาดใหญ่ของบริษัทก็ได้ขยายออกไปอย่างรวดเร็วยิ่งขึ้น มีการนำเครื่องจักรกลหนัก เช่น รถดันดิน และรถแมคโคร เข้ามาใช้ในที่ดินทั่วประเทศสัมปทาน การขยายกิจการทำเป็นระยะๆ แต่ชุมชนที่ได้รับผลกระทบไม่มีข้อมูลล่วงหน้าถึงแผนงานของบริษัท และมักจะต้องเผชิญกับปัญหาอย่างไม่คาดคิด บริษัทใช้วิธีการหลากหลายเพื่อให้ได้รับ “ความร่วมมือ” ตั้งแต่การให้สินบน การหลอกล่อ และการคุกคาม ความรุนแรงและการจำขัง ในปี 2553 เพียปีเม็กซ์จัดพิธีการ “มอบของขวัญ” ในอันซาร์ จัมบอร์ โดยชาวบ้านได้รับแจกรูปบัตร บะหมี่สำเร็จรูป และผ้ากระมาห์ (ผ้าพันคอแบบพื้นบ้าน) เป็นสัญลักษณ์ของความตั้งใจดีของบริษัท เจ้าหน้าที่รัฐบาลในช่วงนั้นต่างสรรเสริญความพยายามของบริษัทที่จะสร้างความเจริญให้แก่ท้องถิ่น และส่งเสริมให้ชุมชนให้ความร่วมมือในฐานะที่ได้รับความสะดวกจากบริษัทไปแล้ว

World Rainforest Movement

เจ้าหน้าที่ของอำเภอและของคอมมูนได้บอกชุมชนที่ได้รับผลกระทบว่า

ไม่มีทางที่จะทำลายและหยุดยั้งบริษัทเพียปเม็กซ์ได้ และชาวบ้านควรจะยอมรับสิ่งที่บริษัทยินดีจะหยิบยื่นให้ บริษัทมีหน่วยรักษาความปลอดภัยของตนเอง

รวมทั้งใช้บริการเจ้าหน้าที่ตำรวจติดอาวุธของคอมมูนและของกองทหาร ในการ “ปกป้อง” ทรัพย์สินของบริษัท เมื่อเผชิญกับการประท้วงของชาวบ้าน แม้แต่ตำรวจท้องถิ่นก็เน้นย้ำกับชุมชนว่า หน้าที่ของตนที่ได้รับคำสั่งมาคือการปกป้องบริษัท ไม่ใช่ปกป้องชุมชน

การสร้างควายไรรักษาให้แก่ประชาชน

“ก่อนจะมีการทำไร่สวนแปลงใหญ่ ที่ดินและป่าไม้เพียง 100 เฮกตาร์ ก็สามารถเลี้ยงผู้คนได้หลายร้อยครอบครัว แต่บัดนี้ ที่ดินเป็นพันๆ เฮกตาร์ ถูกยกให้บริษัทเดียว และ [การจัดแบบนี้]

ไม่สามารถเลี้ยงผู้คนได้แม้แต่ครอบครัวเดียว” ชาวบ้านจากปสาจ ลัตต์ จังหวัดโพธิสัตว์ กัมพูชา

คำให้การของชุมชนที่ได้รับผลกระทบ แสดงให้เห็นว่าสัมปทานที่ดินของบริษัทเพียปเม็กซ์

ได้ปล้นเอามรดกและความมั่งคั่งตามธรรมชาติของประชาชนไป

ทำให้ชุมชนภายในและรายรอบเขตสัมปทานประสบความยากไร้

และปิดกั้นทางเลือกในการทำมาหากินของคนรุ่นต่อไป สัมปทานที่ดินที่เพียปเม็กซ์ได้รับนั้น

ครอบคลุมทั้งที่ดินทำการเกษตร พืชเลี้ยงสัตว์ พื้นที่ชุ่มน้ำ และป่าดิบ ป่าโปร่ง ทะเลสาบ และเขตต้นน้ำลำธาร ซึ่งทั้งหมดนี้ประกอบเป็นระบบโครงสร้างพื้นฐานทางธรรมชาติที่ประชาชนพึ่งพาอยู่

และดูแลรักษาเพื่อความอยู่รอดและอยู่ดีมีสุขตลอด ในบางพื้นที่

แปลงขนาดใหญ่ได้ปิดกั้นเส้นทางที่ชาวบ้านใช้ไปป่าและไปทุ่งเลี้ยงสัตว์ เมื่อต้องสูญเสียทุ่งเลี้ยงสัตว์

ครอบครัวที่ได้รับผลกระทบก็ต้องขายวัวและควายที่เลี้ยงอยู่ ซึ่งเป็นรูปแบบดั้งเดิมของความมั่งคั่งในชนบทกัมพูชา

การถางป่าในเขตสัมปทานกำลังทำลายความหลากหลายทางชีวภาพและระบบนิเวศของท้องถิ่น

ซึ่งรวมถึงป่าปฐมภูมิ แหล่งน้ำ ปลา และสัตว์ป่าที่มีค่ายิ่ง ดินไม้ที่มีมูลค่าทางเศรษฐกิจ (เช่น ต้นคยูเบง เนียงนง เซอกรีม คนอง และพะเจก) กำลังสูญสลายไป ที่อยู่อาศัยของสัตว์ป่าสูญหาย และพื้นที่ต้นน้ำหดตัวลงมาก

บริษัทได้ถมบ่อ ปิดกั้นทางน้ำ และเบี่ยงเส้นทางน้ำไปสู่เรือนเพาะชำและแปลงเพาะปลูกด้วยการขุดคลอง

ทำให้ลำห้วยบางแห่งแห้งเหือดไปเลย ชาวบ้านกังวลว่าจะเป็นอันตรายต่อการทำประมงในท้องถิ่น

โดยเฉพาะอย่างยิ่งในทะเลสาบตเลซาบ เพราะลำห้วยนำอาหารมาเลี้ยงปลาในตเลซาบ

และปลาหลายชนิดว่ายน้ำขึ้นไปในลำห้วยเพื่อวางไข่ หากลำห้วยถูกปิดกั้น

คุณภาพและสุขภาพโดยรวมของการประมงน้ำจืดย่อมเสื่อมถอยลง การทำการเกษตรก็ยากขึ้นด้วย

ตั้งแต่บริษัทเข้ามาครอบงำการเข้าถึงแหล่งน้ำ ชาวบ้านไม่สามารถปลูกผักและพืชเศรษฐกิจในสวนได้

เมื่อป่าที่ปกคลุมอยู่สูญสลายไป น้ำฝนที่ตกบนดินจะไหลลงที่ต่ำอย่างรวดเร็วขึ้น น้ำดินจะถูกกัดเซาะได้ง่ายขึ้น

และห้วยที่ยังเหลืออยู่ก็กำลังตื้นเขินขึ้นทุกปี

World Rainforest Movement

ป่าทึบและป่าโปร่งเป็น “ตู้เก็บ” อาหารและยาที่สำคัญของชุมชน และยังเป็นแหล่งที่มาของไม้ฟืน ไม้สร้างบ้าน และผลิตภัณฑ์ที่ไม่ใช่ไม้เนื้อๆ เช่น เห็ด หน่อไม้และหน่อหวาย น้ำผึ้ง เชือก ยางไม้ รากไม้ สมุนไพรและผลไม้ป่า นอกจากนี้ป่าไม้ยังมีคุณค่าทางวัฒนธรรมและทางศาสนาสำหรับชุมชน บริษัทได้ถางป่าศักดิ์สิทธิ์ ป่าวิญญาณ ที่เป็นแหล่งทำพิธีกรรมดั้งเดิมของชุมชนเพื่อสันติสุข การเก็บเกี่ยวได้ผลดี ความเจริญรุ่งเรืองและสุขภาพที่ดี พื้นที่ป่าที่ระบุว่าเป็นป่าชุมชนกว่า 6,000 เฮกตาร์ ได้สูญไปแล้วในคอมมูนอันซาร์จัมบอร์ และกบาลตราจ (จังหวัดโพธิ์สัตว์) ชาวบ้านกบาลตราจประเมินว่า เฉพาะรายได้จากผลิตภัณฑ์จากป่าที่ไม่ใช่ไม้ที่สูญหายไป ก็กว่าหนึ่งล้านเรียล (245 ดอลลาร์สหรัฐ หรือ 8,000 กว่าบาท) ต่อคนแล้ว

ขณะที่ครอบครัวขยายใหญ่ขึ้น คนรุ่นใหม่เติบโตขึ้นมาจำเป็นต้องมีพื้นที่ทำกิน แต่ตอนนี้หาไม่ได้แล้ว ความริเริ่มในการออกโฉนดการถือครองที่ดินของหมู่บ้านภายในและรอบเขตสัมปทาน ที่เปิดตัวโดยนายกรัฐมนตรี ฮุน เซน ในปี 2555 (เรียกว่าคำสั่ง 01ปี) กำหนดเขตแดนไว้ 5 เฮกตาร์สำหรับที่นาและที่สวนตามลำดับ สำหรับผู้ใหญ่แต่ละคน แม้ในความเป็นจริงจะได้น้อยกว่านั้นมากในหมู่บ้านส่วนใหญ่ที่ได้รับผลกระทบจากสัมปทานของเพียปีเม็กซ์ แต่เกณฑ์ 5 เฮกตาร์นี้ ก็ยังมีได้คำนึงถึงความจำเป็นในอนาคตของเด็กๆ ในวันนี้ ที่จะกลายเป็นผู้ใหญ่ในอีกไม่กี่ปีข้างหน้า

ด้วยความสิ้นหวัง ชาวบ้านหลายคนไปหางานทำในไร่สวนของบริษัท ซึ่งก็ต้องเผชิญกับค่าแรงที่ต่ำ คือ 600,000 เรียล หรือ 147 ดอลลาร์สหรัฐ (5,000 บาท) ต่อ 30 วันทำงาน ทั้งยังไม่ได้รับอย่างสม่ำเสมอ และสภาพการทำงานก็แย่ หลายครอบครัวต้องเอาชีวิตให้รอดด้วยค่าแรงของสมาชิกเพียงคนเดียว ซึ่งไม่อาจจะเลี้ยงดูได้ทั้งครอบครัวที่เคยได้อาศัยทำกินและหารายได้จากที่นา ที่สวน ป่าไม้ และลำห้วย ผลที่ตามก็คือ การเป็นหนี้เป็นสินเพิ่มพูนขึ้น การโยกย้ายถิ่นมีเพิ่มขึ้น และครอบครัวก็แตกสลายเมื่อสมาชิกแยกย้ายกันไปหางานทำในเมืองต่างๆ หรือในประเทศไทยที่เป็นประเทศเพื่อนบ้าน

การต่อสู้ต้องดำเนินต่อไป

ตั้งแต่ได้รับรู้ถึงสัมปทานที่ดินของบริษัท ประชาชนในชุมชนที่ได้รับผลกระทบได้พยายามที่จะปกป้องที่ดิน ป่าไม้ วิถีการดำรงชีวิตและชีวิตของตนด้วยหลายวิธีการ พวกเขาได้ไปประท้วงที่สำนักงานคอมมูนที่อำเภอ และที่สำนักงานจังหวัด ปิดถนนไฮเวย์ 5 เพื่อปลุกสร้างการสนับสนุนของสาธารณะ หยุดการทำงานของเครื่องจักรไม่ให้ถางที่ป่าและที่ทำกิน และจัดพิธีสวดมนต์เพื่อความยุติธรรมในหมู่บ้าน ที่เจดีย์ต่างๆ และหน้าสำนักงานจังหวัด พวกเขาได้ทำพิธีบวชต้นไม้ในป่าศักดิ์สิทธิ์ ที่หนึ่งบวชได้ถึง 1,000 ต้น แต่บริษัทก็ยังคงตัดไม้ไป

การระดมพลังและจัดตั้งประชาชนใน 8 อำเภอที่มีพื้นที่สัมปทาน

เป็นความท้าทายใหญ่หลวงสำหรับชาวบ้านที่ต้องทำมาหาเลี้ยงครอบครัวไปพร้อมกัน เขตสัมปทานนี้ใหญ่ไพศาล ไม่ใช่ใหญ่แต่ขนาดพื้นที่เท่านั้น แต่ขนาดเงินทุนและอำนาจทางการเมืองด้วย ผู้คนที่ทำการประท้วงถูกตรวจหน้าว่า

World Rainforest Movement

“พวกก่อหวอด” และถูกจับกุมไปด้วยข้อหาจอมปลอม ถูกขังคุก และถูกปรับเป็นเงินจำนวนมาก ในขณะที่หลายคนเหนื่อยล้าและสิ้นหวัง คนอื่นๆ ยังมีความหวังว่าจะเกิดการเปลี่ยนแปลงในระยะยาว การเลือกตั้งระดับชาติที่เพิ่งจะผ่านไป แสดงให้เห็นว่าพรรคซีพีพีได้รับการสนับสนุนโดยรวมลดน้อยลง และน่าจะเป็นไปได้ว่าฐานเสียงของพรรคกำลังอ่อนแอลงในขณะที่ความขัดแย้งเรื่องที่ดินและป่ากำลังขึ้นถึงจุดสูงสุด ดังคำกล่าวของชาวบ้านจากกรุงสเกีย (จังหวัดกัมปงชนัง) ที่ว่า “เราเป็นเสมือนกอไม้ที่เริ่มต้นด้วยหน่อเดียว เราต้องรอจนกว่าหน่ออ่อนจะเกิดขึ้นมากกว่านี้ และกอไม้จะใหญ่กว่านี้”

ซาลมาลี กุตตาล

ผู้อำนวยการโครงการศึกษาและปฏิบัติการงานพัฒนา (ไฟกัส)

(1) รายชื่อนักธุรกิจรายใหญ่ของกัมพูชา 10 อันดับแรก ดูที่ <http://investvine.com/cambodias-top-10-tycoons/>

(2) นักทำเหมืองบุกรุกที่ดินบรรพบุรุษ

<http://www.rfa.org/english/news/cambodia/bauxite-06222011171620.html>

(3) สายสัมพันธ์ของเพียปีเม็กซ์ 'น่าเป็นห่วง'

<http://www.phnompenhpost.com/national/pheapimex-ties-cause-concern> และ

<https://sahrika.com/2016/12/20/villagers-wary-of-mkiri-mine-project/#more-27000>

มาเลเซีย : กลุ่มชนพื้นเมืองจากทั่วโลก ออกปฏิญญาต่อต้านเขื่อน

ในเดือนธันวาคม พ.ศ. 2558 ชนพื้นเมืองในรัฐซาราวัก ประเทศมาเลเซีย ได้เฉลิมฉลองชัยชนะครั้งใหญ่ เมื่อรัฐบาลประกาศพักโครงการสร้างเขื่อนบารัมชั่วคราว และต่อมาในปี 2559 ก็ยกเลิกโครงการไป (4)

การต่อต้านเขื่อนนี้ได้สร้างแรงบันดาลใจให้ผู้คน และเป็นแก่นเรื่องของการนำเสนอ

“กำลังเกิดอะไรขึ้นกับป่าของเราในมาเลเซีย” ในการชุมนุมที่กรุงเทพฯ เดือนพฤศจิกายน 2559

ที่ได้กล่าวถึงในบทบรรณาธิการของจดหมายข่าวฉบับนี้ เราจึงตีพิมพ์บทความนี้ใหม่

ซึ่งเล่าถึงการประชุมของนักเคลื่อนไหวต่อต้านเขื่อน ที่มาพบปะกันบนฝั่งแม่น้ำบารัมในเดือนตุลาคม 2558

เพียงไม่กี่เดือนก่อนหน้าที่รัฐบาลจะประกาศพักโครงการเขื่อนบารัม

World Rainforest Movement

บทความนี้ตีพิมพ์ครั้งแรกในจดหมายข่าวขบวนการป่าฝนโลก ฉบับที่ 220 ธันวาคม 2558

ชนพื้นเมืองผู้ต่อต้านเขื่อนจากทั่วโลกมารวมตัวกันเมื่อวันที่ 23 ตุลาคม 2558 บนฝั่งแม่น้ำบารัม ในรัฐซาราวักของประเทศมาเลเซีย ซึ่งตั้งอยู่บนเกาะบอร์เนียว เพื่อที่จะแสดงความสมานฉันท์กับประชาชนที่กำลังต่อสู้กับการก่อสร้างเขื่อนบารัม ในวันนั้น จุดปิดกั้น 2 แห่งที่ต้านเขื่อนบารัม มีการฉลองครบรอบ 2 ปีของปฏิบัติการ เขื่อนนี้หากสร้างขึ้นจะทำให้พื้นที่ป่า 400 ตารางกิโลเมตรจมอยู่ใต้น้ำ และชนพื้นเมืองถึง 20,000 คนจะต้องพลัดพรากจากถิ่นฐาน ขณะที่ไฟฟ้าที่จะผลิตก็ไม่มีความจำเป็นเลย เพราะชาซาราวักมีไฟฟ้าเกินใช้อยู่แล้ว การจัดตั้งจุดปิดกั้นดังกล่าวทำให้งานก่อสร้างเขื่อนรวมทั้งถนนทางเข้า ถูกหยุดยั้งไปโดยสิ้นเชิงในช่วง 2 ปีที่ผ่านมา

ชนพื้นเมืองจากอินโดนีเซีย ฟิลิปปินส์ กัมพูชา บราซิล สหรัฐอเมริกา ฮอนดูรัส และจากทั่วประเทศมาเลเซีย ได้มาชุมนุมกันในซาราวักเพื่อแลกเปลี่ยนประสบการณ์ เสริมสร้างสายสัมพันธ์ระหว่างชุมชนพื้นเมืองด้วยกัน และออกคำแถลงร่วมกันเกี่ยวกับเขื่อน การชุมนุมเป็นเวลาหนึ่งสัปดาห์นี้มีชื่อว่าการประชุมสุดยอดของชนพื้นเมืองโลกว่าด้วยสิ่งแวดล้อมและแม่น้ำ (ไวเซอร์) และมีเครือข่ายรากหญ้าของซาราวักชื่อ เซฟ ริเวอร์ส (1) เป็นเจ้าภาพ

บารัมเพื่อทุกคน และทุกคนเพื่อบารัม

ผู้เข้าร่วมการประชุมไวเซอร์ ได้ไปเยี่ยมสถานที่สำคัญๆ สำหรับขบวนการต่อต้านเขื่อนบารัม เช่น จุดปิดกั้น และจุดที่เสนอสร้างเขื่อน ปีเตอร์ กัลลิ่ง ประธานของเครือข่ายเซฟ ริเวอร์ส และเจ้าภาพของไวเซอร์ อธิบายว่า “เราจากเซฟ ริเวอร์ส

ต้องการให้ผู้เข้าร่วมได้รับประสบการณ์เกี่ยวกับวัฒนธรรมของเราและได้เห็นความงามของแม่น้ำบารัมของเราด้วยตาของตนเอง เพื่อที่จะเข้าใจได้ดีขึ้นว่า เดิมพันคืออะไร และทำไมเราจึงต้องต่อสู้”

ณ จุดที่เสนอสร้างเขื่อน ซึ่งต้องเดินทางไปทางเรือ ปีเตอร์ กัลลิ่ง เล่าให้ฟังว่า “ในปี 2555 บริษัทไฟฟ้าผู้สร้างเขื่อนชื่อ ซาราวัก เอ็นเนอร์จี จัดพิธีสวดมนต์ตามประเพณีพื้นเมืองขึ้น ณ จุดที่ตั้งเขื่อน เพื่อเป็นสิริมงคลในการก่อสร้างเขื่อน ทันใดนั้น ชุมชนพื้นเมืองก็มีปฏิกิริยาตอบโต้ด้วยการทำการประท้วงบนเรือที่นั่น ต่อต้านการใช้ประเพณีสวดมนต์ของพวกเขาไปในทางที่ผิด นั่นเป็นช่วงเวลาที่สำคัญสำหรับการระดมพลังต่อต้านเขื่อน”

เรื่องราวของการปกป้องแม่น้ำบารัม เป็นสัญลักษณ์ของชะตากรรมของชนพื้นเมืองจำนวนมาก ที่ถูกคุกคามโดยเขื่อน แบร์ตา คาเซเรส ผู้ได้รับรางวัลสิ่งแวดล้อมโกลด์แมน (2) จากฮอนดูรัส

รู้สึกได้ถึงความคล้ายคลึงกันของภัยคุกคามที่ชุมชนต่างๆ ต้องเผชิญ และตอกย้ำถึงความสำคัญของการประชุมไวเซอร์ว่า

“การประชุมสุดยอดโลกว่าด้วยชนพื้นเมืองและแม่น้ำนี้มีคุณค่าเป็นพิเศษ

เพราะปฏิบัติการของการประชุมช่วยเสริมความแข็งแกร่งให้แก่การต้านทานครั้งประวัติศาสตร์ของประชาชนของเรา

World Rainforest Movement

และทำให้ความก้าวร้าวและความขัดแย้งสาหัส ที่สร้างขึ้นโดยการแปรรูปแม่น้ำเป็นของธุรกิจเอกชน และการสร้างเขื่อนภายในชุมชนและภูมิภาคต่างๆ ของคนพื้นเมือง เป็นที่รู้เห็นได้ชัด”

ปฏิญญาไวเซอร์บาร์ม 2558

มีการจัดประชุมเชิงปฏิบัติการขึ้นที่หมู่บ้านต้นจุง เตปาลิต ซึ่งเป็นหนึ่งใน 26 หมู่บ้านที่จะถูกน้ำท่วมเพราะเขื่อนบารัม ผู้เข้าร่วมอภิปรายถึงแรงจูงใจที่ทำให้ต้องต่อต้านเขื่อน ความท้าทายต่างๆ ที่การรณรงค์ของพวกเขาเผชิญอยู่ รวมทั้งยุทธศาสตร์ที่ประสบผลสำเร็จในการระดมพลังประชาชน และในการรุกคืบไปข้างหน้าในการต่อสู้ของแต่ละกลุ่ม

เจมส์ นยูริง อดีตผู้ใหญ่บ้านของต้นจุงเตปาลิต และเจ้าภาพของคณะผู้แทนระหว่างประเทศ มีความเชื่อมั่นว่าประชาชนบารัมได้รับพลังกำลังเพิ่มขึ้นจากการประชุมสุดยอดครั้งนี้ เพื่อจะต่อสู้ต่อไป

“การมาอยู่รวมกันโดยที่ผู้แทนทั้งหมดได้มาแบ่งปัน และอภิปรายกันถึงยุทธศาสตร์ที่หลากหลายในการเผชิญกับความท้าทายว่า ทำอย่างไรจึงจะหยุดเขื่อนที่ไม่จำเป็นทั้งหมดในโลก ทำให้ข้าพเจ้าเชื่อมั่นเพียงพอกว่า ประสพการณ์ดังกล่าวจะเป็นพื้นฐานสำหรับเรา ชาวบารัม และสำหรับยุทธศาสตร์ของเราในการต่อต้านและหยุดเขื่อนบารัม

การอภิปรายขมวดลงด้วยการรับรอง “ปฏิญญาไวเซอร์บาร์ม 2558 ว่าด้วยเขื่อนและสิทธิชนพื้นเมือง” (3) ปฏิญญานี้แสดงความตระหนักถึงความทุกข์ทรมานและการทำลายล้างที่แพร่กระจาย อันเนื่องมาจากการสร้างเขื่อน รัฐบาล บริษัทธุรกิจ และนักลงทุน ได้รับการเรียกร้องไม่ให้อำนาจการโครงการที่ยังไม่ได้รับความยินยอมอย่างอิสระ ก่อนหน้าและโดยมีข้อมูลครบถ้วน จากชุมชนที่ได้รับผลกระทบ

ให้รัฐบาลให้สัตยาบันและบังคับใช้ปฏิญญาสหประชาชาติว่าด้วยสิทธิของชนพื้นเมือง (ยูเอ็นเดรฟ) รวมทั้งอนุสัญญาองค์การแรงงานระหว่างประเทศ (ไอแอลโอ) ฉบับที่ 169 และให้ดำเนินการผลิตพลังงานหมุนเวียนขนาดเล็กเป็นทางเลือกสำหรับชนบท

ปฏิญญานี้ยังเรียกร้องให้มีการชดเชยแก่ชุมชนที่ได้ประสบทุกข์ยากจากเขื่อน รวมทั้งให้ทำการศึกษาเกี่ยวกับการทุบเขื่อนที่มีอยู่ทั่วไป

ผู้เข้าร่วมเน้นว่า ไม่ควรนำเสนอว่าเขื่อนเป็นทางเลือกที่เป็นกลางต่อสภาพภูมิอากาศอีกต่อไป

“เราขอเรียกร้องอย่างแข็งขันให้ประชุมสุดยอดว่าด้วยการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศครั้งต่อไป ที่กรุงปารีส รับฟังและเคารพความเห็นของชนพื้นเมืองและข้อเสนอทางเลือกในการบรรเทาการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศที่ชุมชนนำเสนอ” แบริตา คาเซเรส ผู้ที่กำลังต่อสู้กับเขื่อนอากวา ซาร์ดาในฮอนดูรัส กล่าวในการแถลงข่าวต่อสื่อมวลชนในเมืองมีรี

การต่อสู้และความหวัง

World Rainforest Movement

ผู้เข้าร่วมทุกคนต่างมีความทุกข์ร่วมกัน อันเกิดจากการสูญเสียวัฒนธรรมและมรดกของชนชาติ รวมทั้งการสูญเสียสิ่งแวดล้อมธรรมชาติที่ชุมชนของพวกเขาเป็นส่วนหนึ่ง จากการถูกกีดกันจากการตัดสินใจใดๆ และมีหน้าที่ยังถูกดำเนินคดีเหมือนอาชญากร และตกอยู่ใต้อำนาจของกำลังทหาร

แต่ทว่าเรื่องราวของความสำเร็จก็มีอยู่ด้วย กุนดี เดิม และดินิธ เยิน จากัมพูชา เล่าถึงการต่อสู้ที่มาถึงจุดที่เขื่อนอาเร็งถูกพักโครงการเมื่อต้นปีนี้ หลังจากมีการรณรงค์อย่างเข้มข้นด้วยการปิดกั้น การรณรงค์ที่จักรยาน และอื่นๆ แซมมี และจอห์น ลูค เกนซอว์ แห่งเผ่ายูริค ในมลรัฐแคลิฟอร์เนีย สหรัฐอเมริกา อธิบายว่า ขณะที่เขื่อน 4 เขื่อน บนแม่น้ำโคลัมเบีย ยังคงยืนอยู่ และยังคงคุกคามปลาแซลมอน ซึ่งเป็นฐานในการดำรงชีวิตของชนเผ่ายูริค แต่รัฐบาลสหรัฐฯ ได้เริ่มปลดระวางเขื่อนในที่อื่นๆ แล้ว ผลที่ตามมาคือระบบนิเวศกำลังฟื้นตัวอย่างรวดเร็วจนน่าแปลกใจ

ประชาชนในบารัมเองก็กำลังมีความหวังเพิ่มขึ้นเรื่อยๆ ว่าเขื่อนจะถูกหยุดยั้งได้ ก่อนอื่นเลยก็เพราะว่าการต่อต้านได้ขยายตัวใหญ่ขึ้น และการจัดตั้งจุดปิดกั้นใช้ได้ผลดีในการทำให้โครงการเดินหน้าไม่ได้ ในเดือนมิถุนายน ปีเตอร์ กัลลิ่ง และแดเนี่ยล แคมเมน ศาสตราจารย์จากมหาวิทยาลัยแห่งแคลิฟอร์เนียที่เบอร์คลีย์ ได้พบกับผู้ว่าการรัฐ อาเดนนัน ซาเต็ม เพื่อพูดคุยถึงแหล่งพลังงานทางเลือกแทนการสร้างเขื่อน ในเดือนกันยายน ผู้ว่าการรัฐซาราวัคก็ประกาศพักโครงการก่อสร้างเขื่อนบารัมชั่วคราว

อย่างไรก็ตาม เรื่องราวของดาเนียลา ดา ซิลวา เกี่ยวกับเขื่อนเบโล มอนเต ในเขตป่าอเมซอนของบราซิล เตือนให้เราสำนึกว่า ความสำเร็จนั้นเป็นสิ่งประาะบาง เธอเล่าถึงการที่เขื่อนที่เสนอสร้างก่อนหน้าเขื่อนเบโล มอนเต ชื่อเขื่อนคาราเรา ได้พ่ายแพ้ต่อการประท้วงที่แพร่กระจายในปลายทศวรรษ 2520 แต่กลับถูกรื้อฟื้นขึ้นมาและเปลี่ยนชื่อใหม่หลังจากนั้น แม้ว่าศาลจะตัดสินในทางตรงข้ามหลายครั้ง ก็ไม่สามารถจะหยุดยั้งโครงการได้ น่าเศร้าที่โครงการสร้างเขื่อนที่ผู้คนคิดว่าตายจากไปแล้ว บ่อยครั้งสามารถถูกชุบชีวิตขึ้นมาอีกโดยรัฐบาลที่ไร้ซึ่งจินตนาการ

อันนา เอเบอร์ลี

กองทุนบรูโน มันเชอร์ www.bmf.ch/en

- (1) SAVE Rivers จัดตั้งขึ้นเมื่อสี่ปีมาแล้ว เป็นเครือข่ายของชุมชนที่ต่อสู้กับโครงการเขื่อน 12 แห่งที่รัฐซาราวัคเสนอสร้าง เขื่อนบารัมเป็นเขื่อนที่มีการโต้แย้งมากที่สุดในจำนวนนี้
- (2) รางวัล Goldman Environmental Prize มอบเพื่อเป็นเกียรติแก่นักสิ่งแวดล้อมระดับรากหญ้า และยกย่องความพยายามของพวกเขาในการปกป้องสิ่งแวดล้อมธรรมชาติ ซึ่งมักจะเสี่ยงอันตรายอย่างมาก เพียงไม่กี่เดือนหลังจากได้กล่าวปราศรัยในการชุมนุมบนฝั่งแม่น้ำบารัมเกี่ยวกับการต่อสู้ของชุมชนชาวเลนคา เพื่อต่อต้านการสร้างเขื่อนอากวา ซาร์คา ในฮอนดูรัส เบร์ตา คาเซเรส (Berta Cáceres) ก็ถูกฆ่าตายในบ้านของเธอ อ่านเพิ่มเติมที่ [Berta Cáceres was killed inside her own home.](#)

World Rainforest Movement

(3) อ่านปฏิญญานี้ได้ที่ http://www.stop-corruption-dams.org/resources/WISER_Baram_2015_Declaration_Signed.pdf

(4) ปาฏิหาริย์เขื่อนบารัม : แผนการสร้างเขื่อนถล่มเล็ก ชาวกองทุนบรูโน มั่นเซอร์ที่ <http://bmf.ch/en/news/the-baram-miracle-dam-plans-officially-scrapped>

ปฏิบัติการภาคประชาชน

ฮอนดูรัส :

ประเทศที่มีอันตรายต่อชีวิตที่สุดในโลกสำหรับนักเคลื่อนไหวด้านสิ่งแวดล้อม

ประชาชนกว่า 120 คน ถูกฆ่าตายในฮอนดูรัสตั้งแต่ปี 2552 ถึงปัจจุบัน เนื่องจากพวกเขาลุกขึ้นต่อต้านบริษัทธุรกิจที่แย่งยึดที่ดินและทำลายป่า รายงานเดือนมกราคม 2560 ที่ตีพิมพ์โดยองค์กรไกลเบิล วิตเนสส์ อดีตรัฐมนตรีกระทรวงมหาดไทย บาร์ตา คาเซเรส ผู้ถูกฆาตกรรมเมื่อวันที่ 2 มีนาคม 2559

โดยชายถืออาวุธกลุ่มหนึ่งที่บุกเข้าไปในบ้านของเธอกลางดึกและฆ่าเธอ บาร์ตา คาเซเรส

ได้ระดมพลังประชาชนต่อต้านการสร้างเขื่อนไฟฟ้าพลังน้ำ อากวา ซาร์คา

บนดินแดนของชุมชนของเธอในเขตอินติบูคา ทางภาคตะวันตกของฮอนดูรัส

ซึ่งจะคุกคามแหล่งน้ำที่ศักดิ์สิทธิ์และสำคัญยิ่งสำหรับชนพื้นเมืองชาวเลนคา อ่านรายงานนี้ได้ที่

<https://www.globalwitness.org/en/campaigns/environmental-activists/honduras-deadliest-country-world-environmental-activism/>

เฟรนช์ เกียนา :

รัฐบาลฝรั่งเศสกำลังส่งเสริมการพัฒนาอุตสาหกรรมเหมืองทองคำในเฟรนช์เกียนาอย่าง ใจเย็นๆ

หากโครงการมอดาน ดอร์ นี้เดินหน้าไปได้ตามกำหนดเริ่มงานในปี 2561 ก็จะเป็นเหมืองทองคำที่ใหญ่ที่สุดในดินแดนของฝรั่งเศส

ไม่เพียงแต่จะสร้างผลกระทบต่อมนุษย์และสิ่งแวดล้อมเท่านั้น

แต่มันจะเปิดทางให้แก่การหลั่งไหลของบรรษัททำเหมืองนานาชาติเข้ามาในเฟรนช์เกียนา

และจะขยายการทำเหมืองที่มุ่งสนองตลาดเครื่องประดับหรูหราโดยเฉพาะ

ความต้องการทองคำของอุตสาหกรรมมีเพียงร้อยละ 8 ของปริมาณทองคำที่สกัดได้ในปัจจุบันเท่านั้น

ภาคอุตสาหกรรมรีไซเคิลเป็นตัวจัดหาทองคำป้อนตลาดมากกว่าถึงสามเท่าในปี 2558

ข้อมูลเพิ่มเติมเกี่ยวกับการต่อสู้กับเหมืองทองคำในเฟรนช์เกียนา (เป็นภาษาฝรั่งเศส) โปรดดู

World Rainforest Movement

<https://sites.google.com/site/maiourinature/or-de-question-cp22fev>

ร่วมสนับสนุนแนวร่วมออร์ เดอ เกสซียง ของเอ็นจีโอท้องถิ่นและระดับชาติ
ที่กำลังเรียกร้องให้รัฐบาลฝรั่งเศสยกเลิกโครงการทำเหมืองมัทมาณีโดยทันที ลงนามในคำร้องที่

<https://www.rainforest-rescue.org/petitions/1084/no-to-industrial-gold-mining-in-the-forests-of-french-guiana#letter>

อินเดีย :

**การสืบข่าวของสำนักข่าวบีบีซีเผยแพร่จำนวนเหยื่อจากนโยบายยิงให้ตาย
ในเขตอนุรักษ์เสือโคร่ง**

ทั่วโลก กลุ่มชนพื้นเมืองกำลังเผชิญกับการถูกจับกุม การคุกคาม การทรมาน
และความตาย ในนามของการอนุรักษ์ธรรมชาติ

อุทยานแห่งชาติคาคีริงกาในอินเดีย

เป็นเพียงตัวอย่างหนึ่งของแนวโน้มที่เริ่มมีนุษยธรรมดังกล่าว ประชาชน 50
คนถูกวิสามัญฆาตกรรมโดยเจ้าหน้าที่รักษาความปลอดภัยของอุทยาน

ผู้ที่ปฏิบัติตามนโยบาย “ยิงให้ตาย” ของอุทยานในช่วง 3 ปีที่ผ่านมา ชนเผ่าต้องเผชิญกับการถูกยิง ถูกทุบตี
ถูกทรมาน และถูกฆ่าด้วยน้ำมือของเจ้าหน้าที่อุทยานที่มีอาวุธครบมือ เมื่อปีที่แล้ว เด็กอายุ 7 ขวบ
ถูกยามรักษาการณ์ยิง และกลายเป็นผู้พิการตลอดชีวิต ความรุนแรงนี้กระทำไปในนามของการอนุรักษ์
องค์กรอนุรักษ์สากลขนาดใหญ่ เช่น กองทุนสัตว์ป่าโลกสากล (ดับเบิลยูดับเบิลยูเอฟ) สมาคมอนุรักษ์สัตว์ป่า
องค์กรเดอะ เนเจอร์ คอนเซอร์วันชี และคอนเซอร์เวชัน อินเตอร์ เนชันนัล เป็นต้น
ได้เพิกเฉยต่อคำเรียกร้องให้ประณามการกระทำดังกล่าว

การยิงในอุทยานแห่งชาติคาคีริงกาไม่ใช่เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นโดดๆ ภาพยนตร์ *เดอะไทเกอร์ เกมโชว์* เสนอ
รัฐบาลอินเดียได้ประกาศแผนการขยายนโยบายนี้ในเขตอนุรักษ์เสือโคร่งทั่วประเทศ ภาพยนตร์ *เดอะไทเกอร์ เกมโชว์*
โดยนักเคลื่อนไหวชาวอินเดีย สุมิตรา โกช แสดงให้เห็นว่าสถานการณ์ในอุทยานแห่งชาติคาคีริงกามีได้เกิดขึ้นโดดๆ
และนโยบายนี้ได้ดำเนินการแล้วในเขตอนุรักษ์เสือโคร่งบูซา ในรัฐเบงกอลตะวันตก
ภาพยนตร์เรื่องนี้สืบสาวหลายเรื่องราวที่เกิดขึ้นซ้ำๆ เกี่ยวกับการแสวงประโยชน์ ความโหดร้าย และความอยุติธรรม
ฆาตกรรมอันชั่วร้ายที่ได้กระทำ

ต่อชนเผ่าโดยเจ้าหน้าที่รักษาป่า ในนามของการอนุรักษ์สัตว์ป่า ภาพยนตร์ (ภาษาอังกฤษ) นี้ สามารถดูได้ที่

<https://vimeo.com/124188855>

เข้าร่วมกับปฏิบัติการขององค์กรเซอร์ไววัล อินเตอร์เนชันนัล

เรียกร้องให้หน่วยงานผู้มีอำนาจในรัฐบาลของอินเดียยุตินโยบายยิงทันทีที่เห็น ภายในเขตคุ้มครอง ที่
<http://www.survivalinternational.org/emails/shoot-on-sight> ข้อมูลเพิ่มเติม (ภาษาอังกฤษ) มีอยู่ที่

<http://www.conservation-watch.org/2017/03/10/indias-kaziranga-national-park-and-the-streisand-effect/>

World Rainforest Movement

มาเลเซีย: หยุดเรียกแปลงทำไร่สวนขนาดใหญ่ว่าป่า

เอฟเฟโอได้รับการบอกกล่าว เมื่อวันที่ 21 มีนาคม พ.ศ. 2560

เอ็นจีโอของมาเลเซีย ได้แก่ สมาคมผู้บริโภคแห่งชาติ (แคป)

และสหพันธ์ อะลัม มาเลเซีย (แชน)

เข้าร่วมการรณรงค์ทั่วโลกเพื่อทำการประท้วงนิยามคำว่าป่า

ขององค์การอาหารและการเกษตรของสหประชาชาติ (เอฟเฟโอ)

องค์กรประมาณ 200 กลุ่ม ได้ยื่นข้อเรียกร้องต่อเอฟเฟโออีกครั้งหนึ่ง

ให้แก้ไขคำนิยามของป่าที่ทำให้เกิดความเข้าใจผิดและทำให้มีการขยาย

การปลูกไม้เชิงเดี่ยวในแปลงขนาดใหญ่เชิงอุตสาหกรรม หนังสือที่ยื่น

เรียกร้องให้เอฟเฟโอหยุดการยอมรับว่าไร่สวนแปลงใหญ่คือป่า ซึ่งปรากฏอยู่ในนิยามของคำว่าป่าไม้

เนื่องจากการทำเช่นนี้เปิดโอกาสให้อุตสาหกรรมไร่สวนสามารถอำพรางผลกระทบทางนิเวศและทางสังคมที่เลวร้าย
ที่เกิดขึ้นจากการปลูกไม้เชิงเดี่ยวในพื้นที่ขนาดใหญ่

โดยใช้ภาพลักษณ์ของการปลูกป่าบังหน้าเพื่อสร้างการรับรู้เชิงบวกของสาธารณะ

<http://www.freemalaysiatoday.com/category/nation/2017/03/21/stop-recognising-plantations-as-forests-un-body-told/>

หนังสือที่ส่งไปที่เอฟเฟโอ สามารถดูได้ที่นี้ นอกจากนี้ยังมีฉบับภาษาสเปน ฝรั่งเศส และโปรตุเกสด้วย

สำหรับข้อมูลเพิ่มเติมเกี่ยวกับการเรียกร้องต่อเอฟเฟโอที่ดำเนินมาเป็นเวลานาน

ให้เปลี่ยนแปลงคำนิยามของป่าที่ทำให้เข้าใจผิด ดูที่ <http://wrm.org.uy/all-campaigns/international-day-of-the-forests-march-21st-2017/>

อินโดนีเซีย :

การประท้วงบนเกาะชวาเพื่อต่อต้านการทำลายป่าโดยอุตสาหกรรมซีเมนต์ที่กำลังขยายตัว ในอินโดนีเซีย

การต่อต้านโรงงานผลิตซีเมนต์ของบริษัท เซเมน อินโดนีเซีย

ซึ่งจะทำลายผืนป่าหินปูนเกินครึ่งบนที่สูงของเกาะชวา

กำลังขยายตัวกว้างขวาง ปัตมิ ผู้หญิงชาวบ้านจากหมู่บ้านหนึ่งใน

ตัมบาโคโรโม ได้เดินทางไปที่เมืองหลวงจาการ์ตา

เพื่อร่วมการชุมนุมประท้วงการทำลายป่าเพื่อผลิตซีเมนต์

เธอเสียชีวิตเมื่อวันที่ 21 มีนาคม อาจจะเป็นด้วยโรคหัวใจ

หลังจากนั่งประท้วงหน้าทำเนียบประธานาธิบดีเป็นเวลาหลายวัน นักเคลื่อนไหวจำนวนมากขึ้นในจาการ์ตา

และในเมืองใหญ่อื่นๆ ของประเทศ ได้ทำการเข้าเผือกเท้าของตนด้วยซีเมนต์

และนั่งประท้วงแบบเดียวกันเพื่อแสดงสมานฉันท์กับปัตมิและประชาชนชาวเกินครึ่ง

ทว่าผู้ประท้วงกำลังขอความสมานฉันท์จากชุมชนนานาชาติให้สนับสนุนการต่อสู้ครั้งนี้

World Rainforest Movement

โดยเฉพาะเมื่อมีความเป็นไปได้ว่าประธานาธิบดีจะสั่งการให้โครงการผลิตซีเมนต์เดินทางต่อไปในต้นเดือนเมษายน 2560 โครงการนี้ถือกำเนิดขึ้นในบริบทของการแย่งยึดที่ดินและน้ำ

เพื่อสกัดพลังงานและวัตถุดิบครั้งมหาศาลอย่างไม่เคยมีมาก่อนในภูมิภาคนี้ ผ่านการจัดตั้ง “ระเบียง”

สำหรับการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน ซึ่งระเบียงนี้ตัดลึกเข้าไปในพื้นที่ป่าที่เหลืออยู่ในภูมิภาค สำหรับข้อมูลเพิ่มเติม ดูบทความสั้นภาษาอังกฤษของเฮนโดร ซังโคโย ที่เขียนถึงการตายของปัทมิที่ <http://wrm.org.uy/other-relevant-information/the-poetic-and-haunting-death-of-patmi-of-mt-kendeng-java-indonesia/>

ขอแนะนำ

รายงานการประชุม : กำลังเกิดอะไรขึ้นกับป่าของเรา? ระหว่างวันที่ 21-25 พฤศจิกายน 2559 ผู้ที่เกี่ยวข้องกับการต่อสู้เพื่อปกป้องดินแดน ป่า และวิถีการดำรงชีวิตของชุมชนผู้อาศัยอยู่ในป่า ประมาณ 50 คน

ได้มาชุมนุมกันในประเทศไทย

เพื่อที่จะเดินทางไปเยี่ยมดูงานในพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย ตามด้วยการประชุมกัน 3 วัน ที่กรุงเทพฯ

นอกจากผู้แทนจากประเทศไทยแล้ว

ผู้เข้าร่วมคนอื่นเดินทางมาจากเมียนมา กัมพูชา เวียดนาม ฟิลิปปินส์

อินโดนีเซีย มาเลเซีย และอินเดีย จุดมุ่งหมายของการชุมนุมครั้งนี้ เน้นที่คำถามหลักว่า

“กำลังเกิดอะไรขึ้นกับป่าของเรา”

รวมถึงการส่งเสริมการแลกเปลี่ยนและสนทนาเกี่ยวกับภัยคุกคามและความท้าทายทั้งเก่าและใหม่ที่ชุมชนเผชิญอยู่ในแต่ละประเทศ แม้จะมีความหลากหลายทางภาษาและวัฒนธรรมในหมู่ผู้เข้าร่วม

พวกเขาก็ได้ตระหนักว่า ทุกคนมีค่านิยมและความกังวลห่วงใยเหมือนกันมากมาย เช่น

ในเรื่องความสำคัญของป่าไม้ต่อวิถีการดำรงชีวิตของตน

และภัยคุกคามและความท้าทายที่ต้องเผชิญในการปกป้องรักษาดินแดนและป่าไม้จากการถูกแย่งยึดที่ดินและการทำลายป่า รายงานและลิงค์สู่การนำเสนอในที่ประชุม (ภาษาอังกฤษ) สามารถอ่านได้ที่

<http://focusweb.org/content/what-happening-our-forests-conference-report-and-presentations>

วิดีโอโดยกลุ่ม เซฟอวาร์ริเวอร์ส เซฟอวาร์ไลฟ์

เกี่ยวกับภัยคุกคามจากการทำเหมืองทองคำต่อแม่น้ำตนินทาร์ยีในเมียนมา “น้ำคือชีวิต ถ้าเราไม่ปกป้องแม่น้ำตนินทาร์ยี

ชีวิตและวิถีการทำมาหากินของชาวบ้านในท้องถิ่นที่พึ่งพาแม่น้ำจะถูกทำลาย” ชาวบ้านในกลุ่มแม่น้ำตนินทาร์ยีกล่าวในบทนำของวิดีโอ

เขาอธิบายว่า

“เราต้องป้องกันการทำลายแม่น้ำเพื่อประโยชน์ของคนรุ่นต่อไปในอนาคต

World Rainforest Movement

เรามาชุมนุมกันที่นี่เพื่อแสดงความไม่เห็นด้วยกับการทำเหมืองทองในแม่น้ำตินิกนารี

วิดีโอนี้ ได้บันทึกพิธีการสวดมนต์ร่วมกันระหว่างชาวคริสต์และชาวพุทธ

ที่จัดขึ้นโดยประชาชนจากกลุ่มน้ำตินิกนารีในเมียนมา ชาวบ้านกว่า 200 คน เป็นตัวแทนจาก 60 หมู่บ้าน

เดินทางโดยเรือมาร่วมพิธีการสวดมนต์ ระยะทางที่มาไกลที่สุดคือ 160 กิโลเมตรจากได้น้ำ

กลุ่มได้ตรวจสอบกิจกรรมทำเหมืองชุด และขอเอกสารที่พิสูจน์ว่าบริษัท ชเว ตุน ปอก

ได้รับอนุญาตโดยชอบด้วยกฎหมายที่จะดำเนินการทำเหมืองทองคำในแม่น้ำสายนี้

ชาวบ้านไม่ได้รับคำตอบที่น่าพอใจจากคนงานที่อยู่หน้างาน

และเรียกร้องให้หัวหน้าของบริษัทมาร่วมประชุมสาธารณะกับชาวบ้าน การประชุมได้จัดขึ้นเมื่อวันที่ 8 มกราคม

2560 วิดีโอบันทึกการประชุมนี้สามารถดูได้ที่

<https://www.youtube.com/watch?v=mPolcAAXtqo> และ <https://www.youtube.com/watch?v=3sQ6IFITN9c>

วิดีโอ Save Our Rivers, Save Our Life เป็นภาษาอังกฤษ ดูได้ที่

https://www.youtube.com/watch?v=pxDA_P73ZDM สำหรับภาษาพม่า ดูที่

https://www.youtube.com/watch?v=YR2mD_jTU4

รายงาน : การเกษตรนิเวศ ทำไปทำไมและอย่างไร?

การอบรมเชิงปฏิบัติการ ณ โรงเรียนเกษตรนิเวศเฮปา (HEPA)

รายงานนี้อธิบายว่า ระบบการทำเกษตร หรือทำฟาร์ม

มีรากฐานจากวัฒนธรรม กฎประเพณี

และประสบการณ์เฉพาะถิ่นของชาวไร่ชาวนา

ที่ส่งต่อสืบทอดกันมาหลายชั่วคน

ซึ่งแตกต่างจากการทำการเกษตรเชิงอุตสาหกรรม

ที่หลายบทความในจดหมายข่าวนี้ได้เปิดโปงว่าเป็นการแย่งยึดที่ดิน

และเป็นภัยคุกคามป่าและผู้อยู่อาศัยในป่าในภูมิภาคเม็กซิโก (และไกลกว่านั้น) รายงาน (ภาษาอังกฤษ)

สามารถดูได้ที่ <http://cendiglobal.org/upload/medias/why-and-how-ecological-farming.pdf>

รายงาน : การปลูกหยาะ ธุรกิจติดอันดับฟอร์จูน 500

หันไปทำฟาร์ม บรรษัทธุรกิจการเกษตรที่ใหญ่ที่สุดของโลก

กำลังวางแผนงานการเข้าเป็นหุ้นส่วนกับภาครัฐ

เพื่อควบคุมอาหารและการเกษตรในซีกโลกใต้ แผนงานนี้เรียกว่า “ปลูก

(Grow)” และเป็นส่วนหนึ่งของ “วิสัยทัศน์ใหม่สำหรับการเกษตร”

นี่เป็นความริเริ่มของเวทีเศรษฐกิจโลก (WEF) ที่เปิดตัวขึ้นในปี 2552

นำโดยบริษัทที่เป็น “หุ้นส่วน” ของเวทีเศรษฐกิจโลก 31

บริษัทที่ทำธุรกิจด้านอาหาร ร้อยละ 90

ของบริษัทเหล่านี้มีฐานที่ตั้งอยู่ในสหรัฐอเมริกาและยุโรป ไม่มีบริษัทใดมาจากจีน บราซิล ญี่ปุ่น เกาหลี ไทย

หรือแอฟริกาใต้ แต่กระนั้น “วิสัยทัศน์ใหม่สำหรับการเกษตร” นี้ มีจุดเน้นทั้งหมดอยู่ที่ทวีปละตินอเมริกา แอฟริกา

World Rainforest Movement

และเอเชีย ซึ่งเป็นตลาดที่กำลังเติบโตสำหรับอุตสาหกรรมอาหารระดับโลก

จุดเน้นหลักของวิสัยทัศน์นี้อยู่ที่การทำเกษตรพันธสัญญา (Contract farming)

ที่เชื่อมโยงเกษตรกรรายย่อยเข้ากับบริษัทข้ามชาติ (โดยเน้นการทำไร่สวนแปลงใหญ่น้อยลง)

รายงานฉบับภาษาอังกฤษนี้ ตีพิมพ์โดยองค์กรเกรน (GRAIN) และหาอ่านได้ที่

<https://www.grain.org/article/entries/5622-grow-ing-disaster-the-fortune-500-goes-farming>

ฉบับภาษาสเปนและฝรั่งเศสกำลังจะตามมาในไม่ช้านี้

บทสัมภาษณ์ :

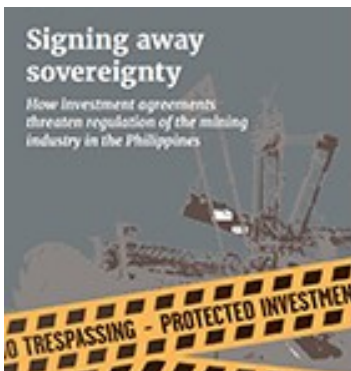
“น้ำมันปาล์มที่ยั่งยืนจากการผลิตปาล์มน้ำมันเชิงอุตสาหกรรมไม่มีอยู่จริง” องค์กรสวิสอินโฟ (SwissInfo) ได้สนทนากับคาร์ทีนี ชามอน

จากเกรน

เกี่ยวกับผลกระทบของการผลิตปาล์มน้ำมันเชิงอุตสาหกรรมที่มีต่อชุมชนและบทบาทของธนาคารสวิสในการจัดหาเงินทุนสนับสนุนการแย่งยึดที่ดินและการขยายแปลงปลูกปาล์มน้ำมันในอินโดนีเซีย บทสัมภาษณ์

(ภาษาฝรั่งเศส) ดูได้ที่ [http://www.swissinfo.ch/fre/accaparement-des-](http://www.swissinfo.ch/fre/accaparement-des-terres_-il-n-existe-pas-de-production-d-huile-de-palme-industrielle-durable-/43009936)

[terres_-il-n-existe-pas-de-production-d-huile-de-palme-industrielle-durable-/43009936](http://www.swissinfo.ch/fre/accaparement-des-terres_-il-n-existe-pas-de-production-d-huile-de-palme-industrielle-durable-/43009936)

รายงาน : ลงนามส่งมอบอธิปไตย :

ข้อตกลงการลงทุนคุกคามการกำกับดูแลอุตสาหกรรมเหมืองแร่อย่าง
งไรในฟิลิปปินส์ ในช่วงทศวรรษที่ผ่านมา

ฟิลิปปินส์ได้ลงเดิมพันไปอย่างหนักในอุตสาหกรรมทำเหมือง

เหมืองแร่ขนาดใหญ่ 47 แห่ง ที่ดำเนินกิจการอยู่

แสดงหลักฐานให้เห็นเพิ่มขึ้นเรื่อยๆ

ถึงต้นทุนค่าใช้จ่ายทางสังคมและสิ่งแวดล้อมที่จะต้องจ่าย

รายงานสรุปนี้ถกแถลงว่า

ความสามารถของประเทศที่จะกำกับดูแลหรือสั่งปิดอุตสาหกรรมเหมืองที่ก่อมลภาวะ

จะถูกจำกัดลงอย่างมากด้วยข้อตกลงด้านการลงทุนหลากหลายฉบับที่ฟิลิปปินส์ได้ลงนามไป

เพราะข้อตกลงเหล่านี้มีข้อบทที่ปกป้องนักลงทุนต่างชาติอย่างครอบคลุมเกินเลยความจำเป็น

กฎเกณฑ์ทางกฎหมายที่มัดมือมัดแขนของรัฐจะยิ่งแน่นหนาขึ้นอีก

หากรัฐบาลเดินหน้าลงนามในข้อตกลงการค้าเสรีระหว่างฟิลิปปินส์กับสหภาพยุโรป

และความเป็นหุ้นส่วนทางเศรษฐกิจรอบด้านระดับภูมิภาค (อาร์เซพ) รายงานฉบับนี้ (ภาษาอังกฤษ)

สามารถอ่านได้ที่ [http://focusweb.org/content/signing-away-sovereignty-how-investment-agreements-](http://focusweb.org/content/signing-away-sovereignty-how-investment-agreements-threaten-regulation-mining-industry)

[threaten-regulation-mining-industry](http://focusweb.org/content/signing-away-sovereignty-how-investment-agreements-threaten-regulation-mining-industry)

World Rainforest Movement

สมัครเป็นสมาชิกรับจดหมายข่าวขบวนการป่าฝนโลก (WRM Bulletin) ได้ที่

<http://wrm.us9.list-manage1.com/subscribe?u=f91b651f7fecdf835b57dc11d&id=ca171adcc2>

*จดหมายข่าวนี้มีเป้าหมายประสงค์ที่จะสนับสนุน และมีส่วนร่วมในการต่อสู้ของชนพื้นเมืองและชุมชนดั้งเดิม
เหนือผืนป่าและดินแดนของพวกเขา การเป็นสมาชิกไม่ต้องเสียค่าใช้จ่าย*

จดหมายข่าวรายเดือนของขบวนการป่าฝนโลก

จดหมายข่าวนี้มีฉบับภาษาฝรั่งเศส สเปน และปอร์ตุเกสด้วย

บรรณาธิการใหญ่ : วินฟริดัส โอเวอร์เบค (Winfriidus Overbeek)

บรรณาธิการผู้จัดการ : โจอันนา คาเบลโล (Joanna Cabello)

ผู้ช่วยบรรณาธิการ : เอลิซาเบธ ดิอาซ (Elizabeth Díaz), ยูททา คิล (Jutta Kill), ฟลาวิโอ ปาซอส (Flavio Pazos),
เทเรซา เปเรซ (Teresa Perez)

สำนักเลขาธิการระหว่างประเทศ ขบวนการป่าฝนโลก :

WRM International Secretariat

Avenida General María Paz 1615 office 3. CP 11400. Montevideo, Uruguay

Phone/Fax: +598 26056943

wrm@wrm.org.uy - <http://www.wrm.org.uy>